

Plan upravljanja destinacijom Grad Makarska

Zagreb, ožujak 2026.

Projekt:	Plan upravljanja destinacijom Grad Makarska
Naručitelj:	Turistička zajednica Grada Makarske
Izvršitelj:	Institut za turizam, Zagreb STHS d.o.o., Zagreb
Voditelj projekta:	dr. sc. Neven Ivandić dr. sc. Neven Ivandić prof. dr. sc. Josip Mikulić
Autori:	dr. sc. Lidija Nujić Pečenec mr.sc. Neda Telišman Košuta Sanja Turk, dipl. ing. arh. dr. sc. Luka Valožić
Dokument:	Plan upravljanja destinacijom Grad Makarska, prijedlog
Lektura:	Integra d.o.o., Zagreb
Mjesto i datum:	Zagreb, ožujak 2026.

Sadržaj

1. Polazište	4
Profil destinacije Makarska	7
2. Analiza stanja	11
2.1. Turistička ponuda i potražnja	11
2.2. Resursno-atraksijska osnova	20
2.3. Javna turistička infrastruktura	27
2.4. Komunalna infrastruktura	28
2.5. Prometna infrastruktura	34
2.6. Ublažavanje klimatskih promjena i mjere koje se provode	35
2.7. Buka	36
2.8. Analiza stanja digitalizacije	36
2.9. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom	38
2.10. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji	38
2.11. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala	41
2.12. Analiza komunikacijskih aktivnosti	45
2.13. Upotreba prostora	49
2.14. Trendovi i analiza konkurencije	50
2.15. Izvješće o analizi stanja	57
3. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda	58
4. Pokazatelji održivosti	62
4.1. Obvezni pokazatelji	62
4.2. Specifični pokazatelji	67
5. Prihvatni kapacitet	71
6. Razvojni smjer	75
6.1. Strateški okvir	75
6.2. SWOT analiza	77
6.3. Opća načela i ciljevi turizma	80
6.4. Strateški pravac i prioriteti	83
6.5. Ciljevi destinacije Grad Makarska	85
7. Mjere i aktivnosti – akcijski plan	89
7.1. Mjere	90
7.2. Aktivnosti	91
8. Projekti važni za razvoj destinacije	113
8.1. Projekti koji doprinose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije	114
8.2. Projekti od posebnog značenja za razvoj destinacije	143
9. Smjernice i preporuke	149

1. Polazište

Turistička zajednica Grada Makarske i Institut za turizam i STHS d.o.o. sklopili su 7. ožujka 2025. godine Ugovor za izradu Plana upravljanja destinacijom Grad Makarska.

Sukladno Ugovoru, metodološki okvir Plana upravljanja destinacijom (<https://mint.gov.hr/alati-za-upravljanje-razvojem-turizma-u-destinaciji/23970>) zasniva se na odredbama Zakona o turizmu (NN 156/2023) te:

- Pravilnika o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom, uključujući Smjernice i upute za izradu Plana upravljanja destinacijom Ministarstva turizma i sporta
- Pravilnika o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma

osiguravajući jasan uvid u potrebu da se Grad Makarska u daljnjem razvoju turizma usmjeri na diverzifikaciju proizvoda i unapređenje kvalitete destinacijske ponude te usporavanje rasta turizmom motivirane gradnje nekretnina.

Izrada dokumenta podrazumijevala je intenzivan angažman brojnih dionika iz destinacije.

Podatke potrebne za izradu dokumenta dostavili su:

1. Makarski komunalac d.o.o. – Mila Lukić
2. Vodovod Makarska d.o.o. – Ivica Nuić i Klara Pavlinović
3. MARA, razvojna agencija – Mladen Buvinić
4. PP Biokovo – Hrvoje Škrabić
5. HEP Makarska – Matej Lupi
6. PP Makarska – Ivan Ujdur
7. Grad Makarska / Upravni odjel za razvoj Grada – Maja Šalinović, Toma Matković, Marta Sumić, Duje Kosor, Neven Vranješ
8. Grad Makarska / Upravni odjel za financije – Ivana Kraljević Radalj
9. Grad Makarska / Upravni odjel za opće poslove – Katja Rudelj Poljak
10. Grad Makarska / Komunalno redarstvo – Siniša Mračević
11. Grad Makarska / Pogon za obavljanje komunalnih djelatnosti – Antonio Zec i Kristina Jović
12. TZ Makarska – Josipa Miletić, Matko Buljan, Marina Ćorluka, Nikolina Leko, Joško Tolj – IT suradnik
13. Porezna uprava, ispostava Makarska – Luka Karin i Neda Primorac
14. Makarska obala d.o.o. – Ante Bilić
15. HAKOM, agencija za mrežne djelatnosti – Stjepan Vodoljšak
16. HZZ, Područna služba Split – Jelena Gogić
17. Ministarstvo zdravstva – Zdravstveni turizam
18. JVP Makarska – Mario Čović
19. DVD Makarska – Vatrogasci Makarska
20. HGSS, stanica Makarska – Mate Klarić i Stipe Bušelić

21. Crveni križ Makarska, spasilačka služba – Gloryan Grabner
22. Lučka ispostava Makarska – Zvonko Klarić.

Dubinski intervjui provedeni su sa sljedećim dionicima:

1. Grad Makarska – dr.sc Zoran Paunović, Antonia Radić Brkan, Ivana Kraljević Radalj, Matko Lovreta, Maja Šalinović
2. SB Biokovka, bolnica i hotel – Marko Ožić Bebek. dr. med. i Jure Brkan
3. PP Biokovo – Slavo Jakša, Hrvoje Škrabić
4. Udruga turističkih vodiča Makarska rivijera i Zabiokovlje – Agata Ravlić
5. Turistička agencija, brodari i privatni smještaj – Emilija Ravlić
6. Udruga za održivi razvoj Osejava – Ivana Miočević Franić
7. Kompas travel / Jet 2 & Jet 2 Holidays – Kati Fuller
8. HEP Makarska – Matej Lupi i Željko Radalj
9. Makarski komunalac d.o.o. – Antonia Glavina
10. Pogon za obavljanje komunalnih djelatnosti – Antonio Zec
11. Makarska Obala d.o.o. – Ante Bilić
12. Hoteli Biokovo i Miramare – Danko Kovačević
13. Valamar d.d. hoteli Meteor, Places Dalmacija i Sunny Resort – Rikardo Ivanković
14. Udruženje obrtnika Makarska Rivijera, ugostitelj – Stjepan Slišković
15. Arta Laga by Gastro diva, ugostitelj – Svjetlana Softić
16. Vodovod Makarska d.o.o. – Ivica Nuić
17. MARA, razvojna agencija – Mladen Buvinić
18. Studij sigurnosti – doc. Dr. sc. Tonći Prodan
19. Porezna uprava Makarska – Ivan Milas i Nikolina Andačić
20. NZJZ SDŽ, Makarska – Mirna Cvirt
21. PP Makarska – Jure Tolić, Geni Dropulić
22. Udruga osoba s invaliditetom Sunce – Olivia Prodan Ravlić
23. Gradski muzej Makarska – Josip Karamatić
24. DIRH, Sektor sanitarne inspekcije – Tatjana Burić
25. Komunalno redarstvo – Siniša Mračević
26. Lučka ispostava Makarska – Toni Mladinov

Turistička zajednica Grada Makarske provela je i više primarnih istraživanja na kojima su sudjelovali brojni suradnici:

- Istraživanje zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja proveli su Gabriela Bašić, Paško Vela, Iva Pivac, Karlo Gojak, Anda Lalić, Fran Pavić, Bartul Ivanković, Lena Bušelić, Nera Glavčić, Marija Bilić, Matko Buljan, uz suradnju s turističkim agencijama Promines d.o.o.,

Apartments Makarska Riviera d.o.o., Travel zone d.o.o., Libertas (Apollo), Jet 2 holidays (Milenko Čović) te hotelima Maja Drviš (Valamar hotel Meteor) i Dragana Selak (Hotel Osejava)

- Istraživanje kapaciteta ugostiteljskih objekata proveli su Paško Vela, Marina Josipović i Ante Puharić.

Svim navedenim dionicima zahvaljujemo na važnom doprinosu u izradi ovog dokumenta.

Posebno želimo zahvaliti dr. sc. Zoranu Paunoviću, gradonačelniku Grada Makarske i Antoniji Radić Brkan, zamjenici gradonačelnika Grada Makarske na sudjelovanju u raspravama o rezultatima pojedinih sastavnica Plana upravljanja kao i Marini Josipović, direktorici TZ-a Grada Makarske, na aktivnoj ulozi u osiguravanju potrebnih podataka, realizaciji projekta te uobličavanju dokumenta.

Profil destinacije Makarska¹

	2024.	2025.
Prometna povezanost (zračni prijevoz, cestovne veze, brodske veze i dr.)	<p>Cestovni individualni putnički prijevoz:</p> <ul style="list-style-type: none"> područjem Grada prolaze tri državne ceste: cesta D8, cesta 411 (Makarska zapad D8 – trajektna luka D411) i cesta D512 (Makarska D8 – Ravča D62) te jedna županijska cesta (Ž6196 Veliko Brdo – Makarska D8) izlaz s A1 kod Zagvozda, preko tunela Sveti Ilija do Makarske (21 km). <p>Cestovni organizirani redoviti putnički prijevoz:</p> <ul style="list-style-type: none"> brojne autobusne linije prema Splitu i Dubrovniku kao i prema BiH, posebno u sezoni. <p>Katamaran:</p> <ul style="list-style-type: none"> Split – Bol (Brač) – Makarska – Korčula – Pomena (Mljet) – Dubrovnik. <p>Trajekt:</p> <ul style="list-style-type: none"> državna trajektna linija br. 638 Makarska-Sumartin-Makarska 2025. godine (u visokoj sezoni linija plovi šest puta dnevno). <p>Avion:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zračna luka Split, Zračna luka Dubrovnik. 	
Udaljenost (cestovna) od glavnog grada i glavnih emitivnih tržišta	<ul style="list-style-type: none"> Makarska – Zagreb 462 km Makarska – Split 87 km Makarska – Dubrovnik 158 km Makarska – Ljubljana 520 km Mali Lošinj – Beč 814 km Mali Lošinj – München 925 km Makarska – Varšava 1.476 km 	
Geografska obilježja	<p>Grad Makarska administrativna je jedinica u Splitsko-dalmatinskoj županiji, koja obuhvaća dio obalnog pojasa srednje Dalmacije (površine 37,8 km²), između Jadranskog mora i planine Biokovo. Na obali je omeđena općinama Baška Voda i Tučepi, a u zaleđu Općinom Zagvozd. Jezgra gradskog naselja razvila se oko poluotoka Sveti Petar, a uz obalnu crtu duljine oko 11,5 km, od Uvale Krvavica na sjeverozapadu do granice s Općinom Tučepi (Hotel Jadran) na jugoistoku, nanizano je nekoliko plaža i kupališta.</p>	
Klimatska obilježja (prosječni broj sunčanih dana, količina padalina, prosječne sezonske temperature)	<p>Naseljeni prostor Makarske ima sredozemnu klimu sa suhim vrućim ljetom (<i>Csa</i> – klima masline). Između sredozemne klime na obali i umjereno tople kišne klime u zaleđu, na visinama iznad 1200 m područje je snježno-šumske klime (<i>D</i>).² Ondje se tijekom godine može očekivati dvostruko više oborina nego u Makarskoj (1067 mm), kao i znatno niža</p>	

¹ Obuhvat sukladno Smjernicama i uputama za izradu plana upravljanja destinacijom, https://mint.gov.hr/UserDocImages/1A_UPISNICI/Smjernice%20i%20upute%20za%20izradu%20plana%20upravljanja%20destinacijom%20.pdf

² Zaninović, K., Gajić-Čapka, M., Perčec Tadić, M., Vučetić, M., Milković, J., Bajić, A., i Vučetić, V. (2008). *Klimatski atlas Hrvatske: 1961.-1990.: 1971.-2000.*

	2024.	2025.																												
<p>srednja godišnja temperatura: 3,9 °C na vrhu Sv. Jure naspram 15,5 °C u Makarskoj.</p> <p>Obalni pojas Makarske jedan je od najsunčanijih (najvedrijih) dijelova Hrvatske, dok su u obližnjem gorju češće magle i naoblaka.</p> <p>Najviša temperatura u Makarskoj od 39,7 °C izmjerena je 9. kolovoza 2017.³ Srednje mjesečne temperature mora ukazuju da je razdoblje od lipnja do rujna pogodno za kupališni turizam (≥ 20 °C), Najviša temperatura mora od 29 °C zabilježena je 11. srpnja 1968. godine.⁴</p> <p>Šire područje Makarskog primorja ističe se i po vjetrovitosti, posebice po jakoj i olujnoj buri, a dosad najjači udar iznosio je 59 ms.</p>																														
Broj stalnih stanovnika (procjena 31. prosinca), izvor: Državni zavod za statistiku	2023.: 13.903	2024.: 14.153																												
Noćenja turista (prema zemlji porijekla, demografskim obilježjima i dr.) koji su boravili u komercijalnim smještajnim kapacitetima, izvor: eVisitor	<p>Noćenja ostvarena u komercijalnim kapacitetima 2024. prema zemlji boravišta</p> <table border="1"> <tr><td>Poljska</td><td>238.793</td></tr> <tr><td>Bosna i Hercegovina</td><td>193.312</td></tr> <tr><td>Njemačka</td><td>183.999</td></tr> <tr><td>Ukrajina</td><td>116.610</td></tr> <tr><td>Hrvatska</td><td>129.564</td></tr> <tr><td>Ostali</td><td>825.752</td></tr> <tr><td>Ukupno</td><td>1.688.030</td></tr> </table>	Poljska	238.793	Bosna i Hercegovina	193.312	Njemačka	183.999	Ukrajina	116.610	Hrvatska	129.564	Ostali	825.752	Ukupno	1.688.030	<p>Noćenja ostvarena u komercijalnim kapacitetima 2025. prema zemlji boravišta</p> <table border="1"> <tr><td>Poljska</td><td>250.622</td></tr> <tr><td>Bosna i Hercegovina</td><td>191.957</td></tr> <tr><td>Njemačka</td><td>187.761</td></tr> <tr><td>Ukrajina</td><td>157.146</td></tr> <tr><td>Hrvatska</td><td>122.840</td></tr> <tr><td>Ostali</td><td>811.477</td></tr> <tr><td>Ukupno</td><td>1.721.803</td></tr> </table>	Poljska	250.622	Bosna i Hercegovina	191.957	Njemačka	187.761	Ukrajina	157.146	Hrvatska	122.840	Ostali	811.477	Ukupno	1.721.803
	Poljska	238.793																												
Bosna i Hercegovina	193.312																													
Njemačka	183.999																													
Ukrajina	116.610																													
Hrvatska	129.564																													
Ostali	825.752																													
Ukupno	1.688.030																													
Poljska	250.622																													
Bosna i Hercegovina	191.957																													
Njemačka	187.761																													
Ukrajina	157.146																													
Hrvatska	122.840																													
Ostali	811.477																													
Ukupno	1.721.803																													
	<p>Noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima ostvarena prema dobnoj strukturi turista 2024. u %:</p> <table border="1"> <tr><td>12 – 17</td><td>9</td></tr> <tr><td>18 – 24</td><td>10</td></tr> <tr><td>25 – 34</td><td>15</td></tr> <tr><td>35 – 44</td><td>18</td></tr> <tr><td>45 – 54</td><td>16</td></tr> <tr><td>55 – 64</td><td>11</td></tr> <tr><td>Ostale dobne skupine</td><td>21</td></tr> </table>	12 – 17	9	18 – 24	10	25 – 34	15	35 – 44	18	45 – 54	16	55 – 64	11	Ostale dobne skupine	21	<p>Noćenja u komercijalnim smještajnim kapacitetima ostvarena prema dobnoj strukturi turista 2025. u %:</p> <table border="1"> <tr><td>12 – 17</td><td>9</td></tr> <tr><td>18 – 24</td><td>10</td></tr> <tr><td>25 – 34</td><td>15</td></tr> <tr><td>35 – 44</td><td>18</td></tr> <tr><td>45 – 54</td><td>16</td></tr> <tr><td>55 – 64</td><td>11</td></tr> <tr><td>Ostale dobne skupine</td><td>21</td></tr> </table>	12 – 17	9	18 – 24	10	25 – 34	15	35 – 44	18	45 – 54	16	55 – 64	11	Ostale dobne skupine	21
12 – 17	9																													
18 – 24	10																													
25 – 34	15																													
35 – 44	18																													
45 – 54	16																													
55 – 64	11																													
Ostale dobne skupine	21																													
12 – 17	9																													
18 – 24	10																													
25 – 34	15																													
35 – 44	18																													
45 – 54	16																													
55 – 64	11																													
Ostale dobne skupine	21																													
	<p>Noćenja u komercijalnim kapacitetima prema spolnoj strukturi turista 2024. u %:</p> <table border="1"> <tr><td>Muškarci</td><td>48</td></tr> <tr><td>Žene</td><td>52</td></tr> </table>	Muškarci	48	Žene	52	<p>Noćenja u komercijalnim kapacitetima prema spolnoj strukturi turista 2025. u %:</p> <table border="1"> <tr><td>Muškarci</td><td>48</td></tr> <tr><td>Žene</td><td>52</td></tr> </table>	Muškarci	48	Žene	52																				
Muškarci	48																													
Žene	52																													
Muškarci	48																													
Žene	52																													

³ https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci&param=met_ext&el=najvise_temperature_zraka

⁴ https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci&param=met_ext&el=najvise_temperature_mora

	2024.	2025.																			
Prosječna duljina boravka turista (komercijalni smještajni kapaciteti), izvor: eVisitor	5,3	5,2																			
Komercijalni turistički kapaciteti (prema vrsti, prema kvaliteti), izvor: eVisitor	Broj osnovnih kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima 2024. godine	Broj osnovnih kreveta u komercijalnim smještajnim kapacitetima 2025. godine																			
	<table border="1"> <tr> <td>Hoteli</td> <td>4472</td> </tr> <tr> <td>Kampovi</td> <td>985</td> </tr> <tr> <td>Objekti u domaćinstvu</td> <td>15.338</td> </tr> <tr> <td>Ostalo</td> <td>1064</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>21.859</td> </tr> </table>	Hoteli	4472	Kampovi	985	Objekti u domaćinstvu	15.338	Ostalo	1064	Ukupno	21.859	<table border="1"> <tr> <td>Hoteli</td> <td>4472</td> </tr> <tr> <td>Kampovi</td> <td>625</td> </tr> <tr> <td>Objekti u domaćinstvu</td> <td>15.451</td> </tr> <tr> <td>Ostalo</td> <td>1170</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>21.718</td> </tr> </table>	Hoteli	4472	Kampovi	625	Objekti u domaćinstvu	15.451	Ostalo	1170	Ukupno
Hoteli	4472																				
Kampovi	985																				
Objekti u domaćinstvu	15.338																				
Ostalo	1064																				
Ukupno	21.859																				
Hoteli	4472																				
Kampovi	625																				
Objekti u domaćinstvu	15.451																				
Ostalo	1170																				
Ukupno	21.718																				
	Kategorija: 5 zvjezdica: 679 4 zvjezdice: 4196 3 zvjezdice: 12.304	Kategorija: 5 zvjezdica: 687 4 zvjezdice: 4255 3 zvjezdice: 12.469																			
Ugostiteljski sadržaji, izvor: TZ Grada Makarske	Na području Grada 2025. godine poslovalo je: <ul style="list-style-type: none"> • 88 restorana s ukupno 10.562 sjedala od čega 7490 sjedala na otvorenom • 63 bara i slična objekta s ukupno 4636 sjedala od čega 2933 sjedala na otvorenom. 																				
Najpopularnije turističke atrakcije, izvor: TZ Grada Makarske	Plaže, Park prirode Biokovo, Kulturno-povijesna cjelina Makarske s pojedinačnim kulturnim dobrima, Arheološko nalazište na poluotoku Sv. Petar, šuma Osejava, podbiokovska sela, Svetište Vepric, Gradski muzej Makarska, Malakološki muzej.																				
Glavni turistički proizvodi, izvor: Institut za turizam, TOMAS Hrvatska 2025-2026 – Separat Mali Lošinj (Preliminarni rezultati), 2025	Proizvodni portfelj Grada Makarske: <ul style="list-style-type: none"> • primarni proizvodi <ul style="list-style-type: none"> • odmor na suncu i u moru • aktivni/<i>outdoor</i> odmor • kulturni turizam • prateći proizvodi <ul style="list-style-type: none"> • sport • <i>wellness</i> • poslovni turizam/ MICE. 																				
Prostor – turističke zone i površine, izvor PPUG Makarske	Građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja planirana su prema PPUG-u Makarske u ukupnoj površini 93,52 ha (ugostiteljsko-turistička zona T1 Biloševac 1: 29,54 ha, ugostiteljsko-turistička zona T2 Biloševac 2: 27,60 ha, ugostiteljsko-turistička zona T2 Biloševac 3: 27,48 ha, ugostiteljsko-turistička zona T3 Biloševac 4: 8,90 ha).																				

	2024.	2025.
Turistička infrastruktura, izvor: TZ Grada Makarske	Dostupne su 93 lokacije/objekta/sadržaja primarne javne turističke infrastrukture od čega:	<ul style="list-style-type: none"> • 5 biciklističkih ruta i popratne infrastruktura • 1 dvorac, utvrda i kurija • 3 odmorišta i vidikovca • 11 kupališta, plaža i popratna infrastruktura • 6 objekata planinarske infrastrukture (planinarski putovi i planinarski objekti: domovi, kuće, skloništa) • 1 poučna, hodočasnička, konjička, <i>zipline</i> ili druga vrsta tematske staze • 3 staze, šetnice ili stajališta uz more, jezera i rijeke • 2 centra za posjetitelje • 2 interpretacijska centra • 59 informativnih ploča i turistička signalizacija.

2. Analiza stanja

Grad Makarska administrativna je jedinica u Splitsko-dalmatinskoj županiji, koja obuhvaća dio obalnog pojasa srednje Dalmacije (površine 37,8 km²), između Jadranskog mora i planine Biokovo. Na obali je omeđena općinama Baška Voda i Tučepi, a u zaleđu Općinom Zagvozd. U sastavu jedinice lokalne samouprave nalaze se dva naselja: Makarska i Veliko Brdo. Prema procjeni Državnog zavoda za statistiku u njima je (31. prosinca) 2024. živjelo 14.153 stanovnika.

Položaj i smještaj između srednjeg Jadrana i jedne od najviših planina u Hrvatskoj čine Makarsku iznimnim i vrlo atraktivnim geografskim prostorom. Jezgra gradskog naselja razvila se oko poluotoka Sveti Petar, nasuprot srednjodalmatinskim otocima Braču i Hvaru, odnosno uz Brački i u blizini Hvarskog kanala.

Zbog izuzetno turistički atraktivnog geografskog prostora, reljefnih oblika i konfiguracije terena te sredozemne klime grad se razvio kao jedna od najvećih turističkih destinacija Hrvatske, koja istodobno pruža i kvalitetne uvjete za život lokalno stanovništva. Naime, tri četvrtine stanovnika Grada Makarske trenutačno su, prema podacima ankete stavova lokalnog stanovništva o turizmu iz 2023. godine⁵, pretežito zadovoljni životom u Makarskoj. Visok stupanj zadovoljstva životom u Makarskoj odraz je i činjenice da su stanovnici Grada prihvatili gužvu tijekom ljetne sezone koju stvaraju turisti, iako već i danas 30,5 % ispitanika smatra da su gužve dosegnule razinu koja se „ne da izdržati” te da gužvu treba riješiti. Visok stupanj zadovoljstva kvalitetom života očituje se i u zadovoljstvu stanovnika Grada dostupnošću odabranih javnih sadržaja.⁶

2.1. Turistička ponuda i potražnja

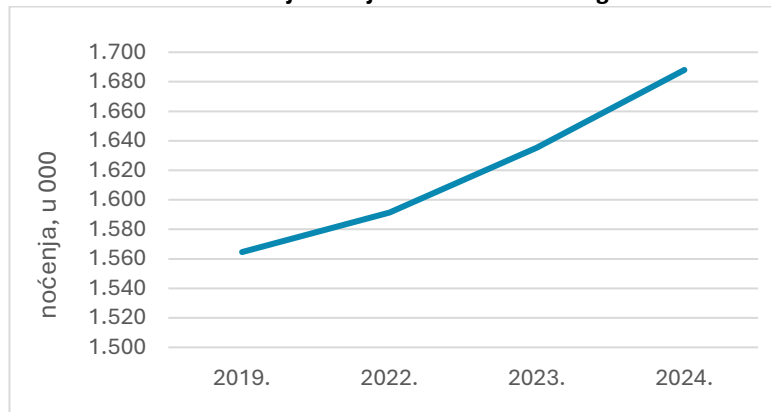
2.1.1. Komercijalni smještaj

Na području Grada Makarske 2024. godine ostvareno je 1,69 milijuna noćenja, od čega 1,61 milijun noćenja na području naselja Makarska te 74 tisuće noćenja na području naselja Veliko Brdo.

Od 2019. do 2024. godine noćenja u komercijalnim kapacitetima povećana su za 7,9 %, a od 2022. do 2024. godine za 6,1 %. Do rasta broja noćenja od 2022. do 2024. godine došlo je ponajprije zbog rasta broja hotelskih noćenja, a potom i rasta noćenja u tzv. privatnom smještaju (smještaj u kućanstvima).

⁵ Anketa je provedena metodom CATI od 24. veljače do 8. ožujka 2023., odnosno usmenim telefonskim anketiranjem ispitanika s pomoću računala, na slučajnom, reprezentativnom uzorku od 375 ispitanika. Dizajnom uzorka osigurani su indikativni rezultati prema demografskim varijablama i prema ovisnosti o privređivanju od turizma. Promocija plus d.o.o. provela je anketiranje i obradu podataka, Institut za turizam dizajnirao je upitnik i proveo logičnu kontrolu te analizu rezultata (anketiranje, obrada podataka).

⁶ Prostori za rekreaciju, vrtići, društveni sadržaji za slobodno vrijeme te dječja igrališta faktor su zadovoljstva više od 50 % ispitanika, pri čemu najvišu razinu zadovoljstva iskazuju ispitanici od 30 do 59 godina. S druge strane, uređene zelene površine i zabavni sadržaji za slobodno vrijeme (kino, kazalište, koncerti) generiraju bitno manji stupanj zadovoljstva, koji je najjasnije iskazan u dobnoj skupini od 18 do 49 godina kad je riječ o zelenim površinama te u dobnoj skupini od 40 do 59 godina kad je riječ o zabavnim sadržajima. Zdravstvene ustanove i, još više, kružni javni prijevoz javne su usluge koje generiraju najnižu razinu zadovoljstva ispitanika.

Slika 2.1.1. Ostvareni broj noćenja od 2019. do 2024. godine

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

Godine 2024. ostvareno je ukupno 1,69 milijuna noćenja od čega u tzv. privatnom smještaju (smještaj u domaćinstvu) 936 tisuća noćenja (57,4 % svih noćenja) i 583 tisuće noćenja u hotelima (32,9 %). U kampovima i ostalim komercijalnim smještajnim kapacitetima ostvareno je 9,8 % svih noćenja.

Na području naselja Makarska 2024. godine ostvaruje se 95,6 % noćenja destinacije, sva hotelska i kamping noćenja te 92,7 % noćenja u tzv. privatnom smještaju i 95,8 % noćenja u ostalim kapacitetima. Naselje Veliko Brdo ostvaruje 93 % noćenja u tzv. privatnom smještaju, a 7 % u ostalim vrstama smještaja.

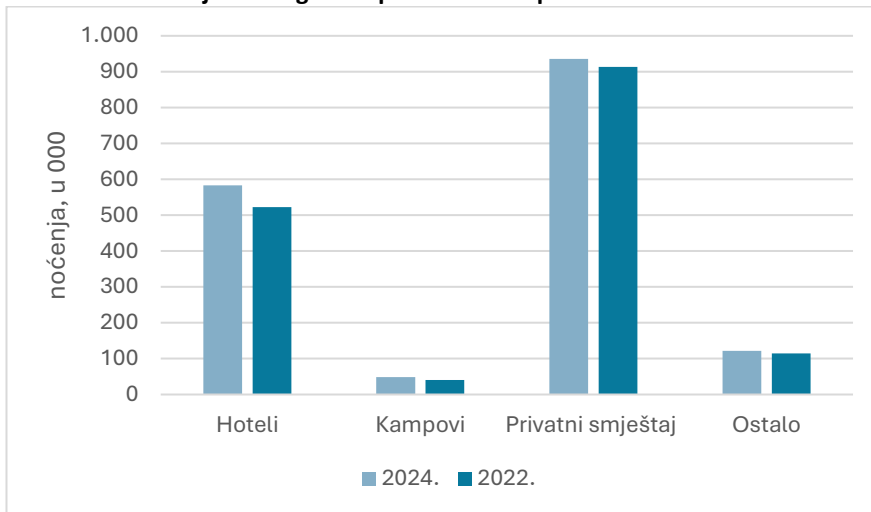
Tablica 2.1.1. Broj noćenja u komercijalnim kapacitetima u Gradu Makarskoj prema naseljima i vrsti kapaciteta

	Hoteli	Kampovi	Privatni smještaj	Ostalo	Ukupno
2022.					
Makarska	522.790	40.920	913.031	114.571	1.591.312
Makarska	522.790	40.920	846.296	111.982	1.521.988
Veliko Brdo	0	0	66.735	2589	69.324
2024.					
Makarska	582.663	48.405	935.595	121.367	1.688.030
Makarska	582.663	48.405	867.149	116.218	1.614.435
Veliko Brdo	0	0	68.446	5149	73.595
2024./2022., stope promjene					
Makarska	11	18	2	6	6
Makarska	11	18	2	4	6
Veliko Brdo			3	99	6

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

U odnosu na 2022. godinu destinacija je ostvarila povećanje broja noćenja za 6 %, ponajprije povećanjem broja noćenja u hotelima za 11 % odnosno za 59,9 tisuća noćenja te privatnom smještaju za 22,6 tisuća noćenja (2 %).

Slika 2.1.2. Noćenja 2024. godine prema vrsti kapaciteta

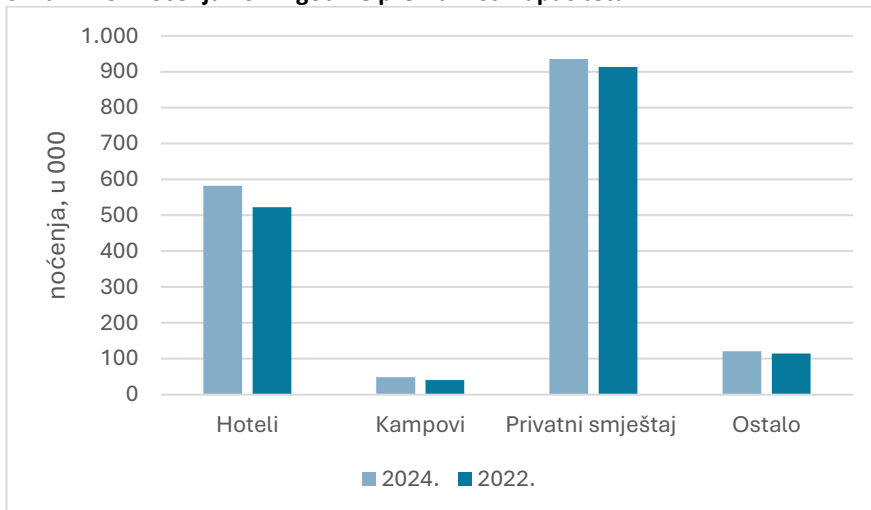

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

Rast broja noćenja u komercijalnim kapacitetima nastavljen je i 2025. godine. Naime, u prvih jedanaest mjeseci 2025. u odnosu na isto razdoblje prethodne godine broj noćenja u komercijalnim kapacitetima povećan je 1,9 %, pri čemu je povećanje u skupini hotela i sličnih objekata 6,9 % (u hotelima 3,9 %), a u objektima u domaćinstvu 3,9 %. Valja napomenuti da je rast hotelskih noćenja ostvaren unatoč smanjenju noćenja u lječilišnom hotelu za 66,4 %, pri čemu se volumen prometa ostvaren u turističkim apartmanima, kao dio skupine hotela, povećao sedam puta (rekategorizacija smještajnog objekata iz ostalih ugostiteljskih objekata za smještaj, studio-apartman rekategoriziran je u turistički apartman).

Ostvareni rast broja noćenja 2025. na području Makarske veći je od rasta ostvarenog u Splitsko-dalmatinskoj županiji u kojoj su noćenja u komercijalnim kapacitetima povećana za 1 %, u hotelima za 1,9 % te u privatnom smještaju (objekti u domaćinstvu) za 1,5 %.

Slika 2.1.3. Noćenja 2024. godine prema vrsti kapaciteta

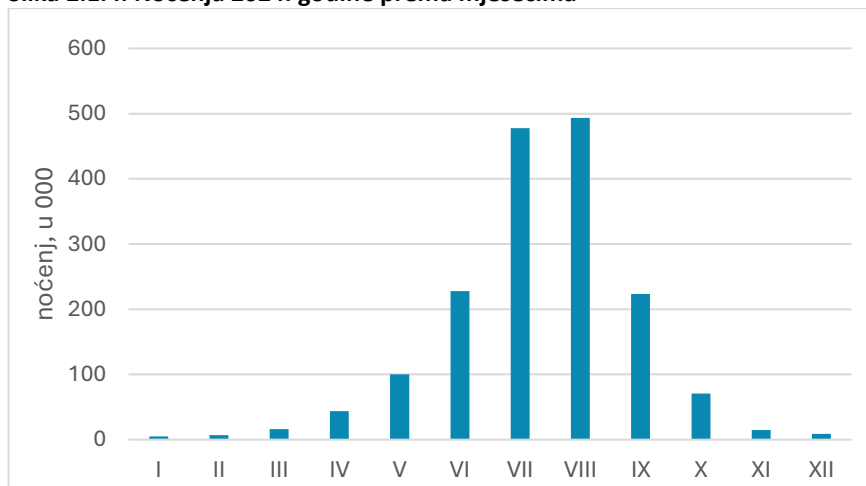

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

Sezonalnost je izuzetno izražena. Godine 2024. u komercijalnim kapacitetima tijekom srpnja i kolovoza ostvareno je 57,5 % ukupnih noćenja, a od lipnja do rujna 84,3 %. Čak i hoteli 41 % noćenja ostvaruju u dva ljetna mjeseca visoke sezone, a od lipnja do rujna 69,6 %. Privatni smještaj od lipnja

do rujna ostvaruje gotovo sva godišnja noćenja (93,2 %), a u srpnju i kolovozu 68,4 % godišnjih noćenja.

Slika 2.1.4. Noćenja 2024. godine prema mjesecima

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

Na području Grada 2024. djelovalo je 2750 komercijalnih smještajnih objekata s 8343 smještajnih jedinica i 21.850 kreveta od čega 2619 objekata (95 % ukupnog broja objekata), 5496 smještajnih jedinica (66 % ukupnog broja smještajnih jedinica) te 15.461 kreveta (70 % ukupnog broja kreveta) u domaćinstvu (privatni smještaj).

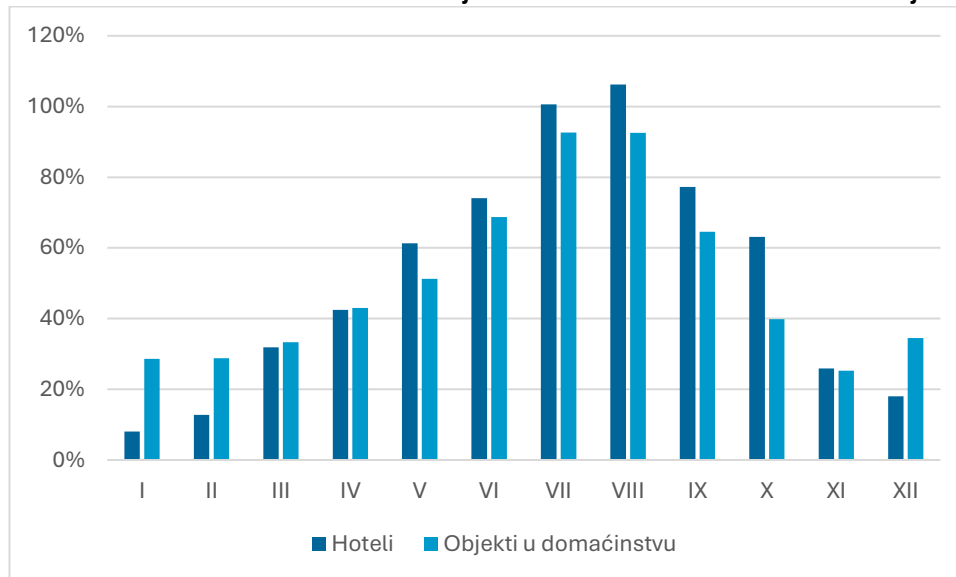
Osim objekata u domaćinstvu, ostali su važniji komercijalni objekti prema kriteriju broja kreveta hoteli, kampovi i apartmani. Na području Makarske posluje 13 hotela ukupnog kapaciteta 1151 smještajnih jedinica odnosno 2294 kreveta, od čega:

- jedan hotel s pet zvjezdica (kapacitet 299 smještajnih jedinica)
- devet hotela s četiri zvjezdice (kapacitet 621 smještajnih jedinica) te
- tri hotela s tri zvjezdice (231 smještajne jedinice)

te jedan hotel baština (11 smještajnih jedinica), jedan lječilišni hotel s tri zvjezdice (252 smještajne jedinice) i jedan aparthotel s četiri zvjezdice (75 smještajnih jedinica) kao i turističko naselje s tri zvjezdice (250 soba). Tri kampa raspolažu s ukupno 210 parcela (s dvije, tri i četiri zvjezdice), dok najveći broj objekata u domaćinstvu ima tri zvjezdice (69,4 %), četiri zvjezdice (10,2 %) i dvije zvjezdice (9,7 %).

Prosječna neto iskorištenost kreveta (iskorištenost aktivnih objekata) u objektima u skupini hotela 2024. bila je prema podacima eVisitora 71,3 %, a u objektima u domaćinstvu 78,6 %.

Od lipnja do rujna hoteli najvišu neto iskorištenost bilježe u kolovozu sa 106,2 % te srpnju s 100,6 %, dok objekti u domaćinstvu najvišu neto iskorištenost kreveta ostvaruju u srpnju (92,6 %) te kolovozu (92,6 %).

Slika 2.1.5. Neto iskorištenost hotela i objekata u domaćinstvu u Gradu Makarskoj 2024. godine

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

Struktura potražnje prema emitivnim područjima i vrsti kapaciteta mijenja se. Gosti iz Njemačke bili su najvažniji segment gostiju i hotela i kampova i 2022. i 2024., no uz smanjenje noćenja u hotelima, a rast noćenja u kampovima. Godine 2024. zabilježeno je smanjenje potražnje u hotelima u odnosu na 2022. i za goste iz Češke (45,4 %), Poljske (16,3 %) i Austrije (6,7 %). Istodobno raste potražnja gostiju iz Hrvatske (23,9 %), BiH (46,5 %), Švedske (38,6 %), Velike Britanije (38,9 %), Ukrajine (87,7 %) i Slovenije (27,8 %).

Gosti iz Poljske najvažniji su segment potražnje objekata u domaćinstvu, no kao i u slučaju smještaja u hotelima, ostvarili su smanjenje potražnje (8,5 %) 2024. u odnosu na 2022. godinu. Smanjenje potražnje bilježi se i za goste iz Njemačke (24,5 %), Slovačke (15,1 %) i Češke (36,2 %), ali i Hrvatske (1,2 %). Smanjenje broja noćenja gostiju s tih tržišta kompenzirano je rastom broja noćenja gostiju iz BiH (19,5 %), Ukrajine (95,3 %), Mađarske (29,0 %), Švedske (27,4 %) i Srbije (45,9 %).

Tablica 2.1.2. Noćenja prema vrsti kapaciteta i glavnim emitivnim područjima u Gradu Makarskoj

Hoteli	2024.	2022.	Kamp.	2024.	2022.	Priv. smj.	2024.	2022.
Njemačka	77.773	80.338	Njemačka	10.040	8927	Poljska	196.846	215.123
Hrvatska	71.057	57.341	Poljska	9263	6147	BIH	120.169	100.597
BIH	63.192	43.145	Slovenija	4866	5783	Njemačka	89.277	118.239
Švedska	49.947	35.777	Austrija	3631	3085	Ukrajina	78.602	40.245
Velika Britanija	47.368	34.105	Češka	2066	1901	Mađarska	66.740	51.750
Austrija	34.660	37.138	BIH	2000	1359	Hrvatska	53.844	54.514
Ukrajina	27.735	14.779	Švedska	1945	1876	Slovačka	40.285	47.471
Češka	24.575	45.005	Ukrajina	1881	899	Švedska	38.232	29.998
Slovenija	24.337	18.902	Hrvatska	1715	1246	Češka	31.325	49.077
Poljska	19.891	23.753	Mađarska	1668	1317	Srbija	27.479	18.828

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

2.1.2. Nekomercijalni smještaj

U sustavu eVisitor (Hrvatska turistička zajednica) 2024. u skupini nekomercijalnog smještaja (kuće i stanovi stanovnika Grada, kuće i stanovi za odmor) bilo je registrirano 855 objekata u kojima je ostvareno 47.219 noćenja, što je u odnosu na 2019. godinu 88 % više objekata i 44 % više noćenja.

Tablica 2.1.3. Broj registriranih objekta, kreveta te noćenja u sustavu eVisitor u svim oblicima nekomercijalnog smještaja u Gradu Makarskoj

	2019.	2022.	2024.
Broj objekata	455	696	855
Broj noćenja	32.701	38.893	47.219

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

U 578 registriranih kuća i stanova za odmor ostvareno je 37.270 noćenja, odnosno prosječno godišnje 64 noćenja po objektu te 12,5 noćenja godišnje po krevetu. U odnosu na 2019. godinu broj registriranih objekata povećan je za 89 %, a registriranih noćenja za 67 %.

Tablica 2.1.4. Broj registriranih kuća i stanova za odmor, kreveta te noćenja u sustavu eVisitor u Gradu Makarskoj

	2019.	2022.	2024.
Broj objekata	306	458	578
Broj kreveta	1.660	2.423	2.983
Prosječna registrirana veličina objekta	5,4	5,3	5,2
Broj noćenja	22.356	28.398	37.270
Prosječan registrirani broj noćenja po krevetu	13,5	11,7	12,5

Izvor: podaci iz sustava eVisitor, Hrvatske turističke zajednice, obrada Institut za turizam

Broj registriranih kuća i stanova za odmor u sustavu eVisitor, a time očekivano i broj noćenja i iskorištenost objekata, ne odgovara stvarnim nekomercijalnim turističkim tokovima. Potvrđuju to dva relevantna izvora: podatak iz Popisa stanovništva 2021. godine i podatak o objektima na koje se plaća porez na vikendice.

Tablica 2.1.5. Broj registriranih praznih stanova za stalno stanovanje te stanova koji se upotrebljavaju za odmor (povremena upotreba) 2021. godine u Gradu Makarskoj

	Ukupno	Prazni za stalno stanovanje	Stanovi koji se upotrebljavaju za odmor
Broj stanova	10.906	2.865	1.585

Izvor: Popis stanovništva 2021., obrada Institut za turizam

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz Popisa stanovništva 2021. godine, na području Grada, od ukupno 10,9 tisuća stanova za stanovanje, 1,6 tisuća stanova upotrebljavalo se za odmor pri čemu je, dodatno, bilo i 2,9 tisuća praznih stanova. Podaci o broju objekata na koje se 2024. plaćao porez na kuće za odmor upućuju na zaključak da je na području Grada barem 3,1 tisuću objekata koji se mogu smatrati objektima za odmor prosječne veličine 63 m².

Tablica 2.1.6. Broj i površina objekata u Gradu Makarskoj na koje se 2024. plaćao porez na kuće za odmor

Broj objekata	3.124
Površina m ²	196.693,7
Prosječno m ²	62,96

Izvor: Grad Makarska

Drugim riječima, opravdano je zaključiti da je stvarna nekomercijalna turistička potražnja višestruko veća od registrirane. Uz pretpostavku upotrebe 3124 objekta s prosječno 5,8 kreveta po objektu

(prosječan broj kreveta u objektima u domaćinstvu) uz konzervativnu pretpostavku o upotrebi objekata 30 dana godišnje uz iskorištenost kreveta od 65 % (približno jednako iskorištenosti objekata u domaćinstvu tijekom srpnja i kolovoza), slijedi da je moguće, konzervativno, procijeniti da se u kućama i stanovima za odmor ostvaruje barem 353.324 noćenja, odnosno gotovo deset puta više noćenja nego što je registrirano u sustavu eVisitor.

2.1.3. Jednodnevni posjetitelji

Podaci o broju jednodnevnih posjetitelja nisu raspoloživi iz relevantnih statističkih izvora, a jednodnevne posjetitelje čine izletnici koji u Grad dolaze na organiziranim putovanjima turističkim autobusima te u vlastitom aranžmanu (pretežito automobilima), nautičari koji ne ostvaruju noćenje na području Grada, turisti na domaćim krstarenjima, pri čemu plovilo ne ostvaruje noćenje na području Grada.

Podaci koje je Turistička zajednica Grada Makarske prikupila brojenjem prometa autobusa tijekom vršnih dana turističke sezone 2025. godine govore o prosječno pedesetak autobusa koji na dane vikenda dolaze na područje Grada, a parkiraju pretežito na privatnim parkiranjima na Biloševcu/zapad, Vepricu/zapad, a nešto manje na različitim lokacijama organiziranog parkiranja. Radi se o prometu od prosječno oko 2500 tisuće posjetitelja. Tijekom ostalih „radnih“ dana procijenjen je dolazak oko 5 do 10 autobusa dnevno.

U studiji Turistički nosivi kapacitet Grada Makarske ukupan broj jednodnevnih posjetitelja tijekom vršnih dana turističke sezone procijenjen je na 11.000 tisuća posjetitelja, koji su u najvećoj mjeri motivirani kupanjem⁷ i zabavom⁸.

2.1.4. Ugostiteljstvo

Prema raspoloživim informacijama dobivenim popisom ugostiteljskih objekata koje je provela Turistička zajednica Grada Makarske tijekom 2025. godine, na području grada posluje 151 ugostiteljski objekt s ukupno 15 tisuća stolaca u zatvorenom i na otvorenom prostoru. Objekata iz skupine restorani ukupno je 88 s 10,5 tisuća sjedala, od čega su, prema kriteriju jelovnika i ponude, 61 objekt restorani (8,4 tisuće sjedala), a 27 su ostali objekti iz skupine restorani (primjerice pizzerije, zalogajnice, pečenjare, slastičarne i sl.) s ukupno 2,1 tisuće sjedala. Relativno najviše restorana posluje uz plažu (40 objekata na potezu Ramova – Peškera, Peškera – Sv. Petar), 15 objekata organizirano je u centru i rivi, a u staroj jezgri još dva objekta. S druge strane, u staroj jezgri posluje 17 barova te još 14 u centru (uključujući i dva noćna bara), a uz plaže 11 objekata. Ugostiteljska ponuda nedovoljno je diferencirana i bez značajnije usmjerenosti prema konceptima autentičnosti, kvalitete i interpretacije lokalnog gastronomskog identiteta. Standardni formati ponude prisutni su i na području povijesne jezgre u kojoj ugostiteljska ponuda nedovoljno doprinosi stvaranju atmosfere, karaktera i identiteta prostora.

⁷ Kupači – polazeći od procjene da 4000 posjetitelja u Makarsku dolazi iz okruženja s primarnim motivom boravka na plaži (Plan razvoja plaže u Makarskoj, Horwath Consulting, 2009.) te uzimajući u obzir rast turističkog prometa u okruženju, u studiji je na temelju stručnih procjena predstavnika Turističke zajednice procijenjeno da je u vršnim danima broj dnevnih posjetitelja čiji je osnovni motiv dolaska kupanje minimalno udvostručen.

⁸ Posjetitelji iz okruženja – polazeći od pretpostavke da barem petina turista u najvažnijim destinacijama u okruženju posjeti Makarsku jednom tijekom sedmodnevnog boravka, procjenjuje se da u vršnom razdoblju, ovisno o programima u gradu, Makarsku posjeti 500 do 1500 mahom mlađih dnevnih posjetitelja motiviranih zabavom.

Tablica 2.1.7. Ugostiteljski objekti prema vrsti i kapacitetu 2025. godine

	Broj objekata	Sjedala u zatvorenom	Sjedala na otvorenom	Ukupno
Restorani i slični objekti	88	3072	7490	10.562
Barovi i slični objekti	63	1703	2933	4636
Ukupno	151	4775	10.423	15.198

Izvor: podaci TZ-a Grada Makarske

U srednjoj ili višoj cjenovnoj skupini Tripadvisor prepoznaje 81 restoran, od čega 64 restorana ima ocjenu 4 i više, a 21 restoran ocjenu 4,5 i više.

Ni jedan restoran na području Grada nema Michelinovu preporuku dok je vodič Gault&Millau za 2025. godinu uvrstio jedan restoran u POP – izbor trendovskih i pristupačnih restorana, barova i bistroa.

Objekti registrirani u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića 2024. godine izdali su ukupno 3,4 milijuna računa ukupne vrijednosti 47,8 milijuna eura, što je 1,5 % više računa i 8,7 % veća vrijednost računa u odnosu na 2023. godinu. Srpanj i kolovoz mjeseci su najintenzivnijeg fizičkog i financijskog prometa u ugostiteljstvu. U kolovozu 2024. godine izdano je 21 % ukupnog godišnjeg broja računa koji su činili 26 % ukupne godišnje vrijednosti računa, a u srpnju 20 % godišnjeg broja računa s 25 % godišnje vrijednosti računa.

Slijedi da je tijekom kolovoza dnevno po stolcu ostvaren prosječno promet od 1,52 računa (uz očekivani prosjek od četiri stolca po stolu slijedi da je po stolu ostvareno oko šest računa) te financijski promet od 26,3 eura (uz očekivani prosjek od četiri stolca po stolu slijedi da je po stolu ostvaren prosječan promet od oko 105 eura).

Tablica 2.1.8. Broj izdanih računa i njihova vrijednost 2023. i 2024. godine u Makarskoj prema mjesecima u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića

	2023.		2024.	
	Broj izdanih računa	Ukupan iznos u €	Broj izdanih računa	Ukupan iznos u €
I	114.334	621.868,79	119.185	764.379,13
II	106.003	541.679,47	118.171	763.941,01
III	133.250	726.520,45	133.506	924.940,37
IV	157.987	1.324.720,27	167.209	1.501.791,47
V	220.263	2.576.453,86	243.790	3.202.109,56
VI	384.061	5.681.868,85	404.236	6.234.490,58
VII	684.029	11.175.287,27	695.470	12.116.356,50
VIII	730.753	11.835.798,38	714.745	12.412.622,07
IX	382.893	5.730.904,36	358.881	5.864.803,65
X	188.015	1.934.787,78	193.655	2.115.449,86
XI	120.683	814.979,67	126.634	885.779,66
XII	134.862	947.094,10	132.909	970.851,91
Ukupno	3.357.133	43.911.963,25	3.408.391	47.757.515,77

Izvor: podaci Porezne uprave

Tijekom vršnih dana turističke sezone 2024. ostvaren je maksimalni fizički promet od 1,9 računa po stolcu (7,5 računa po stolu).

Tablica 2.1.9. Broj izdanih računa u vršnim danima turističke sezone 2024. godine (odabir najfrekventnijih dana) u Makarskoj u djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane te djelatnosti pripreme i usluživanja pića

	Razdoblje	Broj izdanih računa
Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane	5. – 9. 8. 2024.	16.820 – 19.683
Djelatnosti pripreme i usluživanja pića	6. – 9. 8. 2024.	2728 – 8930

Izvor: podaci Porezne uprave

2.1.5. Turistički lanac vrijednosti: obilježja turista i jednodnevnih posjetitelja

Obilježja turista i jednodnevnih posjetitelja temelje se na rezultatima istraživanja koje je tijekom 2025. godine provela Turistička zajednica Grada Makarske. Istraživanje je provedeno osobnim intervjuom uz primjenu strukturiranog upitnika i potporu računala na uzorku od 541 turista i 223 jednodnevna posjetitelja.

Odabrani rezultati prikazani su u nastavku.

Zadovoljstvo ukupnim boravkom	turisti: 83,5 % turista zadovoljno je boravkom jednodnevni posjetitelji: 76,6 % jednodnevnih posjetitelja zadovoljno je boravkom
Ispunjena očekivanja	turisti: 73,9 % turista imalo je ispunjena očekivanja jednodnevni posjetitelji: 63,5 % jednodnevnih posjetitelja imalo je ispunjena očekivanja
Ocjena boravaka	turisti: 74,1 % turista ocijenilo je boravak dobrim jednodnevni posjetitelji: 64,4 % jednodnevnih posjetitelja ocijenilo je boravak dobrim
Omjer vrijednosti i cijene	turisti: 39,6 % turista ocijenilo je da je omjer vrijednosti i cijene dobar jednodnevni posjetitelji: 38,4 % jednodnevnih posjetitelja ocijenilo je da je omjer vrijednosti i cijene dobar
Osjećaj dobrodošlice	turisti: 87,2 % turista osjećalo se dobrodošlim jednodnevni posjetitelji: 88,3 % jednodnevnih posjetitelja osjećalo se dobrodošlim
Vjerojatnost ponovne posjete	turisti: 66,7 % turista vjerojatno će ponovno posjetiti destinaciju
Sklonost preporuke	turisti: 79,7 % turista preporučit će destinaciju jednodnevni posjetitelji: 79,3 % jednodnevnih posjetitelja preporučit će destinaciju
Zadovoljstvo ljepotom mjesta	turisti: 92,5 % turista zadovoljno je ljepotom mjesta jednodnevni posjetitelji: 88,9 % zadovoljno je ljepotom mjesta
Zadovoljstvo uređenosti mjesta	turisti: 82,8 % zadovoljno je uređenosti mjesta jednodnevni posjetitelji: 76,9 % zadovoljno je uređenosti mjesta
Zadovoljstvo uređenosti glavnih atrakcija	turisti: 80,3% zadovoljno je uređenosti atrakcija jednodnevni posjetitelji: 74,4 % zadovoljno je uređenosti atrakcija
Zadovoljstvo atmosferom/ ugođajem mjesta	turisti: 86,6 % zadovoljno je atmosferom/uređenosti mjesta

Izvor: Istraživanje obilježja turista i jednodnevnih posjetitelja Makarske 2025. godine, TZ Grada Makarske; obrada rezultata Institut za turizam

Osim razine zadovoljstva ukupnim boravkom, obilježja destinacijskog lanca vrijednosti ocrtavaju i ocjene zadovoljstva specifičnim uslugama koje posjetitelji upotrebljavaju u destinaciji.

Najbolje ocijenjene usluge destinacije iz perspektive turista smještajni su objekt i pješačke staze čijom je ponudom 80,6 % odnosno 79,2 % turista bilo zadovoljno. Gastronomskom ponudom bilo je

zadovoljno 76,5 % turista, dok je 71,8 % turista iskazalo zadovoljstvo čistoćom plaža. Najlošije ocijenjeni elementi destinacijskog lanca vrijednosti biciklističke su rute i staze (zadovoljno je tek 57,8 % turista) te događanja i manifestacije (zadovoljno je 66,9 % turista).

Kad je riječ o iritacijskim faktorima vezanima uz ponudu destinacije, izdvajaju se gužva u prometu (problem za 19,6 % ispitanih turista) i pronalaženje parkirališnog mjesta (problem za 19,2 % ispitanih turista). Od ostalih iritacijskih faktora valja izdvojiti gužvu na plažama (prevelik broj kupača) koju kao problem prepoznaje 37,1 % anketiranih turista te gužvu na ulicama/trgovima/atrakcijama (problem za 9 % anketiranih turista).

Jednodnevni posjetitelji stroži su od turista kad je riječ o ocjeni različitih aspekata zadovoljstva posjetitelja ukupnim boravkom, ali i dijela iritacijskih faktora.

Najznačajniji faktori nezadovoljstva jednodnevnih posjetitelja povezani su s prometom u kretanju i mirovanju u destinaciji (gužva u prometu problem je za 29,5 % ispitanika, a pronalaženje parkirališnog mjesta za 23 % ispitanika), a kao faktor smetnje jednodnevni posjetitelji izdvajaju i gužve na plažama (problem za 21 % ispitanika) te gužve na ulicama/trgovima/atrakcijama problem (problem za 7,1 % ispitanika). Buka na javnim mjestima problem je za 5,3 % turista i 6 % jednodnevnih posjetitelja.

2.2. Resursno-atraksijska osnova

Na području Grada Makarske, u kojem se visine mjere od razine mora do 1762 m na vrhu Sv. Jure, mogu se, prema geološkoj građi, izdvojiti dvije vrste reljefa. Krški reljef nalazi se na većim nadmorskim visinama i građen je u najvećoj mjeri od vapnenačkih i dolomitnih stijena s brojnim jamama i špiljama. Priobalni pojas ispod Biokova čine uglavnom fliš i naslage vapnenaca te breče i kvartarni sedimenti. Brojne uvale i žala šireg prostora Makarskog primorja oblikovala su se zbog sedimentnog materijala koji se nakupio podno Biokova⁹.

Na obalnoj crti duljine oko 11,5 km, od uvale Krivavice na sjeverozapadu do granice s Općinom Tučepi (Hotel Jadran) na jugoistoku, nanizano je nekoliko plaža i kupališta. Reljefni oblici i konfiguracija terena turistički su vrlo atraktivni, ali predstavljaju izazov za prometno povezivanje s ostatkom Dalmacije, osobito sa zaleđem.

Osim velikih otoka, Brača i Hvara, u moru oko Makarske nema drugih manjih otoka ni hridi. Izobata od 50 metara dubine prati obalnu crtu na udaljenosti od nekoliko stotina metara, pa na ovom prostoru nema većih pličina. Nagli rast dubine mora djeluje povoljno na njegovu čistoću, što pogoduje kupališnim aktivnostima i ronjenju.

Srednje mjesečne temperature mora ukazuju na to da je razdoblje od lipnja do rujna pogodno za kupališni turizam (≥ 20 °C), uz mogući dodatak listopada tijekom kojeg se bilježe granične vrijednosti.¹⁰ Najviša temperatura mora od 29 °C zabilježena je 11. srpnja 1968. godine.¹¹

Prema Köppenovoj klimatskoj klasifikaciji i regionalizaciji, naseljeni prostor Makarske svrstava se u sredozemnu klimu sa suhim vrućim ljetom (Csa – klima masline). Posebnost cjelokupnog prostora očituje se u velikim razlikama nadmorske visine unutar jedinice lokalne samouprave (0 – 1762 m) i reljef kao čimbenik ima veliki utjecaj na vremenske prilike i razlike u klimi (srednjim vrijednostima). Između sredozemne klime na obali i umjereno tople kišne klime u zaleđu, na visinama iznad 1200

⁹ Hrvatski geološki institut (2009): Geološka karta Republike Hrvatske M 1:300.000. – Hrvatski geološki institut, Zavod za geologiju, Zagreb.

¹⁰ Penzar, B., Penzar, I. i Orlić, M. (2001). *Vrijeme i klima hrvatskog Jadrana*. Zagreb: Koprivnica: Split: Nakladnička kuća Dr. Feletar; Hrvatski hidrografski institut (HHI).

¹¹ https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci&param=met_ext&el=najvise_temperature_mora

m područje je snježno-šumske klime (D).¹² U njemu se tijekom godine može očekivati dvostruko više oborina nego u Makarskoj (1067 mm) kao i znatno niža srednja godišnja temperatura: 3,9 °C na vrhu Sv. Jure naspram 15,5 °C u Makarskoj. Slično tome, obalni pojas Makarske jedan je od najsunčanijih (najvedrijih) dijelova Hrvatske, dok su u obližnjem gorju češće magle i naoblaka.¹³ Na Biokovu se tijekom ljeta led može pronaći u dubokim vrtačama, jamama i pećinama ledenicama.

Najviša temperatura u Makarskoj od 39,7 °C, izmjerena je 9. kolovoza 2017.¹⁴

Šire područje Makarskog primorja ističe se i po vjetrovitosti, posebice po jakoj i olujnoj buri, a dosad najjači udar iznosio je 59 ms⁻¹. Također, u srednjem i južnom Jadranu češće se bilježi jako jugo.¹⁵ Ipak, kombinacija vjetrova na ovom području te čistog zraka, mediteranske klime i vegetacije, stvaraju vrlo zdravo podneblje, što je svojevremeno dovelo do izgradnje obližnjeg dječjeg odmarališta-lječilišta Krvavica (u Općini Baška Voda uz granicu s Gradom Makarskom).

Posebnosti reljefa i klime Makarske očituju se u bioraznolikosti i zaštićenim područjima prirode:

- Park prirode Biokovo, koji se proteže preko nekoliko jedinica lokalne samouprave, pokriva i veći dio Grada Makarske
- spomenik parkovne arhitekture Biokovski botanički vrt Kotišina.

Značajne površine Makarske pokrivene su ekološkom mrežom Natura 2000: područja prema Direktivi o pticama, Biokovo i Rilić (HR1000030), područja prema Direktivi o staništima, Biokovo (HR5000030) i Podbiokovlje (HR2001350) na kopnu te Osejava (HR3000125), Sveti Petar (HR3000124) i uvale Ramova i Krvavica (HR3000128) na moru.¹⁶

2.2.1. Zaštićena kulturna i prirodna dobra

Destinacija Makarska obiluje izuzetno kvalitetnom prirodnom i kulturnom baštinom (slika 2.2.1.).

Zaštićena kulturna dobra

Na popisu zaštićenih kulturnih dobara s područja Grada Makarske nalazi se 31 zaštićeno dobro¹⁷ i to:

- 1 arheološko dobro (Arheološko nalazište na poluotoku Sv. Petar)
- 1 kulturno-povijesna cjelina (Kulturno-povijesna cjelina Makarske)
- 26 nepokretnih pojedinačnih dobara na području Makarske (Crkva sv. Andrije u Kotišini, Crkva sv. Ante u Kotišini, Crkva sv. Filipa, Katedrala (Crkva) sv. Marka, Crkva sv. Martina, Crkva sv. Petra, Česma, Franjevački samostan i crkva sv. Marije, Kuća Alačević, Kuća Babić-Lozina, Kuća Dominis, Kuća Gačina, Kuća Karalipeo-Mrkušić, Kuća Miličić; Kuća Vuković, Kuća Vuković, Napoleonov spomenik, Ostatci kule na Zelenki, Palača Ivanišević, Spomenik fra Andriji Kačiću Miošiću, Spomenik revoluciji, Svjetionik sv. Petra, Tvrđava (kaštel) Kotišina, Zgrada – Lištun 3, Zgrada Gradskoga muzeja Makarska (palača Tonoli), Zgrada Stare škole)

¹² Zaninović, K., Gajić-Čapka, M., Perčec Tadić, M., Vučetić, M., Milković, J., Bajić, A., i Vučetić, V. (2008). *Klimatski atlas Hrvatske: 1961.-1990.: 1971.-2000.*

¹³ <https://pp-biokovo.hr/hr/biokovo/klima>

¹⁴ https://meteo.hr/klima.php?section=klima_podaci&param=met_ext&el=najvise_temperature_zraka

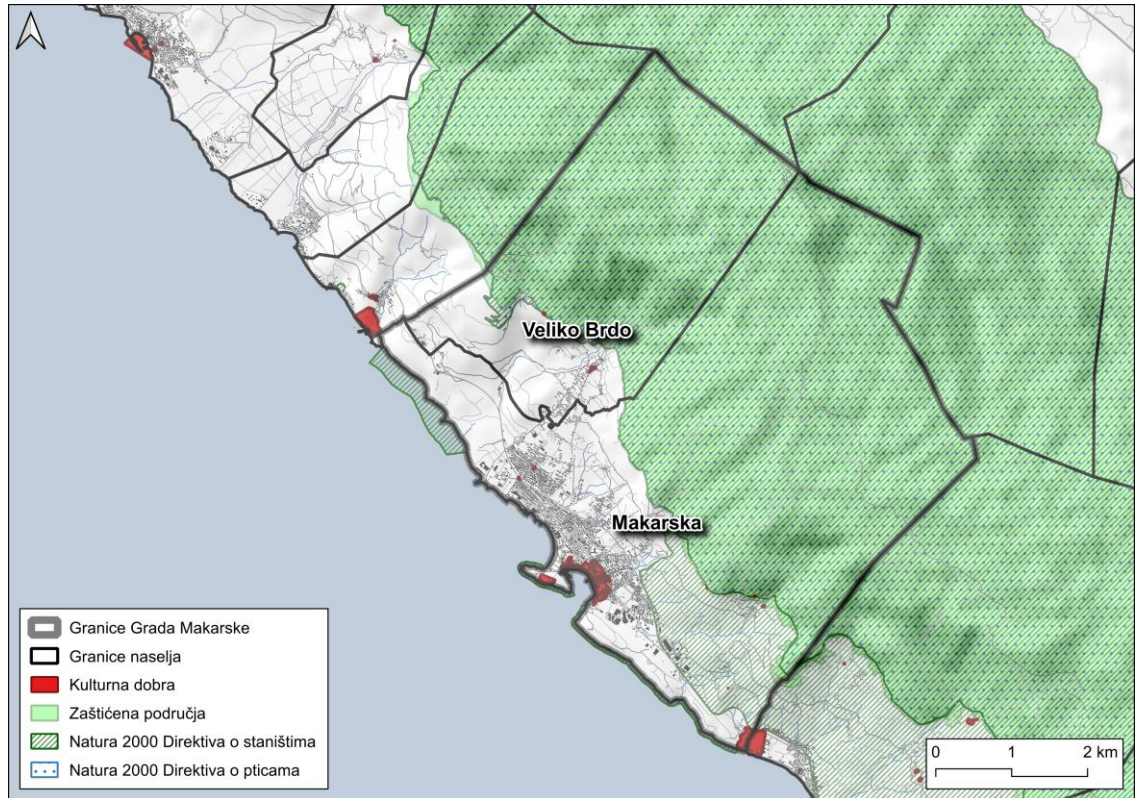
¹⁵ Zaninović, K., Gajić-Čapka, M., Perčec Tadić, M., Vučetić, M., Milković, J., Bajić, A., i Vučetić, V. (2008). *Klimatski atlas Hrvatske: 1961.-1990.: 1971.-2000.*

¹⁶ <https://bioportal.hr/gis/>

¹⁷ <https://registar.kulturnadobra.hr/> (vidjeti Prilog 2.)

- 2 nepokretna pojedinačna dobra na području Velikog Brda (Crkva sv. Jeronima, Crkva sv. Mihovila)
- 1 nematerijalno dobro (Umijeće pripreme tradicijske slastice torta Makarana).

Slika 2.2.1. Zaštićena kulturna i prirodna baština na području Grada Makarske

Izvor: Institut za turizam na temelju podataka <https://registar.kulturnadobra.hr> te <https://bioportal.hr/gis/>

Zaštićena prirodna dobra

Zaštićena prirodna dobra koja se nalaze na području Grada Makarske uključuju:

- Park prirode Biokovo / Geopark Biokovo-Imotska jezera kao UNESCO svjetski geopark, unutar granica Grada zauzima 2.597,05 ha.

Krška planina Biokovo dijeli primorski pojas od Dalmatinske Zagore, duga je 36 km i proteže se u smjeru sjeverozapad – jugoistok. Najveći dio Biokova 1981. proglašen je parkom prirode zbog jedinstvene geomorfologije, osobite ljepote krajobraza i bioraznolikosti. Ukupna je površina parka 19.330 ha (na području Grada nalazi se 13,4 % površine parka). Park se prostire od prijevoja Dubci kod Brela do prijevoja Stupica kod Gornjih Igrana (Plan upravljanja Parkom prirode Biokovo za razdoblje 2017. – 2026.).

Područje je pokriveno vegetacijom, od mediteranske do planinske (u parku zabilježeno gotovo 1500 različitih vrsta biljaka, među kojima je veći broj endemičnih i reliktnih vrsta kao što su biokovsko zvonce, uskolisna zečina i dr.). U fauni kralješnjaka brojni su gmazovi i ptice, a od sisavaca treba spomenuti puhove, šišmiše, divokozu i vuka (<https://mingo.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/zastita-prirode/zasticena-podrucja/parkovi-prirode/1196>).

U sklopu PP-a nalazi se: šest poučnih staza i 16 planinarskih staza različite težine, u ponudi je individualno i organizirano planinarenje te pješačke ture s prijevozom; dvije biciklističke staze; slobodno penjanje; vidikovci, uključujući Skywalk; više prezentacijskih centara, uključujući dva na području Grada Makarske (Adrion-Srce planine i Kotišina).

- Botanički vrt Kotišina (spomenik parkovne arhitekture) na području Grada zauzima 16,5 ha.

Botanički vrt smješten je 3 km od Makarske na nadmorskoj visini od 350 do 500 metara i sastavni je dio Parka prirode Biokovo. Na njegovu se području nalaze raznolika staništa, kao što su kamenjare, točila, vrletne stijene, obradive površine te kanjon Proslap s istoimenim slapom (koji je veći dio godine suh). Na površini vrta utvrđeno je oko 300 samoniklih biljnih svojti.

Na prostoru Makarske nalazi se i šest područja Natura 2000, od kojih jedno područje očuvanja značajno za ptice, četiri područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove te jedno posebno područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove:

Šifra	Naziv	Tip	Površina unutar granica Grada Makarske
HR1000030	Biokovo i Rilić	POP	2577,96 ha
HR3000128	Uvala Ramova i Uvala Krvavica	POVS	cca 43,8 ha
HR3000124	Sveti Petar	POVS	6,45 ha
HR3000125	Osejava	POVS	16,298 ha
HR2001350	Podbiokovlje	POVS	271,45 ha
HR5000030	Biokovo	PPOVS	2577,96 ha

2.2.2. Ostale atrakcije Grada¹⁸

Turistički potencijal Grada Makarske počiva na atraktivnosti prirodnog krajolika te na izuzetnom spoju prirodne i kulturne baštine, odnosno na sklopu Biokova, Podbiokovlja, šljunčanih plaža, mora, povijesnog grada i dalmatinske tradicije. Ističe se nadalje potencijal sportsko-rekreativne i zdravstveno-turističke ponude.

U nastavku se, prema odabranim domenama¹⁹, daje pregled glavnih turističkih atrakcija (izuzev prethodno navedenih zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara) koji mogu motivirati posjet ili boravak te su srž turističke ponude i glavni pokretači turističke aktivnosti.

Prirodna baština	
Resursi i atrakcije	Opis i upotreba
Klima	– Sredozemna klima sa suhim i vrućim ljetom, te umjerenom zimom. – S 2750 sunčanih sati godišnje Makarska je jedan od najtoplijih gradova u RH. – Mogućnost ugodnog boravka cijele godine, naročito od ožujka do listopada.
Krajolik	– Impozantna planina Biokovo, guste šume borova, dugačke, šljunčane plaže i kristalno plavo more.
Spomenik parkovne arhitekture Sv. Petar	– Mali poluotok na ulazu u gradsku luku, dobio ime po crkvi iz 13. st. – Arheološki nalazi ukazuju na fortifikacijske elemente u funkciji zaštite obalnog naselja u vremenskom kontinuitetu kroz prapovijest i antiku, odnosno na funkciju

¹⁸ Prema Studiji turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam 2023.

¹⁹ Analiziraju se sljedeće domene: prirodna baština, kulturno-povijesna baština, kultura života i rada, znamenite osobe i povijesne događaje, manifestacije, sportsko-rekreativne objekte i događaje, atrakcije zbog atrakcija i sl.

Resursi i atrakcije	Opis i upotreba
	refugija u 16. i 17. st. za vrijeme tursko-mletačkih sukoba. Umjetna špilja datira iz 2. svj. rata kad su je Nijemci izgradili kao zaklon za podmornice. – Danas park s plažama i šetnicom.
Ostalo	– Značajni krajobrazi: Čurilo, Vepric, Mosteni, Vrutak, Sv. Petar, Osejava, Podmorje, Prirodna luka.

Kulturna baština i produkcija

Resursi i atrakcije	Opis i upotreba ²⁰
Arheološka baština	– Bogatu arheološku baštinu čini više arheoloških područja i pojedinačnih arheoloških lokaliteta, uključujući prapovijesni lokalitet Osejava, arheološku zonu na poluotoku Sv. Petar, niz gradina, glavica i dr. pretežito koncentriranih u zaobalnom području Grada.
Povijesne građevinske cjeline	– Kulturno-povijesna cjelina Makarske – uža gradska jezgra zaštićeno je kulturno dobro RH. Smještena između poluotoka Sv. Petra i Osejave, naseljena je od vremena antike (rimski Muccurum utvrđen na poluotoku Sv. Petar), kroz povijest pod turskom, mletačkom te, u kraćim razdobljima, austrijskom i francuskom vlasti. U drugoj polovici 18. st. dolazi do urbanističkog razvoja i stvara se jezgra današnjeg grada, čije središte čini Kačićev trg sa župnom crkvom i nizom baroknih kuća, Riva, s kućama pučkog oblikovanja, baroknim i neostilskim katnicama, te franjevački samostan na istoku. U sklopu povijesne jezgre nalazi se više pojedinačno zaštićenih sakralnih i civilnih objekata. – Ruralne cjeline – podbiokovska sela: Baškovići, Matići i Rusendići, Veliko Brdo, Prodani i Gojaci, Puharići, Makar, Kotiština, Grgasovići. – Svetište Vepric – posvećeno Majci Božjoj Lurdskej, uz prirodnu špilju podignuta kapela i postaje križnog puta. Svetište je vrlo posjećeno tijekom cijele godine.
Kultura života i rada	– Ribarstvo – još živa tradicija, povijesno povezana s Makarskom. – Maslinarstvo i vinogradarstvo – ključni sadržaji identiteta Makarske, održani u određenoj mjeri. – „Makarska kuhinja“ – „kuhinja maslinovog ulja i vina“, tipično mediteranska, s visokim udjelom ribe i plodova mora, jela od povrća i naročito miješanih grahorica i kupusa, janjetina i kozletina, paštica. – Ugostiteljska ponuda većim je dijelom smještena u gradskoj jezgri i to 44 objekta s ukupnim kapacitetom od 4118 mjesta (od čega 72 % na vanjskim površinama), od čega je 52 % mjesta u kafićima i sl. objektima, 25 % u pizzerijama, konobama i sličnim objektima brze prehrane te 15 % u restoranima. ²¹ – Torta makarana – uvrštena je u Registar nematerijalne kulturne baštine RH. Ukazuje na venecijanski slastičarski utjecaj, glavni su sastojci bademi, limun i rožolin, posebnost je ukras u obliku mreže napravljen od trakica tijesta. – Folklorni ansambl Tempet – ime je dobio po starom makarskom plesu, osim makarskih starogradskih plesova izvodi plesove sa svih područja Hrvatske, uključuje i dječju skupinu te vokalnu sekciju.
Muzejsko-galerijske ustanove	– Gradski muzej Makarska – stalni fundus čine zbirke arheologije, etnologije i numizmatike, kulturno-povijesna zbirka s portretima makarskih građana 19. stoljeća te zbirka fotografija, razglednica, plakata i karata. Djeluje u baroknoj palači Tonoli zaštićenoj kao kulturno dobro RH. Uz Gradski muzej djeluje i Galerija Antun Gojak, koja čuva donaciju Gojak, radove prvog makarskog

²⁰ (1) www.registar.kulturnadobra.hr; (2) <https://makarska.hr/ppug-makarske>; (3) Grad Makarska (2015), *Plan razvoja kulturnog turizma Grada Makarske 2015.-2020.*, Makarska; *Strateški plan razvoja održivog kulturnog turizma Makarske*, 2022. (4) <https://makarska.hr/novosti/lito-u-gradu-2023-program-dogadanja>.

²¹ Podaci iz rješenja o minimalnim tehničkim uvjetima.

Resursi i atrakcije	Opis i upotreba ²⁰
	akademskog slikara, i Zbirku suvremenih autora (galerija djeluje u zgradi tzv. stare škole koja je jedan od značajnih graditeljskih spomenika 19. st. i zaštićena kao kulturno dobro RH).
	<ul style="list-style-type: none"> – Malakološki muzej – čuva zbirku od oko 3000 primjeraka puževa i školjki iz svih svjetskih mora te herbarij bilja s Biokova. Muzej je osnovao dr. fra Jure Radić. Djeluje u sklopu franjevačkog samostana. – Gradska knjižnica – jedna od prvih gradskih knjižnica na istočnoj obali Jadrana. – Glazbena škola Makarska – nudi osnovno i srednje-školsko glazbeno obrazovanje.
Manifestacije i festivali	Glavni festivali većinom se odvijaju u ljetnom razdoblju: <ul style="list-style-type: none"> – Međunarodni festival etnoglazbe METNO, lipanj – Ribarske večeri, lipanj – rujan – Lito u gradu (Makarska Summer Festival), lipanj – rujan i program Maestrale svibanj – rujan – Makarska Jazz Festival, kolovoz – Advent Makarska, prosinac – Gastro festival, svibanj.
Sportski i rekreacijski sadržaji	
Resursi i atrakcije	Opis i upotreba ²²
Veći sportski objekti	<ul style="list-style-type: none"> – Gradski sportski centar Makarska – sportsko-rekreacijski kompleks koji na jednom mjestu objedinjava gradski stadion, višenamjensku dvoranu s dvama bazenima, teren za mali nogomet, terene za tenis, košarku, badminton i bočališta. Prostire se na 50.000 m², raspolaže s 2500 sjedećih mjesta. Centrom upravlja Javna ustanova Gradski sportski centar Makarska. – Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Biokovka – raspolaže suvremenim centrom za <i>fitness</i>, dvama zatvorenim bazenima i stručnim kadrom za fizikalne terapije. Nudi programe rehabilitacije i pripreme sportaša te programe zdravstvenog turizma. U tijeku je ulaganje u energetska obnovu bolnice koje bi trebalo biti dovršeno tijekom prvog kvartala 2026. godine (projekt „Biokovka – zelena i digitalna tranzicija specijalne bolnice u funkciji razvoja lječilišnog i <i>wellness</i> turizma visoke dodane vrijednosti” koji financiraju EU i Splitsko-dalmatinska županija). – Apfel arena – multifunkcionalni objekt, raspolaže sportskom dvoranom od 1000 m² s tribinama koja uz parketnu podlogu namijenjenoj različitim sportovima ima i terene za mali nogomet i padel te vanjske terene (tenis, mali nogomet, bočalište). – Teniski centar Valamar: 10 zemljanih terena (osam vanjskih i dva unutarnja).
Sportske manifestacije i natjecanja	<ul style="list-style-type: none"> – Manifestacije međunarodnog karaktera uključuju vaterpolo turnir, veslačku regatu, nogometne turnire, rukomentni turnir, prvenstvo u ragbiju, polumaraton, WTA Makarska Open – U Makarskoj se 2018., 2019., 2022. i 2025. godine igrala glavna runda natjecanja UEFA Futsal Champion League.
Uređene plaže	Makarska je poznata po lijepim šljunčanim plažama, među kojima se ističu (smjer sjever – jug): <ul style="list-style-type: none"> – Ramova – manja, šljunak; uključuje plažu za pse – Blaca – manja, šljunak, prirodni hlad – Buba – manja, šljunak, kamene ploče, prirodni hlad, ugostiteljska ponuda – Cvitačka – šljunak, prirodni hlad, ugostiteljska ponuda; uključuje FKK – Biloševac – šljunak, prirodni hlad, dječje igralište, ugostiteljska ponuda

²² <https://sportski-centar-makarska.hr/>; <https://makarska.hr/sport>;

Resursi i atrakcije	Opis i upotreba ²²
	– Biokovka – šljunak, prirodni hlad, pristup za invalide, vodeni park, ugostiteljska ponuda – gradska plaža – šljunak, prirodni hlad, dječje igralište, vodeni park, ugostiteljska ponuda – Sv. Petar – manja, kamene ploče, beton – Osejava – manja, šljunak – Nugal – manja, šljunak, teže dostupna; u međunarodnim časopisima (<i>Vogue</i> , <i>Conde Nast Traveler</i>) uvrštavana među najljepše hrvatske/europske plaže, registrirana kao FKK plaža.

U Makarskoj je u tijeku priprema i provođenje nekoliko projekata čija realizacija može utjecati na turističku ponudu i atraktivnost Grada. Riječ je o projektima:

- **Uređenje Peškere** – formiranje novog javnog prostora koji povezuje Sv. Petar, gradsku plažu i rivu tj. staru gradsku jezgru
- **Lokale u kale** – s ciljem revitalizacije stare gradske jezgre, Grad Makarska daje godišnje novčane potpore (pojedinačni iznos potpora 2000 do 10.000 eura, u ukupnom iznosu od 132,7 tisuća EUR) mikro- i malim poduzetnicima u određenim djelatnostima
- **Novi Adrion – promicanje održive upotrebe prirodne baštine PP-a Biokovo** – u partnerstvu JU-a PP Biokovo, JU-a Makarska razvojna agencija i HGSS-a, a glavni je cilj projekta povećanje obrazovnog kapaciteta posjetitelja kroz razvoj novih edukativnih programa i sadržaja
- **Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Biokovka** – realizacija projekta „Biokovka – zelena i digitalna tranzicija specijalne bolnice u funkciji razvoja lječilišnog i *wellness* turizma visoke dodane vrijednosti” s naglaskom na energetske obnovu.

Među projektima koji su potencijalno važni za širenje spektra destinacijskih usluga potrebno je izdvojiti i projekt Villa Irena koju je 2019. godine Republika Hrvatska darovala Gradu Makarskoj u svrhu smještaja Gradskog muzeja Makarske na pet godina. Grad Makarska 2024. godine zatražio je od Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine produljenje ugovora na dodatne tri godine uz obvezu smještaja Kulturno-interpretacijskog centra pod upravljanjem Gradskog muzeja grada Makarske.²³

Proračunom Grada za 2026. godinu (<https://makarska.hr/novosti/plan-za-2026-usvojen-proracun-od-45-milijuna-eura-razvojni-investicijski-i-temeljen-na-odrzivom-razvoju>) predviđeni su, nadalje, osim dovršetka projekta Peškere, uređenje šetnice Osejava²⁴, šetnice od hotela Miramare do Sv. Petra, pješačke staze do zvjezdarnice, ali i ulaganja u infrastrukturu prometa u kretanju (rekonstrukcija Kotiške ulice, Ulice don Mihovila Pavlinovića te drugih gradskih prometnica) i mirovanju (razvoj projekata tri podzemne garaže: Zelenki, u sklopu izgradnje sportske dvorane OŠ oca Petra Perice te dvije u središtu grada).

²³ Prema <https://slobodnadalmacija.hr/split-i-zupanja/obala/drzava-dalmatinskom-gradu-darovala-vrijednu-zgradu-a-oni-ostali-bez-115-000-eura-slijedi-li-uskoro-i-najgori-scenarij-1477295> (20. svibnja 2025.). Do dovršetka izrade Plana upravljanja destinacijom Makarska proces odobravanja produljenja nije završen.

²⁴ Projekt je povezan s realizacijom projekta „GREENPULSE“ – uređenje šume Osejava u okviru programa Interreg, koji obuhvaća uređenje šume Osejava uključujući potpuno opremanje staza i sadržaja, kao što su odmorišta, parkirališta za bicikle, informativne ploče, klupe, kante za smeće, okviri za slike i interaktivni sadržaj za posjetitelje kao i osvjetljavanje cijele šetnice energetske učinkovitom javnom rasvjetom.

2.2.3. Prirodni i kulturni resursi koji trenutačno nisu u funkciji turizma

Polazeći od definiranja resursne osnove kao prirodnih i kulturnih resursa koji trenutačno nisu u funkciji turizma, a time i potencijalno predstavljaju temelj za budući razvoj, te, s druge strane, postojeće razine turističke valorizacije materijalne i nematerijalne baštine, kao resursi čija bi valorizacija mogla jačati u budućnosti prepoznaju se:

- **botanika:** dodatna turistička valorizacija i interpretacija bogatstva autohtonog/mediteranskog samoniklog i ljekovitog bilja Parka prirode Biokovo i Botaničkog vrt Kotišina, uključujući povezivanje s gastronomskom ponudom
- **prirodni ljekoviti činitelji u funkciji zdravlja:** dodatna valorizacija obilježja klime, mora, ljekovitog bilja i morskog aerosola u funkciji razvoja zdravstveno-turističkih proizvoda u različitim segmentima destinacijskog lanca vrijednosti, uključujući i razvoj lječilišnog i *wellness* turizma u Specijalnoj bolnici za medicinsku rehabilitaciju Biokovka
- **biciklističke staze:** dodatna izgradnja biciklističkih staza prilagođenih različitim vrstama biciklizma i segmentaciji potražnje te uspostavljanje sadržaja uz staze (vidikovci, odmorišta, sanitarni čvorovi, interpretacija, ugostiteljstvo) kao i osiguranje servisne podrške; povezivanje s drugim destinacijama/atracijama rivijere
- **outdoor aktivnosti:** uz cikloturizam, razvoj dodatnih oblika turizma aktivnosti na otvorenom koje valoriziraju resursno-atraksijsku osnovu destinacije uključujući prilagođavanje i podizanje razine raznovrsnosti infrastrukture, povećanje dostupnosti, prilagođavanje smještajne ponude, provođenje programa za zabavno učenje, podizanje razine primjene okolišno osjetljive prakse u destinacijama i objektima i sl.
- **jačanje ekološke poljoprivredne proizvodnje i integriranje s turizmom:** integriranje ekološke poljoprivrede utemeljene na načelima tradicionalne i održive proizvodnje s potražnjom koju generira turizam/ugostiteljstvo.

2.3. Javna turistička infrastruktura

Sukladno definiciji i kategorizaciji javne turističke infrastrukture (Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi NN 136/2021), prema podacima Turističke zajednica Grada Makarske uspostavljene su 93 lokacije/objekta/sadržaja primarne javne turističke infrastrukture od čega:

- 5 biciklističkih ruta i popratne infrastruktura²⁵
- 1 dvorac, utvrda i kurija²⁶
- 3 odmorišta i vidikovca²⁷
- 11 kupališta, plaža i popratna infrastruktura²⁸

²⁵ Biciklistička staza ul. Franjevački put; Makarska – Sv. Jure (Biokovo) – Makarska (From Zero To Hero); Gradac – Živogošće – Drvenik – Igrane – Podgora – Tučepi – Makarska (Transvesal Mak. Rivijera); kružna ruta na Biokovu; Makarska – Vrgorac – Imotski – Makarska (Route Epic).

²⁶ Kaštel u Kotišini.

²⁷ Vidikovac Staza, 897 m /nm (PP Biokovo), Vošac, 1422 m /nm (PP Biokovo); Štrbina, 1338 m /nm (PP Biokovo).

²⁸ Ramova – manja, šljunak, uključuje plažu za pse; Blaca – manja, šljunak, prirodni hlad; Buba – manja, šljunak, kamene ploče, prirodni hlad, ugostiteljska ponuda; Cvitačka – šljunak, prirodni hlad, ugostiteljska ponuda, uključuje FKK; Biloševac – šljunak, prirodni hlad, dječje igralište, ugostiteljska ponuda; Biokovka – šljunak, prirodni hlad, pristup za invalide, vodeni park, ugostiteljska ponuda; Gradska plaža – šljunak, prirodni hlad, dječje igralište, vodeni park, ugostiteljska ponuda; Sv. Petar – manja, kamene ploče, beton; Osejava – manja, šljunak; Nugal – manja, šljunak, teže dostupna; Kraljev Gaj – teško dostupna, mala, šljunak/stijene.

- 6 objekata planinarske infrastrukture (planinarski putovi i planinarski objekti: domovi, kuće, skloništa)²⁹
- 1 poučna, hodočasnička, konjička, *zipline* ili druga vrsta tematske staze³⁰
- 3 staze, šetnice ili stajališta uz more, jezera i rijeke³¹
- 2 centra za posjetitelje³²
- 2 interpretacijska centra³³
- 59 informativnih ploča i turistička signalizacija.

Sekundarna javna turistička infrastruktura uključuje arheološko nalazište na Sv. Petru, sedam izvanulinih parkirališta, 154 nerazvrstane ceste, pet javnih čvorova te tri sportska objekta.

2.4. Komunalna infrastruktura

2.4.1. Električna energija

Područjem Makarske prolaze dva županijska dalekovoda, čija je trasa zadržana s potrebnom širinom koridora (Prostorni plan uređenja Grada Makarske, 2024., Glasnik Grada Makarske, 17/2024.):

- dalekovod 110 kV dug 6,8 km
- dalekovod 35 kV dug 7,8 km.

Trafostanica TS Makarska 110/35/10 kV na području Požara od županijskog je značaja.

Uz TS Makarska 110/35/10 kV na području Makarske nalazi se i trafostanica TS Makarska 35/10 kV na lokaciji Bilaja koje se dopunjuju razgranatom mrežom trafostanica 10(20)/0,4 kV te gradskom mrežom zračnih kablinskih vodova 10(20) kV.

Prema raspoloživim podacima za 2022. godinu (desetogodišnji plan razvoja distribucijske mreže HEP ODS-a za razdoblje 2024. – 2033.), transformatorska stanica 110/35 kV (instalirane snage 40 MVA) ostvarila je relativno vršno opterećenje od 83,5 %, a stanica 110/10 kV (instalirane snage 20 MVA) 118,7 %.

Električne instalacije imaju svi nastanjeni stanovi (4834) te osobe (13.235) koje žive u tim stanovima (Popisa stanovništva za 2021. godinu, Državni zavod za statistiku).

Prema podacima za 2025. godinu (Elektrodalmacija Split) u kategoriji kućanstva na području Grada uspostavljeno je 11.515 obračunskih mjesta, a u kategoriji poduzetništva 1452 mjernih obračunskih mjesta³⁴. Pri tome:

- ukupna finalna potrošnja električne energije u Makarskoj za 2024. bila je 83.355 MWh
- ukupna finalna potrošnja električne energije u Makarskoj za kolovoz 2024. bila je 11.523 MWh odnosno 13,8 % ukupne godišnje potrošnje

²⁹ Poučni ekološki put Dr. fra Jure Radić s pristupom s primorske strane – sjeverozapadni, središnji i jugoistočni dio Biokova; Makarska – Kotišina – Pržinovac – Štrbina – Vošac (PP Biokovo); Makarska – Makar – Kruška – Štrbina – Babina Vrklja – Sv. Jure (PP Biokovo); Makarska – Veliko Brdo/Baškovići – Miletin bor – Prasina dolac – Baškovića staje – Lokva (PP Biokovo); Makarska – Veliko Brdo – Križice – Štropac – Duboki dolac – Babina Vrklja – Sv. Jure (PP Biokovo).

³⁰ Pješačke staze Tragom Antuna Gojaka, staza kroz botanički vrt u Kotišini.

³¹ Staza Osejava; staza Sv. Petar; šetnica uz obalu do predjela Biloševac.

³² Turističko-informativni centar TZG-a Makarske; prezentacijski centar Kotišina / Spomen-dom „Marin Kovačević“, Kotišina.

³³ Prezentacijski centar „Adrion srce planine“ (PP Biokovo); Interpretacijski centar Veliki kaštel, Kotišina.

³⁴ U siječnju 2023. ostvarena je potrošnja od 6287,5 MWh, a u kolovozu 2023. godine 9971,0 MWh.

- ukupna finalna potrošnja električne energije u Makarskoj za siječanj 2024. bila je 5914 MWh, odnosno 7,1 % ukupne godišnje potrošnje.

Grad Makarska s razvojnom agencijom MARA do sada je pripremio i proveo više projekta energetske obnove (npr. Dječji vrtić Ciciban, zgrada kulturnog dobra), a postavljena je i sunčana elektrana na Gradsku sportsku dvoranu Makarska. Uz pomoć razvojne agencije od 2017. do 2021. energetski su obnovljene 32 obiteljske kuće i postavljeno je 11 fotonaponskih sustava na obiteljskim kućama. Na zgradi HEP-a Makarska postavljen je fotonaponski sustav za vlastitu potrošnju ukupne snage 16 kW (SECAP – Akcijski plan održivog energetskog razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske, 2022). U sklopu projekta „Biokovka – zelena i digitalna tranzicija specijalne bolnice u funkciji razvoja lječilišnog i *wellness* turizma visoke dodane vrijednosti” do prvog kvartala 2026. godine očekuje se završetak radova na nabavi i ugradnji fotonaponske elektrane na zgradi bolnice. Prema podacima za 2025. godinu (Elektrodalmacija Split) do sada je realizirano 114 instalacija obnovljivih izvora energije. Punionice za električne automobile instalirane su na šest lokacija na području Grada Makarske (<https://www.electromaps.com/en/charging-stations/croatia/grad-makarska>).

Potrošnju struje kao najproblematičniji pritisak turizma na okoliš izdvojilo je 5,1 % ispitanih stanovnika Grada što je u percepciji ispitanika najmanje problematičan pritisak turizma na okoliš.³⁵

2.4.2. Telekomunikacije

Na području Grada Makarske više operatera raspolaže vlastitom nepokretnom pristupnom telekomunikacijskom infrastrukturom kao i pokretnom telekomunikacijskom mrežom. Uspostavljene su četiri bazne stanice (samostojeći antenski stupovi izvan građevinskog područja) polumjera 1000 metara.

Prema podacima HAKOM-a u četvrtom kvartalu 2024. godine, 76,78 % kućanstava (4911 korisnika) na području Grada upotrebljavalo je nepokretni širokopojasni pristup, pri čemu je 57,77 % kućanstava imalo ugovoreni pristup brzine do 50 mbit/s, što je dostatno tek za mala kućanstva s niskim do umjerenim intenzitetom upotrebe interneta. Ugovorenu brzinu do 100 mbit/s ima i 605 poslovnih objekata od ukupno 825 poslovnih objekata koji imaju ugovoreni pristup.

Na prostoru Grada uspostavljena su dva poštanska ureda u naselju Makarska, dok na području naselja Veliko Brdo nema poštanskog ureda.

2.4.3. Gospodarenje otpadom

Gospodarenje otpadom na prostoru Grada organizira i provodi poduzeće Makarski komunalac d.o.o. Javna usluga sakupljanja komunalnog otpada podrazumijeva sakupljanje komunalnog otpada putem spremnika od pojedinog korisnika javne usluge, prijevoz te predaju tog otpada ovlaštenoj osobi za obradu otpada. Uslugom su obuhvaćeni svi stanovnici Grada, a na kraju 2024. godine bilo je registrirano 10.503 korisnika javne usluge³⁶. Broj korisnika razlikuje se prema sezoni:

- u prvom kvartalu 2024. godine javnu uslugu upotrebljavalo je 8845 kućanstava te 1775 pravnih i fizičkih osoba koje nisu kućanstva

³⁵ Ispitanici su mogli birati između sljedećih predloženih pritisaka turizma na okoliš: odlaganje krutog otpada, zbrinjavanje otpadnih voda, potrošnja vode, emisija štetnih plinova iz vozila i plovila, potrošnja struje (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.).

³⁶ Potrebno je upozoriti da su podaci o broju registriranih korisnika za oko dvije tisuće je manji od broja priključaka za vodu.

- u drugom kvartalu 2024. godine javnu uslugu upotrebljavalo je 7298 kućanstava te 3178 pravnih i fizičkih osoba koje nisu kućanstva
- u trećem kvartalu 2024. godine javnu uslugu upotrebljavalo je 7348 kućanstava te 3189 pravnih i fizičkih osoba koje nisu kućanstva
- u četvrtom kvartalu 2024. godine javnu uslugu upotrebljavala su 7402 kućanstava te 3117 pravnih i fizičkih osoba koje nisu kućanstva.

Poduzeće raspolaže s 13 vozila za obavljanje javne usluge prijevoza otpada i kabastog otpada te jednim vozilom za manipulaciju otpadom i upravlja dvama mobilnim reciklažnim dvorištima.

Godine 2024. poduzeće je u okviru javne usluge sakupilo 8,4 tisuće tona komunalnog otpada, 89,6 % komunalnog otpada sakupljenog 2019. godine. Pri tome je stopa odvojenog sakupljanja otpada u okviru javne usluge povećana s 9 % 2022. godine na 22,15 % 2024. godine. To je dovelo i do smanjenja sakupljenog miješanog komunalnog otpada za 17,2 % 2024. godine u odnosu na 2022. godinu odnosno za 16,3 % u odnosu na 2019. godinu.

Tablica 2.4.1. Ukupne količina sakupljenog komunalnog otpada u okviru javne usluge, količina miješanog komunalnog otpada, udio odvojenog sakupljanja u Makarskoj 2019., 2022. i 2024. godine

	Ukupno sakupljeni komunalni otpad u okviru javne usluge (t)	Miješani komunalni otpad sakupljen u okviru javne usluge (t)	Stopa odvojenog sakupljanja u okviru javne usluge u %
2024.	8427,55	6729,68	20,15
2022.	8957	8127	9 %
2019.	9406,34	8038,66	

Izvor: Izvješće o komunalnom otpadu za 2019., 2022., 2024., Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije

Od odvojenog sakupljenog otpada 2024. godine od 1,7 tisuća tona, najveći dio odnosi se na glomazni otpad (708 tona) te papir (621 tonu). Prikupljeni biootpad odnosi se samo na biootpad s javnih površina.

Tablica 2.4.2. Količine odvojeno sakupljenih frakcija komunalnog otpada sakupljenih u okviru javne usluge s uključenim količinama komunalnog otpada sakupljenim putem spremnika na javnoj površini u Makarskoj 2019., 2022. i 2024. godine

	Papir (t)	Plastika (t)	Staklo (t)	Metal (t)	Glomazni otpad (t)	Tekstil (t)	Biootpad (t)	Ukupno (t)
2024.	620,51	203,60	0,2	64,36	707,57	0	81,86	1678,1
2022.	447,99	24,37	1,69	28,61	592,76			
2019.	425,47	13,13		33,89	703,27			

Izvor: Izvješće o komunalnom otpadu za 2019., 2022., 2024., Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije

Godine 2024. Makarski komunalac d.o.o. uputio je na odlaganje 6,7 tisuća tona, od čega najviše na odlagalište Podrum (Gacka d.o.o., Otočac), Jagodnja Gornja (Komunalno društvo Polača d.o.o.) te odlagalište Sobol (Stambeno komunalno gospodarstvo d.o.o., Ogulin). U kolovozu 2024. godine u okviru javne usluge sakupljeno je 1,3 tisuće tona otpada od čega 1,2 t miješanog komunalnog otpada. U odnosu na siječanj, u kolovozu se sakuplja tri puta više komunalnog otpada te 3,7 puta više miješanog komunalnog otpada.

Tablica 2.4.3. Količina otpada koju je Makarska uputila na odlaganje (t) u 2024. godini prema nazivu odlagališta i poduzeću koje preuzima otpad

Količina otpada upućena na odlaganje (t)	Ime poduzeća/obrta koji preuzima otpad na postupak odlaganja	Naziv odlagališta
1639,00	Komunalno društvo Polača d.o.o.	Jagodnja Gornja
3252,46	Gacka d.o.o., Otočac	Podum
158,18	Komunalac Davor d.o.o., Davor	Davor Bočanska
1190,68	Stambeno komunalno gospodarstvo d.o.o., Ogulin	Sobol
439,44	Bikarac d.o.o., Centar za gospodarenje otpadom Šibensko-kninske županije	DGO Bikarac
49,92	Na privremenom odlagalištu 31. 12. 2024.	
6729,68	Ukupno	

Izvor: Izvješće o komunalnom otpadu za 2019., 2022., 2024., Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije

Tijekom vršnih dana turističke sezone najveći broj odvoza (728) i ukupne litraže otpada (228 tisuća litara) od gospodarstva sakupljen je 1. kolovoza, dok je od kućanstava naviše sakupljeno 2. kolovoza (186 tisuća litara za koje je bilo potrebno 2600 odvoza). Slijedi da gospodarstvo tijekom vršnog razdoblja turističke sezone generira 22,5 % više otpada od kućanstava.

Tablica 2.4.4. Količine otpada prema vrsti sakupljene u Makarskoj u okviru javne usluge u siječnju i kolovozu 2024. godine

Vrsta otpada 2024.	siječanj	kolovoz
Ambalaža od kartona	30,24	91,88
Plastična ambalaža	10,42	18,98
Staklena ambalaža	1,16	2,02
Gume	2,16	-
EE otpad	1,41	1,04
Metali	2,66	1,4
Biorazgradivi otpad	8,22	45,66
Glomazni otpad	69,94	15,5
Miješani komunalni otpad	307,56	1153,8
Ukupno	433,77	1330,28

Izvor: Makarski komunalac d.o.o.

Stanovnici Grada Makarske zbrinjavanje krutog otpada smatraju najproblematičnijim pritiskom turizma na okoliš; taj stav dijeli 32,7 % ispitanika.³⁷ Istodobno, 54,4 % ispitanika doživljava neprimjerno odloženo smeće kao veliki problem, a dodatnih 24,4 % kao mali problem, dok su neugodni mirisi (iz kontejnera, kanalizacije, ventilacije) veliki problem za 36,2 % i mali problem za 28,6 % ispitanika.

2.4.4. Vodna infrastruktura

Uslugu dovoda i distribucije pitke vode na području Grada pruža komunalno poduzeće Vodovod d.o.o. Makarska putem Regionalnog vodovoda Makarskog primorja³⁸, a na području aglomeracije Makarska na vodoopskrbni sustav priključeno je 100 % stanovništva.

³⁷ Ispitanici su mogli birati između sljedećih predloženih pritisaka turizma na okoliš: odlaganje krutog otpada, zbrinjavanje otpadnih voda, potrošnja vode, emisija štetnih plinova iz vozila i plovila, potrošnja struje (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.).

³⁸ Regionalni vodovod Makarskog primorja opskrbljuje sljedeća područja: zaobalni dio Grada Omiša (naselja Podgrađe i Slime), dio Općine Zadvarje, općine Brela i Bašku vodu, Grad Makarsku, općine Tučepi (s izuzetkom gornje zone tučepških zaseoka) i Podgora (s izuzetkom Gornje Podgore), zapadni dio Općine Gradac (naselja Drvenik i Zaostrog) te istočni dio otoka Hvara (naselje Sućuraj).

Zahvat vode nalazi se na rijeci Cetini, u vodnoj komori HE Kraljevac, odakle se voda crpi s pomoću CS-a Kraljevac (pet crpnih agregata ukupnog kapaciteta $Q_{inst} = 650$ l/s). Neposredno uz uređaj izgrađen je i vodospremnik pročišćene vode VS Zadvarje I, volumena 4000 m^3 , k. d. 242,60 mn. m., koji je polazna točka opskrbe pitkom vodom Regionalnog vodovoda Makarskog primorja. Voda se iz vodospremnika na Zadvarju dovodi do mjesta potrošnje uglavnom gravitacijski, približno 53 km dugim glavnim dovodnim cjevovodom, položenim u smjeru SZ – JI. Opskrba potrošača obavlja se dijelom preko 28 vodospremnika / prekidnih komora, koji kompenziraju dnevne neravnomjernosti potrošnje, a dijelom izravnim ograncima iz glavnog cjevovoda.

Vodni kapacitet izvorišta promjenjiv je ovisno o godišnjem dobu, s maksimumom u zimskim mjesecima. Ljeti, kad raste potreba za vodom, izvorište oskudijeva te je vodu iz rijeke Cetine potrebno taložiti i filtrirati. Kapaciteti taložnice, filter-polja i transportnog cjevovoda ograničeni su. Izgrađeni kapacitet zahvata je 650 l/s, a maksimalni kapacitet magistralnog cjevovoda 430 l/s. Maksimalni kapacitet cjevovoda s vremenom se smanjuje zbog sve veće inkrustacije unutrašnje stijenke cijevi. Prema vodopravnoj dozvoli (Hrvatske vode, Vodnogospodarski odjel za vodno područje dalmatinskih slivova Split, 2001.) za potrebe Regionalnog sustava Makarskog primorja pri HE Kraljevac smije se zahvaćati 500 l/s, odnosno $8.000.000 \text{ m}^3/\text{godišnje}$. Prema navedenoj dozvoli, zahvat na rijeci Cetini moguće je po potrebi proširiti na 1000 l/s, a zahvat vode moguće je izvesti i na drugoj lokaciji. Na području Grada Makarske nalaze se dva izvorišta vode, Vepric i Vrutak. Gornja granica vršnog kapaciteta sustava vodoopskrbe (s vodospremnima) u razdobljima najveće upotrebe tijekom srpnja i kolovoza dostiže se već posljednjih 20-ak godina.

Tablica 2.4.5. Potrošnja vode u siječnju i kolovozu 2024. godine u m^3

	I				VIII			
	Stanov- ništvo	Gospo- darstvo	Hoteli*	Ukupno	Stanov- ništvo	Gospo- darstvo	Hoteli*	Ukupno
Makarska	59.237	15.135	3667	74.372	146.023	97.517	33.770	243.540
Makarska ukupno	63.423	15.221	3667	78.644	166.630	98.607	33.770	265.237

*odabir 10 većih hotelskih objekata

Izvor: Vodovod d.o.o. Makarska

Gubici na sustavu iznose oko 45 %, a većinom nastaju na lokalnoj distribucijskoj mreži zbog starosti dok gubitak vode na regionalnom cjevovodu nije osjetan.

Potrošnja vode izrazito je sezonski uvjetovana. Tako je u kolovozu 2024. godine ukupna potrošnja vode bila za 3,4 puta veća nego u siječnju te godine. Sezonska uvjetovanost potrošnje obilježava sve glavne skupine potrošača, no stanovništvo je u kolovozu potrošilo 2,6 puta više vode nego u siječnju, a gospodarstvo 6,5 puta više. Pri tome je potrošnja vode u 10 hotela na području Makarske bila u kolovozu za 9,2 puta veća nego u siječnju.

Sukladno ispitnim izvještajima Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije provedenim tijekom 2024. godine, na području Vodovod Makarska – Makarska ispitani parametri nisu bili sukladni minimalnim zahtjevima vrijednosti parametara u razdoblju od 11. do 14. ožujka zbog prisustva enterokoka. Ostala ispitivanja pokazala su da su uzorci vode bili sukladni minimalnim zahtjevima vrijednosti maksimalne dopuštene koncentracije mikrobioloških parametara. Na području Vodovod Makarska – Kotišina ispitani su parametri zbog prisustva ukupnih koliforma od 15. do 18. listopada 2024. godine.

Na području Makarske³⁹ kanalizacijski je sustav razdjelni, osim samog strogog centra grada (kalete), gdje postoje zidani kanali koji sakupljaju otpadnu i oborinsku vodu. Kanalizacijski sustav Grada Makarske počeo se izvoditi od 1979. Tada je izgrađen glavni obalni kolektor, CS Marineta, CS Plišćevac i CS Biokovka, njihova mreža te podmorski ispust. Ostali dio sustavno se gradio kako se širilo gradsko područje. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda kakav je sada na poluotoku Sv. Petar u funkciji je od 2008. godine.

Tablica 2.4.6. Stanje prije i poslije provedbe projekta Aglomeracija Makarska

	Stanje prije provedbe projekta	Stanje nakon provedbe projekta 2024.
Sustav odvodnje otpadnih voda		
Duljina kanalizacijske mreže (km)	25,2	40,9
Crpne stanice (kom)	3	4
Br. priključenih osoba (ES)	34.841	39.911
Stupanj priključenosti na sustav odvodnje otpadnih voda	77 %	88 %
Prikupljanje otpadnih voda putem sabirnih jama	23 %	12 %
Pročišćavanje otpadnih voda		
Kapacitet UPOV-a	/	46.200 ES
Stupanj pročišćavanja UPOV-a	/	II. stupanj

Izvor: Vodovod d.o.o. Makarska

Sve se otpadne vode Grada gravitacijski i tlačno sakupljaju u crpni bazen CS Plišćevac odakle se tlače na ulazno okno uređaja na Sv. Petru. te se nakon pročišćavanja na mehaničkom predtretmanu ispuštaju u more podmorskim ispustom duljine oko 1500,00 m na dubini od 66,5 m.

Broj priključaka odvodnje 2024. godine iznosio je 10.018.

UPOV Makarska nalazi se na poluotoku Sv. Petar, zapadno od stare jezgre Makarske i gradske luke, odnosno jugoistočno od glavnog turističkog poteza hotela i plaža. UPOV je smješten na građevinskoj parceli veličine 1475 m². Preko crpne stanice Plišćevac sve kanalizirane otpadne vode se tlačnim cjevovodom (profila Ø 450 mm, L = 318 m) dopremaju na lokaciju uređaja, u prekidno okno.

Projekt Aglomeracija Makarska koji obuhvaća naselja Makarsku i Veliko Brdo postavio je II. stupanj pročišćavanja prema Direktivi 91/271/EEZ i Pravilniku o graničnim vrijednostima otpadnih voda, a i nakon postroženja uvjeta (Direktiva 2024/319) aglomeracija Makarska ostaje na II. stupnju pročišćavanja. Planirano je da se nakon pročišćavanja II. stupnjem otpadne vode ispuštaju u more podmorskim ispustom. Projektom se kanalizacijski sustav uvodi i u dio naselja koji nema javnog sustava odvodnje.

Postojeći UPOV zadržava se i ostavlja kao incidentni ispust, a cjelokupne otpadne vode od postojećeg se CS-a Plišćevac prenose transportnim vodom (duljine približno 2,5 km) do planiranog UPOV-a Biloševac na zapadnoj strani Makarske. UPOV Sv. Petar ostaje kao incidentni preljev, odnosno rezerva u radu sustava. Naime, uz CS Plišćevac planira se postaviti sonda za ispitivanje vodljivosti koja registrira prisutnost klorida u otpadnoj vodi, čime bi se spriječio mogući dotok takve vode do UPOV-a Biloševac jer sol može naštetiti biološkom pročišćavanju otpadnih voda.

³⁹ Podaci iz radne verzije Studije izvodljivosti za poboljšanje vodnokomunalne infrastrukture Vodovoda d.o.o. Makarska za sufinanciranje iz EU fondova, lipanj 2025.

Iskazujući stavove o pritiscima turizma na okoliš, 13,8 % ispitanika smatra potrošnju vode najproblematičnijim pritiskom turizma na okoliš u Gradu Makarskoj.⁴⁰ Istodobno je 17,1 % ispitanika stanovnika Grada izdvojilo zbrinjavanje otpadnih voda kao najproblematičniji pritisak turizma na okoliš je te se prema percepciji ispitanika radi o drugom po važnosti problematičnom pritisku turizma na okoliš.⁴¹

2.5. Prometna infrastruktura

Autocesta A1 izgrađena u zaleđu Grada Makarske, uz tunel Sv. Ilija, osigurava dobru cestovnu povezanost destinacije s glavnim emitivnim područjima, ali i sa Zračnom lukom Sveti Jeronim, Split. Valja spomenuti da je na području Grada uspostavljen i (priručni) heliodrom (na poluotoku Osejava) s osnovnom funkcijom mogućnosti intervencija u slučaju nesreća kao i zbog medicinskih razloga.

2.5.1. Cestovna prometna infrastruktura

Područjem Grada prolaze tri državne ceste, i to: cesta D8, cesta 411 (Makarska zapad D8 – trajektna luka D411), cesta D512 (Makarska D8 – Ravča D62) i jedna županijska cesta (Ž6196 Veliko Brdo – Makarska D8). Izgrađeno je i 73,88 km nerazvrstanih, pretežito asfaltiranih cesta. Državne ceste izrađene su većim dijelom kao vanjske ceste bez potrebnih pješačkih pločnika i biciklističkih staza uslijed čega povećanje tranzitnog prometa na njima posebno doprinosi smanjenju sigurnosti. Analiza prometnog opterećenja prometnica iz 2022. godine⁴² pokazala je da je kapacitet državne ceste D8 na području naselja Makarska (Vukovarska i Dubrovačka ulica) kao i glavnih gradskih prometnica (ulice Ante Starčevića, don Mihovila Pavlinovića i Stjepana Ivičevića, Obala kralja Tomislava) nedostatan za volumen prometa u turističkoj sezoni. Slijedom toga, prema ocjeni Policijske postaje Makarska, u vršnim danima ljetne turističke sezone 2024. godine najveće prometne gužve javljaju se na sljedećim lokacijama:

- raskrižje državne ceste i Ulice Ivana Gorana Kovačića
- županijska cesta 6196 (put Velikog brda)
- Lička ulica, s križanjem na D8 tj. s Vukovarskom ulicom i Ulicom Ante Starčevića
- križanje ulica na D8, Vukovarska – Istarska i Vukovarska – Zagrebačka
- križanje ulica na D8, Vukovarska – Stari velikobrdski put
- križanje Volicija⁴³.

Pronalazak slobodnog parkirališnog mjesta i gužva u prometu tijekom turističke sezone važni su faktori iritacije za više od 80 % anketiranih stanovnika Grada, a gužvu na ulicama i javnim površinama kao veliki problem vidi 40,5 %, a manji problem 32,1 % ispitanika (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.).

⁴⁰ Ispitanici su mogli birati među sljedećim predloženim pritiscima turizma na okoliš: odlaganje krutog otpada, zbrinjavanje otpadnih voda, potrošnja vode, emisija štetnih plinova iz vozila i plovila, potrošnja struje (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.).

⁴¹ Ispitanici su mogli birati između sljedećih predloženih pritisaka turizma na okoliš: odlaganje krutog otpada, zbrinjavanje otpadnih voda, potrošnja vode, emisija štetnih plinova iz vozila i plovila, potrošnja struje (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.).

⁴² Novačko, L. i dr. (2022.), *Prometna analiza prometnog opterećenja prometnica u Gradu Makarskoj tijekom turističke sezone za potrebe prometne studije Grada Makarske*, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb.

⁴³ Prema članku portala Dalmacija danas (<https://www.dalmacijadanas.hr/krece-gradnja-na-jednom-od-najopasnijih-križanja-na-jadranskoj-magistrali/>; 22. listopada 2025.), predsjednik Uprave Hrvatskih cesta najavio je početak izgradnje deniveliranog rotora u roku od tri mjeseca, što bi riješilo jedan od najvećih prometnih problema.

2.5.2. Pomorska prometna infrastruktura

Poduzeće Makarska obala d.o.o., na temelju Ugovora o koncesiji koji je potpisalo s Lučkom upravom Splitsko-dalmatinske županije, u Luci otvorenoj za javni promet – Makarska pruža usluge priveza i odveza brodova, jahti, ribarskih i drugih brodica i plutajućih objekata te ukrcaja i iskrcaja putnika kao i usluge opskrbe električnom energijom i vodom i usluge prihvata otpada. Pristanište je dugo 920 metara i zauzima površinu od 2676 m². Luka raspolaže sa 140 vezova, a broj komunalnih i nautičkih vezova mijenja se ovisno o potrebi. U razdoblju svibanj – listopad dnevno se prosječno upotrebljava 20 nautičkih vezova.

Osim luke Makarska, na području Grada uređene su sportska lučica Arbun/Bura s 200 komunalnih vezova (koncesija Arbun/Bura) duljine pristaništa 450 m (kopnena površina 3073m²) te lučica Dalmacija (lučicom upravlja Grad Makarska) s 30 komunalnih vezova i duljinom pristaništa 200 m (kopnena površina 4373m²).

Sukladno podacima dobivenima od poduzeća Makarska obala d.o.o., plovila na kružnim putovanjima (tzv. hrvatska krstarenja) ostvaruju prosječno 10 uplovljavanja dnevno u razdoblju svibanj – listopad, procjenjuje se da na brodu plovi 30 putnika (300 putnika po danu) dok se na izletničkim brodovima (lokalni prijevoznici na dnevnim putovanjima) ostvaruje prosječno 500 putnika po danu u visokoj sezoni.

Iz luke Makarska polazi državna trajektna linija br. 638 Makarska – Sumartin – Makarska. U visokoj sezoni 2025. linija plovi šest puta dnevno. Sukladno podacima iz publikacije Brojenje prometa na cestama Republike Hrvatske godine 2024. (Hrvatske ceste), 2024. godine na liniji je prevezeno ukupno 40,2 tisuće vozila, od čega 30,8 tisuća osobnih automobila te 3,8 tisuća kamiona i prikolica, odnosno prosječno tijekom godine 110 vozila te prosječno dnevno tijekom ljeta 231 vozilo. Tijekom sezone 2024. godine prema podacima Agencije za obalni linijski pomorski promet brodar Kapetan Luka – Krilo ostvario je na liniji Split – Bol (Brač) – Makarska – Korčula – Pomena (Mljet) – Dubrovnik (i obratno) promet od 38.182 putnika.

Luka Makarska zabilježila je 2024. ukupan promet od 661,5 tisuća putnika u dolasku i odlasku, 11,3 % više nego 2022. godine. U kolovozu 2024. ostvareno je 26,2 % godišnjeg prometa putnika, a u srpnju 23,3 %.

Tablica 2.5.1. Broj putnika u luci Makarska

	2022.	2024.		
Putnici				
Otputovali	296.024	326.593		
Doputovali	297.974	334.911		
	srpanj 2022.	srpanj 2024.	kolovoz 2022.	kolovoz 2024.
Otputovali	73.702	78.365	78.505	83.134
Doputovali	70.465	75.586	84.300	90.171

Izvor: DZS

2.6. Ublažavanje klimatskih promjena i mjere koje se provode⁴⁴

Osiguravajući sigurnost i diverzifikaciju energetske opskrbe grada Makarske te energetske tranziciju temeljenu na niskougličnom turizmu, smanjenje potrošnje energije i pripadajućih emisija CO₂ za najmanje 55 % do 2030. godine u odnosu na 2019. godinu te dugoročno postizanje klimatske neutralnosti do 2050. ključni su strateški ciljevi Grada Makarske povezani s energetski i klimatski

⁴⁴ Prema dokumentu SECAP – Akcijski plan održivog energetskog razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske, Sensum d.o.o., 2022.

održivim razvitkom. Očekuje se da će do 2030. godine sektor zgradarstva⁴⁵ dati najveći doprinos smanjenju emisija, sektor prometa nešto manje, a relativno najveće smanjenje trebao bi generirati sektor javne rasvjete.

Analiza ranjivosti i rizika od klimatskih promjena za područje Grada Makarske pokazala je da očekivana promjena klime dovodi do zatopljenja, temperaturnih ekstrema (veći broj toplih dana i noći te dulje trajanje toplih razdoblja), povećanje godišnje količine padalina uz smanjenje ukupne količine padalina ljeti i povećanje zimi. S obzirom na navedene promjene klime, utvrđeno je da je toplinski val klimatska prijetnja za sektor turizma za Makarsku koja uzrokuje i visoku ranjivost i visok rizik. Kad je riječ o drugim sektorima relevantnima za turizam, moguće je prije svega izdvojiti vodoopskrbu, obalni pojas i zdravlje, iako se ne smiju zanemariti ni poljoprivreda ni ostali analizirani sektori. Za obalni pojas ključnu klimatsku prijetnju predstavlja porast razine mora koja uzrokuje srednju vjerojatnost poplavlivanja obalnih područja (uz visoku ranjivost⁴⁶) te eroziju obale (posebno na pješčanim dijelovima obale). Suše su za sektor vodoopskrbe ključna prijetnja, a analiza je pokazala da suše generiraju umjeren rizik, ali da je područje Grada visoko ranjivo.

U dokumentu SECAP – Akcijski plan održivog energetskog razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske razrađene su 24 institucionalne, infrastrukturne te edukacijske/informativne mjere za analizirane sektore (poljoprivreda, zdravlje, turizam, vodoopskrba, šumarstvo, ribarstvo i obalni pojas).

2.7. Buka

Karte buke Grada Makarske nisu raspoložive, no, kao što je utvrđeno u Studiji turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske iz 2023. godine, moguće je očekivati da razina buke na pojedinim lokacijama u Gradu tijekom večeri i noći prelazi dozvoljenu razinu od 55 do 65 decibela (Pravilnik o najvišim dopuštenim razinama buke s obzirom na vrstu izvora buke, vrijeme i mjesto nastanka, NN 143/2021).

Prema rezultatima Ankete stavova lokalnog stanovništva o turizmu provedenoj 2023. godine, buka predstavlja veliki problem za 23 % stanovnika rada, očekivano onih koji su izloženi buci generiranoj prometom ili ugostiteljskom ponudom (okupljanjem turista), posebice tijekom noći. Za relativno najveći dio ispitanika (43 %) buka nije problem, dok za 32 % ispitanika predstavlja mali problem.

Godine 2025. buku na javnim mjestima kao faktor iritacije tijekom boravka u destinaciji istaknulo je 61,9 % anketiranih turista.

2.8. Analiza stanja digitalizacije

Grad raspolaže osnovnom suvremenom digitalnom infrastrukturom, omogućen je visokokvalitetan pristup internetu lokalnim stanovnicima i posjetiteljima na javnim mjestima, kao što su gradska vijećnica, knjižnica, muzeji, parkovi i trgovi, a upotrebljavaju se digitalni sustavi opisani u nastavku.

⁴⁵ Dokumentom je razrađeno više mjera za smanjenje emisija CO₂ iz sektora zgradarstva na području grada Makarske, podijeljenih u tri kategorije: (i) javne zgrade u vlasništvu JLS-a: zgrade gradske uprave, javnih ustanova, trgovačkih društava i ostali prostori u vlasništvu Grada; (ii) stambene zgrade (kućanstva); (iii) zgrade komercijalnog i uslužnog sektora.

⁴⁶ Podizanje razine mora za 0,5 m – 1 m ugrožava 100 – 1000 osoba u naseljenom području, kupališta i plaže, luka, pročistače otpadnih voda i više od pet objekata kulturne baštine.

Sustavi pametnog grada

- Platforma Otvoreni grad (uspostavljena 2023. godine) ima tri modula: I-transparentnost, Financijske kartice i Digitalni obrasci.
- Modul I-transparentnost omogućava pristup svim isplatama Grada pravnim osobama od 2017. do danas, a fizičkim osobama od 1. siječnja 2023.
- Modul Financijske kartice građanima omogućava uvid u njihove obveze, nezatvorene uplate, storna, odobrenja te pruža mogućnost plaćanja.
- Modul Digitalni obrasci osigurava pristup dostupnim obrascima za pojedine usluge građanima.
- Aplikacija SOM Sport (uspostavljena 2023. godine) olakšava praćenje trošenja namjenskih sredstava udruga u realnom vremenu.
- Mobilna aplikacija Moja Makarska (uspostavljena 2025. godine) omogućava jednostavan i brz pristup svim ključnim informacijama povezanim s gradom i radom gradskih službi.
- E-arhiva – digitalizacija akata o gradnji od 1968. do danas.
- Mobilna i mrežna aplikacija PayDo (<https://app.paydo.hr/odabir-karte/makarska/>) omogućava kupnju povlaštenih i komercijalnih parkirališnih karata (uključujući i plaćanje dnevnih parkirališnih karata).

Uspostava mrežnih rezervacijskih sustava i upravljanje odnosima s turistima

- **Turistička zajednica Grada Makarske – upravlja mrežnim stranicama** <https://makarska-info.hr/hr/> kao alatom komunikacije destinacije s turističkim tržištem. Na stranicama su dostupne informacije za turiste, poveznice na mrežne stranice ponuđača usluga (uključujući i poveznicu na <https://accommodation.croatia.hr/hr-hr/apartmani/> te https://www.tripadvisor.com/Restaurants-g303814-Makarska_Split_Dalmatia_County_Dalmatia.html), pristup foto- i videomaterijalima kao i sadržaj za iznajmljivače.
- **Smještajni objekti** – mrežna rezervacija smještaja moguća je u svim vrstama smještajnih objekata, bilo na njihovim ili posredničkim mrežnim stranicama, a veće hotelske kuće imaju i sustave za **upravljanje odnosima s gostima (CRM)**.
- **Drugi ponuđači usluga turistima** – brojni pružatelji usluga imaju mrežne stranice koje služe kao kanal informiranja i prodaje.

Grad Makarska pokreće ili planira pokretanje dodatnih aktivnosti pametnog grada:

1. pametni turizam (*Smart Tourism*):

- digitalna turistička platforma / aplikacija Moja Makarska (s informacijama o znamenitostima, događanjima, prijevozu, smještaju, kartama i dr.)
- sustavi za praćenje i upravljanje posjetiteljskim tokovima (npr. senzori, kamera analitika, podaci o mobilnosti turista)

2. pametni promet i mobilnost:

- pametno upravljanje prometom
- Điro Makarska – gradski kružni prijevoz (uspostavljen 2024. godine)
- sustav pametnog parkiranja
- integrirani multimodalni prijevoz (planiranje putovanja u realnom vremenu kroz aplikacije)

3. pametna infrastruktura i okoliš:

- senzori za kvalitetu zraka, buke, vode i tla
- pametna rasvjeta – LED rasvjeta koja se prilagođava prometu ili vremenskim uvjetima
- sustavi za pametno upravljanje otpadom

- Zeleni prekidač – projekti i potpore za poticanje obnovljivih izvora energije
- osnivanje Energetske zajednice

4. pametna uprava i uključivanje građana:

- e-Usluge za građane i posjetitelje (prijave, dozvole, mrežna evidencija)
- aplikacije za prijavu komunalnih problema (npr. puknuta cijev, oštećena infrastruktura)
- participativno budžetiranje uz digitalne platforme
- otvoreni podaci (Open Data) – platforme koje omogućavaju pristup podacima o prometu, turizmu, okolišu.

U cilju osiguranja adekvatne kibernetičke zaštite TZ Grada Makarske provodi mjere zaštite od virusa i drugih zlonamjernih softvera (program NOD32), uspostave vatrozida, izrade sigurnosnih kopija, upravljanja lozinkama te edukacije zaposlenika, a planirano je i postavljanje višestruke autentifikacije (TFA/MFA).

2.9. Analiza stanja pristupačnosti destinacije osobama s invaliditetom

Prema podacima TZ-a Grada, tek je manji dio primarne turističke infrastrukture pristupačan osobama s invaliditetom. Dostupni su:

- 1 biciklistička ruta s popratnom infrastrukturom (ulica Franjevački put)
- 1 kupalište/plaža s popratnom infrastrukturom
- 1 staza/šetnica
- 1 interpretacijski centar.

Dostupno je i 46 informativnih ploča kao i turistička signalizacija.

Osim kolektivnih smještajnih objekata (hoteli, kampovi i slično), koji moraju ispunjavati propisane uvjete za pristup osoba s invaliditetom, uvidom u mrežnu rezervacijsku platformu slijedi da je tek manji broj objekata u kategoriji kuća i apartmana prilagođen potrebama osoba s invaliditetom s ograničenjem u kretanju.

2.10. Analiza organiziranosti i dostupnosti usluga u destinaciji

2.10.1. Javne službe

Zadovoljstvo turista boravkom na području Makarske odraz je ne samo brojnih obilježja turističke ponude i kvalitete prirodnih i kulturnih resursa i atrakcija, uređenosti i duha mjesta već i javnih usluga u segmentu zdravstvene zaštite te sprečavanja i otklanjanja opasnosti u nadležnosti policije, vatrogastva te HGSS-a.

U cilju pružanja adekvatnih zdravstvenih usluga turistima, u Makarskoj je pri Domu zdravlja Makarska uspostavljena Turistička ambulanta koja djeluje od 1. srpnja do 31. kolovoza (2025.). U vrijeme kad turističke ambulante Doma zdravlja Splitsko-dalmatinske županije ne rade, pacijentima turistima za pružanje zdravstvene skrbi dostupni su u radnom vremenu svi zdravstveni timovi koji imaju sklopljen ugovorni odnos s Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje. Za zdravstvena stanja opasna po život te teže tjelesne ozljede pacijentima turistima osiguran je cjelodnevni pristup zdravstveni timovima na lokacijama KBC-a Split (Objedinjeni hitni bolnički prijem) te Zavoda za hitnu medicinu Splitsko-dalmatinske županije, ispostava Makarska.

Na području Grada djeluje mješovita Policijska postaja Makarska koja je nadležna za područje Grada Makarske te općina Brela, Baška Voda, Gradac, Podgora i Tučepi. Postaja je 2024. godine zaprimila prijave 260 kaznenih dijela i prekršaja na području Grada Makarske, od čega u srpnju 61, a u kolovozu 48, pri čemu je najveći dio prijava bio povezan s prekršajima protiv javnog reda i mira te suzbijanje droga. Broj prekršaja povećan je u odnosu na 2022. godinu za 22, pri čemu je u srpnju i kolovozu 2022. godine bilo ukupno 78 prijava. Na području Makarske 2024. zabilježeno je 4030 prekršaja iz domene Zakona o sigurnosti prometa na cestama, 1466 prekršaja više nego 2022. godine. Turisti su policijskoj postaji prijavili 129 kaznenih djela 2024., gotovo dvostruko više nego 2022. godine kad su prijavljena 73 kaznena djela i gotovo jednako kao 2019. kad su turisti prijavili 123 kaznena djela.

Javna vatrogasna postrojba Grada Makarske, središnja postrojba vrste 2, ispunjava sve uvjete propisane odredbama Zakona o vatrogastvu za obavljanje vatrogasne djelatnosti. Postrojba broji 26 profesionalnih vatrogasaca te raspolaže s osam vozila različite namjene. Tijekom 2024. godine postrojba je intervenirala ukupno 257 puta, od čega 71 put na vatrogasnim intervencijama, 123 puta na tehničkim intervencijama, a 63 puta na ostalim vrstama intervencija. Dobrovoljno vatrogasno društvo Grada Makarske 2024. godine imalo je 72 operativna vatrogasaca, od kojih je 25 zaposleno u JVP-u Makarska. Svi operativni članovi imaju minimalno osposobljavanje za zvanje vatrogasca te su opremljeni osobnom zaštitnom opremom za rad na intervencijama. Društvo raspolaže s devet vozila, a 2024. godine imalo je 42 intervencije (16 požara otvorenog prostora i četiri požara prijevoznog sredstva/objekta/brodice).

Makarska ispostava službi traganja i spašavanja na moru, pod nadležnosti Lučke kapetanije Split, 2024. nije imala nijednu službeno zabilježenu akciju traganja i spašavanja na području Grada Makarske. U ispostavi rade četiri službene osobe, a raspolaže službenom brodicom kapetanije opremljenom najsuvremenijom opremom za traganje i spašavanje.

HGSS stanica Makarska 2024. godine imala je 42 intervencije, od čega je bilo 34 akcije spašavanja na kojima je bilo unesrećeno 37 osoba. Stanica broji 60 članova.

2.10.2. Nositelji turističke politike

Nositelji su turističke politike Grada gradonačelnik i zamjenica gradonačelnika kao izvršno tijelo Grada te upravni odjeli Grada, prije svega Upravni odjel za javne potrebe i društvene djelatnosti koji, među ostalim, obavlja poslove povezane s poticanjem turizma, ali i Upravni odjel za razvoj Grada koji, među ostalim u okviru nadležnosti, obavlja poslove povezane s uređenjem područja Grada, prostorno planiranje i zaštitu okoliša.

Turistička zajednica Grada Makarske organizacija je koja djeluje po načelu destinacijskog menadžmenta (Statut TZ-a Grada Makarske, Glasnik Grada Makarske, 12/2020.), što podrazumijeva koordinaciju aktivnosti dionika u turizmu, u okviru svrsishodne poslovne suradnje, radi stvaranja integriranog i konkurentnog destinacijskog proizvoda. Zadaće su Turističke zajednice razvoj proizvoda (sudjelovanje u planiranju i provedbi ključnih investicijskih projekata javnog sektora, koordinacija i komunikacija s dionicima, razvojne aktivnosti povezane s kombiniranjem elemenata ponude u pakete i proizvode, upravljanje kvalitetom, strateško i operativno planiranje razvoja turizma, razvoj događanja i sl.), informacije i istraživanja (izrada i distribucija informativnih materijala, upravljanje turističko-informativnim centrima za posjetitelje, postavljanje i održavanje turističke signalizacije i sl.) te distribucija (priprema destinacijskih marketinških materijala, koordiniranje s regionalnom turističkom zajednicom i sl.).

Koordinaciju aktivnosti Grada i Turističke zajednice Grada Makarske provodi gradonačelnik koji obavlja dužnost predsjednika Zajednice, a ujedno je i predsjednik Skupštine i Turističkog vijeća turističke zajednice.

Polazeći od ključnih razvojnih dokumenata Grada i Turističke zajednice Grada (vidjeti poglavlje 6.1.) u provedbi je više velikih projekata razvoja turističke ponude uključujući:

1. Projekt Revitalizacija kulturno-povijesne baštine zaseoka Kotišina

Nositelj je projekta Grad, u partnerstvu s Turističkom zajednicom Grada Makarske, Parkom prirode Biokovo i turističkom agencijom Tip Extreme, a sastoji se od Interpretacijskog centra Veliki Kaštel, uređenja pozornice na otvorenom Sv. Ante, uređenja poučnih staza i obnove crkve Sv. Martina, realizacije adrenalinske i pješačke ture, uređenja pješačko-biciklističke staze Makarska centar – Kotišina te promocije, uključujući brendiranje tog novog kulturno-turističkog sadržaja. Interpretacijski centar Veliki Kaštel obnovljen je i opremljen najsuvremenijom multimedijalnom tehnologijom. Uređenje pozornice na otvorenom Sv. Ante u prvoj je fazi obuhvatilo rekonstrukciju i sanaciju temelja crkve te implementaciju pozornice na otvorenom koja posjetiteljima pruža dojam da se događanja održavaju u netaknutoj prirodi, podno litica planine. Uz rekonstrukciju crkve Sv. Martina, uređenjem poučnih staza osmišljene su i pješačko-adrenalinske ture Kaštel Kotišina i Kotišina – zaboravljeni težački putovi. Također, uređenjem biciklističke staze Makarska centar – Kotišina realizirana su tri cjelovito opremljena odmorista na cikloturističkoj ruti od kojih jedno služi i za promatranje ptica.

2. Projekt Malakološki muzej Franjevačkog samostana

Muzej posjeduje najpoznatiju malakološku kolekciju školjkaša iz cijelog svijeta u Hrvatskoj, ali i šire. U okruženju muzeja nalazi se i vrijedan herbar bilja planine Biokovo, upisan u svjetski popis herbarija, manja paleontološka kolekcija, a u sklopu samostana nalazi se knjižnica s oko 5000 knjiga te bogati arhiv s 369 turskih isprava. Projekt je usmjeren na zaštitu muzeja te uspostavu multimedijalnih instalacija kao poligona za prezentaciju prirode i kulturne baštine.

3. Projekt Villa Irena

Uređenjem Centra za posjetitelje osigurava se prezentacija baštine, ali i uspostava polivalentnog prostora u kojem će se moći održavati različite radionice, prezentacije, izložbe tijekom cijele godine za građane Makarske. Prostor objedinjuje arheološku prezentaciju, tematsku suvenirnicu i ugostiteljski kutak u prizemlju, dok je kat predviđen za izložbe, radionice i različita događanja. Projekt je usmjeren na smanjenje sezonalnosti turističke aktivnosti, razvoj kulturne ponude Grada, ali i stvaranje suvremenog prostora susreta, učenja i razmjene koji je namijenjen i posjetiteljima i građanima.

4. Interreg GREENPULSE – uređenje šume Osejava

Projektna aktivnost obuhvaća uređenje šume Osejava uključujući potpuno opremanje staza i sadržaja, kao što su odmorista, parkirališta za bicikle, informativne ploče, klupe, kante za smeće, okviri za slike i interaktivni sadržaj za posjetitelje kao i osvjetljavanje cijele šetnice energetski učinkovitom javnom rasvjetom. Cilj je projekta unaprijediti dostupnost, sigurnost i doživljaj prostora, uz očuvanje prirodnih vrijednosti Osejave te poticanje cjelogodišnje održive rekreacije i boravka na otvorenom za posjetitelje i građane, a time i smanjenja sezonalnosti turističke aktivnosti.

TZ Grada Makarske u okviru inoviranja manifestacija i događanja na području Grada 2024. godine dao je potpore organizatorima različitih manifestacija i događanja u ukupnom iznosu od 283.361,91 eura, koje su se kretale od 1185,25 eura do 60.726,66 eura, a uključivale su potporu manifestacijama

kao što su ADVENT MAKARSKA, karneval, različiti festivali ili pak Gradska glazba Makarska & Big Bend Makarska i spasilačka služba (Crveni križ).

2.11. Analiza stanja i potreba ljudskih potencijala

Sektor turizma i ugostiteljstva danas generira 11 milijuna radnih mjesta u zemljama EU-a. Tijekom 2022. godine procjenjivalo se da nedostaje između 10 % do 20 % radne snage u usporedbi s razinom zaposlenosti iz 2019. godine⁴⁷, no prema posljednjim podacima HOTREC-a 2024. nedostatak djelatnika bio je manji od 10 %.

Prema procjeni UPUHH-a⁴⁸, tijekom glavne turističke sezone Hrvatskoj u turističkom sektoru potrebno je, uz stalno zaposlene djelatnike, dodatno zaposliti još oko 70 tisuća djelatnika, od čega približno 55 tisuća iz inozemstva. Prema procjenama, 2024. godine na tržištu nije bilo moguće pronaći oko 3000 djelatnika.

Nedostatak radne snage u domeni turizma i ugostiteljstva u zemljama EU-a, a koje u dobroj mjeri karakteriziraju i situaciju u RH, odraz je procesa kontinuiranog starenja i smanjivanja broja stanovnika u zemljama EU-a, utjecaja pandemije bolesti COVID-19 na međusektorski transfer zaposlenosti, ali i nedovoljno visokih naknada i beneficija (posebice u uvjetima sve zahtjevnijih radnih uvjeta i složenijih zahtjeva kupaca).

Kao odgovor na rastuće potrebe sektora za radnom snagom, posebice iz perspektive potrebe privlačenja i zadržavanja talenata, prepoznata je potreba⁴⁹ poticanja i promoviranja zanimanja u sektoru turizma i ugostiteljstvu⁵⁰ te usklađivanja kompetencija ljudskih potencijala sa zahtjevima radnih mjesta i tržišta rada u turizmu⁵¹. Uz navedene mjere, a u želji da se ubrza cijeli proces jačanja konkurentnosti ljudskih potencijala u turizmu i ugostiteljstvu, prepoznata je i potreba razvoja centara strukovnih kompetentnosti kao mjesta izvrsnosti u osposobljavanju kadrova za turizam i ugostiteljstvo.⁵²

U kontekstu razvoja turizma i unapređenja ljudskih potencijala, na području Splitsko-dalmatinske županije valja naglasiti važnost Regionalnog centra kompetentnosti otvorenog 2025. koji raspolaže sa 16 moderno opremljenih učionica te dvama restoranima u kojima će se učenici praktično osposobljavati za budući posao. Za sustav obrazovanja na području Makarske relevantni su i:

- Srednja strukovna škola Makarska s programima za redovne učenike (programi za turističko-hotelijerskog komercijalista, kuhara, konobara, pomoćnog kuhara i slastičara), programima za odrasle polaznike (programi za turističko-hotelijerskog komercijalista, kuhara, konobara, pomoćnog kuhara i slastičara, slastičara, pomoćnog kuhara) te programi usavršavanja/obrazovanja odraslih (kuhar specijalist, konobar specijalist, slastičar specijalist)
- studijski program preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Hotelijerstvo i gastronomija Splitskog sveučilišta koji se izvodi u Makarskoj.

⁴⁷ HOTREC: *Labour shortages in the hospitality sector: forward-thinking and practices sharing*, rujna, 2022.

⁴⁸ Prema podacima UPUHH-a.

⁴⁹ Provedbeni program Ministarstva turizma i sporta za razdoblje od 2021. do 2024., Zagreb, prosinac 2023.

⁵⁰ Mjera je usmjerena je na promociju zanimanja u turizmu uključujući i stipendiranje kako bi se motivirali mladi i poslodavci za zanimanja u sektoru turizma i ugostiteljstva te osigurala kvaliteta umrežavanja obrazovnih ustanova i poslodavaca.

⁵¹ Mjera je usmjerena na unapređenje kvalitete usluga, povećanje produktivnosti i zapošljivosti, motiviranje mladih za obrazovanje u turizmu, socijalno uključivanje osoba s invaliditetom te jačanja kapaciteta za održivi razvoj turizma.

⁵² Uspostavljanje centara strukovne kompetentnosti sukladno je Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije RH (Mjere 7.1.11 do 7.1.13).

2.11.1. Kretanje zaposlenosti na području Grada Makarske

Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, broj zaposlenih na području Grada Makarske tijekom 2024. kretao se između 5671 zaposlenog u veljači i 8681 zaposlenog u kolovozu (tablica 2.11.1.).

Djelatnost I prema NKD-u 2007. (djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) u srpnju 2024. godine (najviši udio zaposlenih) generirala je 28 % ukupne zaposlenosti odnosno 15,3 % u studenom (najmanji udio zaposlenih). U djelatnosti su u kolovozu 2024. godine bila zaposlena 2254 djelatnika, od čega 401 državljanin trećih zemalja. Od ukupnog broja zaposlenih u prosjeku je bilo zaposleno 50,6 % muškaraca, a 49,4 % žena. U kolovozu je bilo zaposleno 50,8 % muškaraca i 49,4 % žena. Prema podacima HZZ-a, u kolovozu 2024. godine u evidenciji su bile 294 nezaposlene osobe, 66 nezaposlenih manje nego u siječnju 2024. godine.

Tablica 2.11.1. Ukupna zaposlenost i zaposlenost u djelatnosti I* 2024. godine po mjesecima u Gradu Makarskoj

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Ukupno zaposlenih	6590	6571	6584	6724	7033	7605	8250	8681	8537	7919	7181	6807
Zaposleni – djel. I	1128	1115	1163	1350	1701	2048	2314	2254	2253	1848	1098	1097
Udio djel. I u %	17,1	17,0	17,7	20,1	24,2	26,9	28,0	26,0	26,4	23,3	15,3	16,1

Izvor: podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, obrada Institut za turizam

Kad je riječ o kretanju zaposlenosti u djelatnosti ugostiteljstva i turizma na godišnjoj razini, na području Grada tijekom 2024. godine bio je, prema kriteriju ekvivalenta punog radnog vremena (radni sati), prosječno 1571 zaposleni (godišnji prosjek prema satima rada; tablica 2.10.2.)

Dekompozicija broja zaposlenih u djelatnosti turizma i ugostiteljstva na području Grada Makarske prema vrsti poslodavca ukazuje na činjenicu da je zaposlenost u promatranoj djelatnosti neravnomjerno raspoređena na zapošljavanja u pravnim osobama (poduzeća), u odnosu na ostale poslodavce (obrtnici, OPG-ovi i sl.). U kolovozu je u pravnim osobama radilo 54 % zaposlenih u odnosu na siječanj i veljaču, kad pravne osobe zapošljavaju 69 % zaposlenih.

Analiza kretanja mjesečnih razina zaposlenosti u turizmu i ugostiteljstvu na području Grada Makarske (tablica 2.11.2.) pokazuje velike oscilacije. Tako je, primjerice, broj zaposlenih osoba prema satima rada, u pravilu, najveći u srpnju, a najmanji u studenom i prosincu. Kad je riječ o 2024. godini, u srpnju su 2252 osobe bile zaposlene, što je više nego dvostruko u odnosu na prosinac kad je zaposleno bilo 1058 osoba. Pritom su razlike u broju zaposlenih u srpnju i prosincu/siječnju kod pravnih osoba znatno manje izražene nego je to slučaj kod ostalih poslodavaca.

Tablica 2.11.2. Broj zaposlenih u djelatnosti I prema kriteriju ekvivalenta punog radnog vremena (radni sati) 2024. godine po mjesecima i prosjek godine u Makarskoj

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	f
Zaposleni – ukupno	1099	1086	1133	1315	1658	1992	2255	2197	2196	1800	1059	1058	1571
Zaposleni – prav. osobe	760	750	769	838	1002	1148	1216	1180	1181	1049	685	683	938
Udio prav. osobe u %	69	69	68	64	60	58	54	54	54	58	65	65	60
Zaposleni – ostali	339	336	364	477	656	844	1039	1017	1015	751	374	375	632
% ostali	39	39	40	44	50	54	54	54	53	51	40	42	48

Izvor: podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, obrada Institut za turizam

Godišnje kretanje broja zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu upućuje na godišnje potrebe za sezonskim radnicima. Tijekom 2024. godine potreba za sezonskim radnicima kao razlika zaposlenosti tijekom srpnja u odnosu na početak godine kretala na razini od oko 1150 osoba, što raspoloživi radni kontingent Grada ne može osigurati s obzirom na to da je na području Grada u kolovozu 2024. godine bila 294 nezaposlena osoba.

S obzirom na kvalifikacijsku strukturu zaposlenih u turizmu i ugostiteljstvu RH, može se očekivati da će srednjoškolski strukovni programi za turizam i ugostiteljstvo (kuhari, slastičari, konobari i sobarice) i dalje generirati najveći broj zanimanja u ovoj djelatnosti.

2.11.2. Zaposlenost u sustavu TZ-a Grada Makarske

Rad Turističke zajednice Grada Makarske organiziran je kroz dvije osnovne organizacijske jedinice: glavni ured i turističko-informativni centar za posjetitelje (TIC).

U glavnom uredu radi šest djelatnika, uz direktora TZ-a to su voditelj računovodstva i financija, administrator (tajnik), voditelj manifestacija i festivala, voditelj marketinga te suradnik na posebnim projektima. U TIC-u su stalno zaposleni voditelj receptivnih poslova i analitike te suradnica u marketingu, a sezonski još devet djelatnika / turističkih informatora (učenici i studenti angažirani kroz praksu i sezonski rad) prema lokacijama (Malakološki muzej, TIC Riva i TIC Zelenka, informacijski punktovi uz plažu).

U odnosu na sistematizaciju radnih mjesta, radno mjesto voditeljice/voditelja razvoja destinacijskog turizma nije popunjeno, dok je radno mjesto voditeljice marketinga popunjeno, no djelatnica je na bolovanju / porodiljnom dopustu. Poslovi voditeljice/voditelja razvoja destinacijskog turizma te marketinga obavljaju se, u okviru mogućnosti, preraspodjelom radnog vremena zaposlenih.

Ocjenjuje se da postojeći broj radnih mjesta odgovara potrebama Turističke zajednice, uz širenje opisa poslova/zadataka na pojedinim radnim mjestima (društvene mreže, marketinško integriranje cijele rivijere, destinacijski menadžment, informiranje, razvoj i vođenje projekata). To prioritetno pretpostavlja dodatno profesionalno osposobljavanje djelatnika za specifične poslove destinacijskog menadžmenta i marketinga, razvoja/vođenja projekata te informiranja (uključujući i edukaciju sezonski angažiranih turističkih informatora) koje će omogućiti optimizaciju upotrebe postojećih radnih resursa, ali i kratkoročan angažman stručnjaka za marketing (kao zamjene za voditeljicu marketinga na porodiljnom dopustu).

2.11.3. Mogući pravci djelovanja u cilju ublažavanja problema manjka radne snage

U uvjetima sve veće potražnje za turističko-ugostiteljskim uslugama na globalnoj razini, zemlje, regije i/ili poduzeća moraju prilagoditi svoje poslovne modele trenutnoj stvarnosti, kako na razini EU-a kao cjeline tako i na razini pojedinih zemalja Unije. Sve se više razmišlja o potrebi za promicanjem različitih oblika rada, razvojem programa doškoloavanja i ponovnog osposobljavanja, ali i zapošljavanjem prethodno integriranih izbjeglica iz Ukrajine te sklapanjem bilateralnih ugovora s trećim zemljama (izvan EU-a) u cilju pojačanog zapošljavanja osoba iz tih zemalja.

Iako svaka zemlja ima drugačije zakonodavstvo i drugačiju ulogu socijalnog dijaloga, primjeri dobre prakse u potencijalnom rješavanju/ublažavanju problema nedostatka radne snage u sferi turizma i ugostiteljstva brojni su te se mogu svrstati u nekoliko područja. Radi se o sljedećim aktivnostima:

- jačanje spoznaje o (privlačnosti) djelatnosti turizma i ugostiteljstva
  - primjeri dobre prakse: Federalberghi + FIPE/Italija (reguliranje obavljanja stručne prakse), Grčka/HCH (program za potencijalne buduće zaposlenike namijenjen djeci i maloljetnicima *Learning Hospitality*); Rumunjska/FIHR (program Akcija otvorenih vrata

za studente u okviru kojeg se organiziraju posjeti smještajnim objektima i razgovori/sastanci sa zaposlenicima); orijentacijski dani za studente (Federalberghi/Italija), vrednovanje i potvrda vještina studenata (FIPE/Italija), promicanje obrazovanja prema turizmu i ugostiteljstvu mrežnim medijskim sadržajima (*Världens jobb!: Visita/Sveden*)

- aktivnosti u sferi obrazovanja i osposobljavanja (subvencioniranje, sektorske inicijative za dodatno osposobljavanje, komunikacija s javnim i privatnim institucijama radi koordinacije obrazovnih i strukovnih tečajeva)
  - primjeri dobre prakse: Irska/IHF (program radnog iskustva Najbolji u klasi s fokusom na studente 2. razine, Nedostatak vještina: razvijanje prilagođenih programa obrazovanja i osposobljavanja prije i tijekom zapošljavanja i poboljšanje suradnje i angažmana u obrazovanju); Hrvatska/UPUHH (godišnji obrazovni programi za ugostiteljska zanimanja); VISITA/Švedska (*Hospitality Code*: internetski tečaj za podršku malim i srednjim poduzećima koja nemaju funkciju/odjel ljudskih resursa)
- aktivnosti za odnose s javnošću: promocija zanimanja, ljetni poslovi prikladni za mlađe i mlade osobe (namijenjeni roditeljima); poticanje karijera u ugostiteljstvu na društvenim mrežama
  - primjeri dobre prakse: Grčka/HCH (program Besplatan smještaj u hotelima usmjeren na ranjive segmente stanovništva)
- povećanje kvalitete ljudskih potencijala / informiranje o mogućnostima razvoja
  - primjeri dobre prakse: UMIH/Francuska (pregovaranje između poslodavaca i sindikata, komparativne studije u praksama povezanim s ljudskim potencijalima); Irska/IHF (promicanje prakse najboljeg poslodavca u klasi; Strategija *Pathways to Work* – uvođenje modula za novozaposlene, podizanje svijesti kod poslodavaca i oblikovanje programa za radnu praksu)
- inicijative u sferi socijalnog partnerstva
  - primjeri dobre prakse: Danska/HORESTA (zajedničke kampanje Od talenta do kvalificiranih– Danska/HORESTA); Italija (osiguravanje sredstava za financiranje cjeloživotnog obrazovanja djelatnika u turizmu i tercijarnim djelatnostima, pravo na dopunsko zdravstveno osiguranje, program *FIPE Talent Day* usmjeren na olakšavanje usklađivanja ponude i potražnje u restoranima i kafićima); Estonija/EHRA (inicijative usmjerene na poslodavce koje uključuju intervjuiranje i prezentacije mladih, sudjelovanje profesionalaca u obrazovnim programima).

Cjeloživotno učenje važan je alat za ublažavanje nedostatka kvalificirane radne snage u turizmu. Sukladno Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine, poticanje cjeloživotnog obrazovanja jedan je od prioriteta provedbe javne politike koji će doprinijeti razvoju poduzetništva i obrta.

Srednja strukovna škola Makarska tako provodi programe usavršavanja/obrazovanja odraslih (kuhar specijalist, konobar specijalist, slastičar specijalist).

Pristupačnost programa obrazovanja odraslih značajno je povećana uvođenjem vaučera u okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. te iz sredstava programa ESF+.

Važan aspekt mjera ublažavanja problema manjka radne snage povezan je i s osiguravanjem smještaja za zaposlene te je nužno osigurati adekvatne mjere prihvata i smještaja novozaposlenih, posebice zaposlenih iz trećih zemalja, koje uključuju usklađivanje prostorno-planske dokumentacije, ali i podizanje razine integracijskog kapaciteta malih naselja za prihvata stranih radnika.

2.12. Analiza komunikacijskih aktivnosti⁵³

Turistička zajednica grada Makarske glavni je nositelj komunikacijskih aktivnosti grada na turističkom tržištu. Dodatno, turistička promocija Makarske provodi se i u suradnji s vertikalno organiziranim sustavom turističkih zajednica koji obuhvaća TZ Splitsko-dalmatinske županije i HTZ.

Iako zasad sporadično, TZ Grada Makarske nastoji kroz tržišnu komunikaciju graditi identitet brenda Makarske kao „najvećeg malog grada”, te se u tom procesu upotrebljava i marka O'Doli, trenutačno primijenjena na liniju suvenira i poklona. Upućujući na potencijal za daljnji razvoj identiteta brenda Makarske, te aktivnosti ostavljaju i prostor za dodatnu razradu u cilju snažnijeg diferenciranja i pozicioniranja Makarske na turističkom tržištu.

Godine 2024. za komunikaciju i oglašavanje utrošeno je 176.930 eura, odnosno oko 16 % ukupnih rashoda TZ-a za aktivnosti. Planirani budžet 2025. iznosi 199.460 eura ili 19 % ukupnog proračuna TZ-a za aktivnosti.

2.12.1. Pregled postojećih komunikacijskih kanala

TZ Grada Makarske u komunikacijskim aktivnostima upotrebljava sve relevantne mrežne i izvanmrežne kanale. Uključeni su:

- kreiranje i distribucija destinacijskih promotivnih materijala
- nastupi na sajmovima, organizacija i sudjelovanje na posebnim prezentacijama i poslovnim radionicama
- suradnja s organizatorima putovanja i drugim partnerima
- razvoj i održavanje internetskih stranica
- turističko-informativne aktivnosti, kao što su upravljanje TIC-evima, centrima za posjetitelje / interpretacijskim centrima, postavljanje informativnih punktova te postavljanje i održavanje turističke signalizacije.

Godine 2024. najviši udio sredstava izdvojen je za turističko-informativne aktivnosti (uključuje plaće i naknade zaposlenih u TIC-evima), potom za kreiranje promotivnog materijala (uključuje izvanmrežne i mrežne medije) te za suradnju s organizatorima putovanja, a najmanje je izdvojeno za sajmove i internetske stranice. Godine 2025. planirano je bitno povećanje sredstava za nastupe na sajmovima i posebne prezentacije, pri čemu se procjenjuje da je potrebno povećanje ulaganja i u mrežnu i izvanmrežnu turističku promociju.

2.12.2. Analiza izvanmrežnih aktivnosti

Izvanmrežni kanali i aktivnosti 2024. i 2025. navedeni su u nastavku.

Tiskani promotivni materijali (višejezični)

- **vodič** – džepno izdanje s ključnim informacijama za posjetitelje (npr. povijest, atrakcije, korisne informacije; atraktivne fotografije)
- **plan Grada i karta srednje Dalmacije** – listovi (u bloku na trganje) s dvostranim kartama i kontaktima turističkih zajednica
- **letak „Makarska, najveći mali grad”** – kompaktan letak s fotografijama grada, Biokova, plaža i gastronomske ponude, uz osnovne informacije; QR kod vodi na platformu Makarska 365
- **katalog „Baština”** – priča o povijesnom razvoju Makarske, pregled svih kulturno-povijesnih sadržaja u Gradu, atraktivne fotografije

⁵³ TZ Grada Makarske, Izvješće o izvršenju Godišnjeg programa rada TZ-a Grada Makarske za 2024. godinu.

	<ul style="list-style-type: none"> • brošura „Sport“ (starija) – džepno izdanje s pregledom sportske ponude Makarske • plakati Makarske – komplet šest plakata s panoramskim fotografijama • imidž brošura Makarske rivijere (u suradnji s TZ-ovima na Rivijeri) – reprezentativna brošura, sadržava pregled svih mjesta, od Brela do Gradca, uključujući i Biokovo, uz atraktivne fotografije lokaliteta i znamenitosti • gradski vodič Makarske rivijere (u suradnji s lokalnim poduzećem TZ otkupljuje dio naklade) – donosi pregled svih mjesta Rivijere i Biokova s planovima mjesta, informacije o turističkoj ponudi (hoteli, restorani), popis manifestacija • biciklistička brošura i karta Makarske rivijere i zaleđa (u suradnji s TZ-ovima na Rivijeri) – specijalizirani vodič za bicikliste, sadržava detaljne informacije o cestovnim rutama i transverzalama po Rivijeri, Biokovu i zaleđu (za svaku stazu navedeni su duljina, ukupni uspon, tehnička zahtjevnost, potrebna kondicija, podloga, preporučena oprema i procijenjeno vrijeme obilaska), uz opise znamenitosti i kontakte • planinarska karta Biokova (izradio HGSS) – makarski dio (u blokovima na trganje) i Makarska rivijera i zaleđe; prikazuje sve označene i sigurne pješačke staze uz tumačenja znakova, podatke o udaljenosti, visinskoj razlici, vremenu hoda i važne savjete
Izvanmrežno oglašavanje (višejezično)	<ul style="list-style-type: none"> • oglas – u novinama, časopisima i katalozima na emitivnim tržištima • jumbo plakati – na prometnim lokacijama u Makarskoj • plakati Citylight – na šest lokacija u gradu • plakati dobrodošlice – na ulazu i izlazu iz grada • natpisi i zastave na plažama – za pojedina događanja • reklamni stalci – predstavljanje Makarske, s QR kodom
Fotografije	<ul style="list-style-type: none"> • kontinuirani otkup i namjensko slikanje
Sajmovi, posebne prezentacije, poslovne radionice	<ul style="list-style-type: none"> • predstavljanje destinacije na sajmovima: München, Beč • promotivna radionica u Stockholmu
Organizacija događanja	<ul style="list-style-type: none"> • organizacija konferencije Adriatic Tourism Talks o regenerativnim turističkim praksama (travanj, 2025.)
Turističko-informativne aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • TIC-evi (2) –na rivi i Zelenki; pružanje turističkih informacija • informativni punktovi (2) –na plaži; pružanje turističkih informacija • Malakološki muzej – turistička prezentacija muzejske zbirke
Suvenirski program	<ul style="list-style-type: none"> • brendirana linija suvenira/poklona O'Doli – maslinovo ulje, cvijet soli, biokovski med, i prirodni sapun • torta Makarana – mala verzija (jestivi suvenir) • ostalo – majice, šalice, torbe, vrećice i sl.

Temeljem iznesenog prikaza proizlazi da TZ Grada Makarske upotrebljava glavne alate izvanmrežne komunikacije, uključujući produkciju i distribuciju tiskanih promotivnih materijala, oglašavanje, nastupe na sajmovima, informativne aktivnosti i ponudu suvenirskog programa. Pri tome su obuhvaćeni opći i tematski (npr. kulturna baština, sport) prikazi ponude kako Makarske tako i Makarske rivijere.

2.12.3. Analiza digitalnog prisustva

Mrežni kanali i aktivnosti 2024. i 2025. navedeni su u nastavku.

<p>Mrežno oglašavanje (višejezično)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oglasi, nativni i promotivni članci – na mrežnim portalima • oglasi, videomaterijal – na društvenim mrežama • zasloni s videosadržajem – na katamaranima
<p>Evaluacija mrežnih stranica https://makarska-info.hr/hr/</p>	<p>Evaluacija mrežnih stranica provedena je u odnosu na sljedeće elemente:</p> <ul style="list-style-type: none"> • identitet i povjerenje – stranice ne upotrebljavaju uobičajenu oznaku <i>visit</i> te se vlasnik stranice (TZ Grada Makarske) navodi tek na dnu • dostupnost osobama s invaliditetom – potrebno je unaprijediti postavke pristupačnosti, npr. uvesti opciju prilagodbe veličine teksta i kontrasta, uključiti alternativni opis uz sve fotografije, izbjegavati padajuće izbornike na prelazak miša, dodati izjavu o pristupačnosti • organizacija i navigacija – glavni izbornik pregledan je, a stranice su intuitivne za navigaciju; sadržaj podizbornika dobro je organiziran, uz iznimku odjeljka Novosti, gdje se miješaju objave namijenjene gostima i one namijenjene internoj i stručnoj javnosti (npr. o radu TZ-a, rezultati turističke sezone, propisi, javni pozivi i sl.), pri čemu je dio objava zastario (datiraju iz 2023.) • sadržaj – stranice pokrivaju uobičajene teme, uz izostanak informacija o povijesti, položaju i klimi, odnosno o načinima dolaska do Grada; tekstualni sadržaj nadopunjavaju atraktivne virtualna 360° tura i snimke uživo s tri računalne kamere; tekstovi su kratki što je primjereno mrežnom formatu, ali moguće ih je i dodatno prilagoditi kroz hijerarhijsku organizaciju (npr. strukturiranje teksta kroz podnaslove, odlomke i/ili točke nabiranja radi veće preglednosti, isticanje dijelova kroz podebljavanje teksta); dio informacija prenosi se putem poveznica na specijalizirane stranice drugih vlasnika (npr. Sport – dalmatia-outdoor.hr; Restorani – tripadvisor.com) što, s obzirom na mogućnost pretraživanja i sortiranja koje one nude, predstavlja dodanu vrijednost za korisnika; nedostaje uvjerljiv uvodni, integralni iskaz brend identiteta Makarske; sadržaj mrežnih stranica dostupan je na hrvatskom i engleskom jeziku • interaktivnost i personalizacija – dostupni su GPX tragovi biciklističkih i planinarskih ruta; interaktivnosti sadržaja doprinose i snimke uživo s mrežnih kamera postavljenih na tri lokacije u gradu; stranica nudi mogućnost kontakta s djelatnicima TZ-a slanjem poruke na obrascu za kontakt • optimizacija za pretraživače – prostor za dodatno unapređenje SEO optimizacije očituje se u dodavanju optimiziranih meta opisa na hrvatskom i engleskom jeziku, izradi title tagova na engleskom, postavljanju alternativnih atributa na sve fotografije, implementaciji oznaka Open Graph te uklanjanju nepostojećih poveznica • tehničke performanse – brzina učitavanja mrežnih stranica prema testu Google PageSpeed nije zadovoljavajuća (58/100 za stolne i 41/100 za mobilne uređaje); stranice nisu optimirane za ispis, ukupna veličina za preuzimanje relativno je velika (5,69 MB); stranica ne upotrebljava sigurnosni protokol HTTPS.
<p>Mrežna analitika stranica https://makarska-info.hr/hr/</p>	<p>AWStats cPanel analiza za razdoblje od prosinca 2024. do rujna 2025.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabilježeno je 90.859 aktivnih korisnika i 1.382.858 pregleda stranica, pri čemu svaki korisnik u prosjeku ostvaruje oko 15,4 sesije i pregledava 9 – 10 stranica po posjeti što ukazuje na angažman sa stranicom (važno je naglasiti da AWStats uključuje botove i poslužiteljske zahtjeve pa broj stvarnih korisnika i angažmana može biti manji) • promet prema izvorima pokazuje da najveći dio posjeta dolazi izravno (437.416 posjeta), dok tražilice generiraju relativno manji udio (102.141 posjeta), što ukazuje na slabiju SEO vidljivost; promet s vanjskih mrežnih stranica ukupno je 29.991, pri čemu društvene mreže (Instagram i Facebook)

Društvene mreže

doprinosu s tek nešto više od 1 %, što je gotovo zanemariv udio; najvažniji vanjski izvori ostaju lokalni turistički partneri kao što su valamar.com i mvisitor.hr.; sve to ukazuje na ograničenu digitalnu vidljivost izvan postojećih korisnika i partnera

- geografska analiza potvrđuje da je stranica primarno lokalno orijentirana (Hrvatska ≈ 60 %)
- najposjećeniji dijelovi stranice oni su fokusirani na lokalna događanja i novosti (dijelom i kao odraz informativnog servisa lokalnim iznajmljivačima).

TZ Grada Makarske ima profile na Facebooku, Instagramu i YouTubeu. Analiza profila od travnja 2025. do rujna 2025. godine ukazuje na sljedeće:

- **Facebook** (VISIT MAKARSKA, 42.000 pratitelja)
  - profilna slika prikazuje logotip, kao što je poželjno; naslovna strana mijenjana je više puta, no nije optimirana za prikaz na svim uređajima te se ne upotrebljava strateški za isticanje sezonskih tema; u opisu profila nedostaju poveznice na druge društvene mreže
  - sadržaj je u najvećoj mjeri inspirativan i informativan
  - objave su redovite i s naglaskom na videosadržaj i vidljiv angažman publike, pri čemu postoji prostor za dodatnu prilagodbu formata i jezika posebnostima korisnika Facebooka
  - na komentare se ne odgovara, što umanjuje angažman i vidljivost objava
  - označavanje partnera i lokacija provodi se povremeno čime se propušta dodatni organski doseg
  - oznake # (*hashtag*) upotrebljavaju se u većini objava, uz prostor za češće tematske i nišne varijacije te dosljedniju primjenu
  - pozivi na akciju (CTA) nisu sustavno zastupljeni u svim objavama
- **Instagram** (@visit.makarska, 26.100 pratitelja)
  - ime i opis profila usklađeni su s Facebookom
  - frekvencija objavljivanja visoka je, u prosjeku jedna vlastita objava dnevno, uz velik broj suradničkih objava, osobito tijekom ljeta
  - sadržajno dominiraju videozapisi i format *reels* s atraktivnim kadrovima, što je dobra osnova za angažman jer publika na takav sadržaj dobro reagira; objavljuju se i galerije fotografija te informativne objave; koriste se *storyji*; sadržaj je često vrlo sličan („videorazglednice“), a *storytelling* je slabije razvijen
  - pozivi na akciju i poveznice upotrebljavaju se povremeno, dok su *hashtagovi* uglavnom ujednačeni
  - interakcija s korisnicima trenutačno je umjerena, uz prostor za dodatno poticanje dvosmjerne komunikacije
  - profil se oslanja na kvalitetne vizuale i redovitu dinamiku objavljivanja, što je dobra osnova za daljnje jačanje konzistentnosti i strateškog pristupa komunikaciji
- **YouTube** (Visit Makarska – YouTube, 107 pretplatnika i 61 videozapis) –
  - kanal je ponovno aktiviran (veljača, 2025.) nakon duljeg razdoblja neaktivnosti
  - najveći doseg ostvaruje format *shorts* (među kojima se ističe videozapis Ribarske večeri s oko 3,6 tisuća pregleda), dok veće dosege bilježe i ljetne videorazglednice; sadržaji tematski povezani sa sportom i avanturizmom, koji se objavljuju izvan glavne sezone, ostvaruju niži doseg
  - opis kanala jasno upućuje na službeni profil, uz prostor za dodatno unapređenje kroz uključivanje poveznica na službene mrežne stranice i druge društvene mreže.

2.12.4. Analiza suradnje s trećim stranama

U komunikaciji s tržištem TZ Grada Makarske oslanja se na suradnju s različitim partnerima. Uobičajeno se radi o: (1) udruženom izvanmrežnom i mrežnom oglašavanju sa sustavom turističkih zajednica (npr. TZ Splitsko-dalmatinske županije, HTZ), s hotelskim kućama (npr. Valamar d.d.) i/ili s

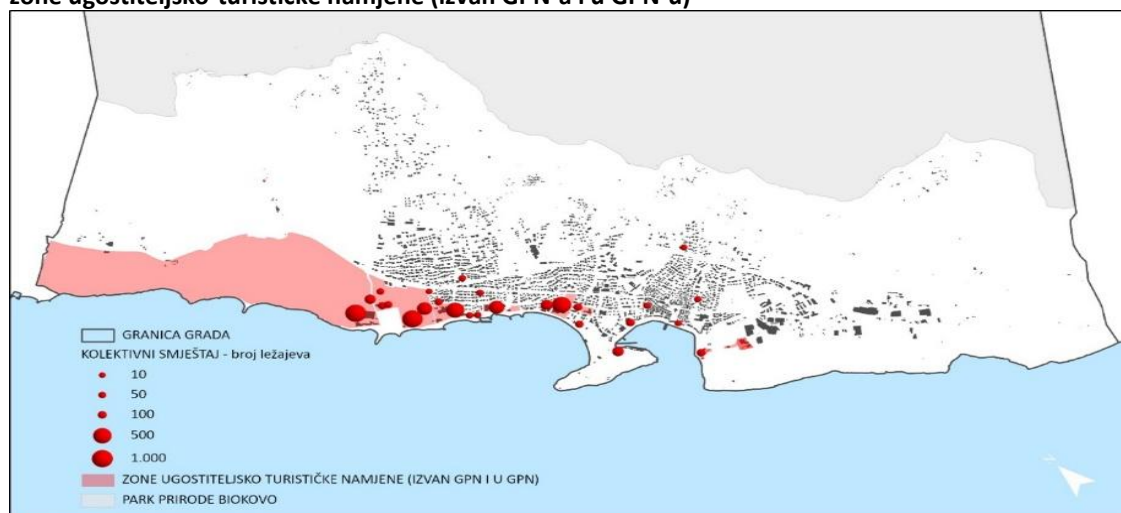
organizatorima putovanja koji imaju veću zakupljenost kapaciteta (npr. Apollo Der Touristic, Jet 2 Holidays) te o (2) suradnji s domaćim i inozemnim novinarima zainteresiranim za objavu članaka i reportaža o Makarskoj u tisku ili na portalima, pri čemu TZ snosi troškove njihova boravka.

2.13. Upotreba prostora

Uređivanje područja Grada Makarske provodi se sukladno Prostornom planu uređenja Grada Makarske (Glasnik Grada Makarske, br. 8/06, 16/07, 17/08, 19/09, 03/16, 09/20, 10/23, 19/23 – pročišćeni tekst, 27/23 i 17/24 – pročišćeni tekst) te važećim prostornim planovima užeg područja. Prostornim planom uređenja ukupna je planirana površina građevinskog područja naselja od 354,85 ha odnosno 9,21 % ukupne površine Grada od 38,51 km². Na području naselja Makarska površina je građevinskog područja 283,4 ha, naselja Veliko Brdo 68,78 ha, naselja Kotišina 2,67 ha. Od ukupnog građevinskog područja naselja⁵⁴:

- izgrađeno građevinsko područje čini 58,6 %
- neizgrađeno građevinsko područje čini 26,7 %
- neuređeno građevinsko područje čini 14,7 %.

Slika 2.13.1.: Prikaz lokacija postojećih objekata kolektivnog smještaja u odnosu na planirane zone ugostiteljsko-turističke namjene (izvan GPN-a i u GPN-u)

Izvor: Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam, 2023.

Na području naselja Makarska neizgrađeno je 74,49 ha (neuređeno dodatno 44,36 ha), a na području Velikog Brda 19,38 ha (neuređeno dodatno 7,74 ha).

Sukladno rezultatima Ankete stavova lokalnog stanovništva o turizmu iz 2023., percepcija stanovnika o razini izgrađenosti u Makarskoj negativna je. Naime, 58,7 % anketiranih stanovnika

⁵⁴ Prema Nacrtu izvješća o stanju u prostoru Grada Makarske za razdoblje od 2021. do 2025. godine, Arching-studio d.o.o. 2025. Tablica 17. U segmentu prostornog i urbanističkog planiranja dokument je preporučio provedbu aktivnosti usmjerenih na bolju i učinkovitiju upotrebu prostora u svrhu povećanja kvalitete života stanovnika Grada Makarske (i) definiranjem metodologije uključivanja javnosti i pripreme plana savjetovanja s javnošću u postupcima prostornog planiranja, (ii) redovnom provedbom jasnih i transparentnih javnih poziva za prikupljanje inicijativa / iskaza interesa za izmjenu i dopunu ili izradu nove prostorno-planske dokumentacije, (iii) izdavanjem građevinskih i lokacijskih dozvola i dr. akata povezanih s gradnjom na području JLS-a, (iv) unapređenjem te održivom upotrebom prostora, (v) uspostavljanjem integriranog urbanističkog planiranja za učinkovito upravljanje prostorom i imovinom, (vi) planiranjem pametnih rješenja i primjenom koncepta pametnih gradova.

smatra da postojeće stanje izgrađenosti prostora nije prihvatljivo, dok je 19,6 % ispitanika ocijenilo da je postojeće stanje izgrađenosti prihvatljivo, odnosno u potpunosti prihvatljivo.

Građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja planirana su prema PPUG-u Makarske u ukupnoj površini 93,52 ha. Od planiranih zona ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja, izgrađeno je tek 1,50 ha i to u kućama za odmor u zoni planiranoj za hotel i kamp.

Izdvojena su građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja (utvrđena obveza izrade urbanističkih planova uređenja):

- ugostiteljsko-turistička zona T1 Biloševac 1: 29,54 ha
- ugostiteljsko-turistička zona T2 Biloševac 2: 27,60 ha
- ugostiteljsko-turistička zona T2 Biloševac 3: 27,48 ha
- ugostiteljsko-turistička zona T3 Biloševac 4: 8,90 ha.

Analiza prostornog razmještaja postojećih hotela i sličnih objekata kolektivnog smještaja te kampova u Studiji turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske (Institut za turizam) iz 2023. godine pokazala je da se većina smještajnih kapaciteta u Makarskoj nalazi unutar građevinskog područja naselja i u dijelovima GP-ova naselja planiranih za ugostiteljsko-turističku namjenu, a izvan planiranih T-zona izvan naselja (slika 2.13.1.). Drugim riječima, postojeći ugostiteljsko-turistički kapaciteti gotovo su u cijelosti smješteni unutar građevinskih područja naselja, dok su zone planirane za tu namjenu ostale neizgrađene. Valja upozoriti da se osim kolektivnog smještaja, unutar GP-ova naselja nalaze i smještajni kapaciteti u objektima u domaćinstvu te nekomercijalnom smještaju.

Studijom turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske utvrđeno je da je prostorno-planskom dokumentacijom omogućena značajna dodatna izgradnja novih stambenih jedinica koja dostiže postojećih 10.271 stambenih jedinica evidentiranih Popisom stanovništva 2021.

Prema podacima iz Plana upravljanja morskim okolišem i obalnim područjem Splitsko-dalmatinske županije (Obalni plan SDŽ, 2021., Tablica 35. Pokazatelji izmijenjenosti i korištenja obalne crte: za jedinice lokalne samouprave Komiža – Podgora) na području Grada Makarske ukupno je 11.013 m obalne linije (umjetno + prirodno = obala s dograđenim dijelovima) od čega 8502 m prirodnih stijena te prirodnih i dohranjivanih plaža. Na tom se potezu trenutačno nalaze plaže i područja za kupanje u ukupnoj površini približno 55.000 m² (podaci dobiveni od Grada Makarske).

Na području Grada svi prostori pristupačni i pogodni za kupanje već se upotrebljavaju kao plažni prostor te je povećanje površine uređenih plaža, s obzirom na karakteristiku reljefa i nagiba terena, moguće gotovo isključivo kroz zahvate na postojećim uređenim plažama kroz oblikovanje obalne linije.⁵⁵

2.14. Trendovi i analiza konkurencije

2.14.1. Tržišni trendovi

Međunarodni turizam u ovom trenutku istovremeno obilježavaju snažan oporavak nakon krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 te društveni, okolišni i tehnološki izazovi koji mijenjaju dosadašnju paradigmu turističkog razvoja.

⁵⁵ Prema dokumentu Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam, 2023.

Kretanja u međunarodnom turizmu⁵⁶

Međunarodni turistički tokovi 2024. godine ukazuju na:

- **potpuni oporavak Europe** – s registriranih 756 milijuna međunarodnih dolazaka 2024. godine Europa je ostvarila rast od 1,6 % u odnosu na predpandemijsku 2019. godinu
- **vodeći položaj Mediterana** – najviši rast međunarodnih dolazaka u Europi (8,6 %) registriran je na Mediteranu koji je i dalje najjača svjetska turistička regija
- **rekordne izdatke za putovanja** – očekuje se da će turisti u Europi tijekom 2024. potrošiti 743 milijarde eura, što je 14 % više u odnosu na 2023. i najviša je razina izdataka za turizam otkad se prate; očekuje se porast izdataka za hranu i piće (30 %), kulturu, rekreaciju i sport (27 %), maloprodaju (23 %), prijevoz (23 %) i smještaj (19 %), a takav je rast dijelom rezultat inflacije, ali i odraz promjena preferencija potrošača.

Kratkoročne prognoze kretanja turističke potražnje predviđaju stabilizaciju godišnjih stopa rasta međunarodnih dolazaka 2025. na razini 3 % do 5 % uslijed općih inflatornih kretanja. Na dugi rok glavnim prijetnjama rasta turizma smatraju se ekstremne klimatske prilike, geopolitička neizvjesnost, trgovinske napetosti i nedostatak radne snage.

Dugoročne promjene u turizmu

Degradacija okoliša i klimatska kriza, promjene društvenih vrijednosti, naročito u generacijama Y i Z, tehnološki skokovi i to posebice u domeni komunikacija, a mjestimično i rastuća iritacija receptivnih zajednica prekomjernim turizmom, pokretači su dugoročnih promjena u turizmu. Posebno važne promjene na turističkom tržištu kojima danas svjedočimo, a koje ukazuju na dugoročne trendove uključuju:

- **Pomak k održivom turizmu** – istraživanja tržišta ukazuju na stalan rast interesa turista za održivosti. Prema najnovijem Izvješću o održivim putovanjima⁵⁷, 83 % turista potvrđuje da im je održivi turizam važan, 75 % iskazuje želju za održivim putovanjima, 54 % namjerava se koristiti javnim prijevozom, biciklima ili pješaćiti na putovanju, 45 % smatra smještajne objekte s certifikatima održivog poslovanja privlačnijima, a 43 % smatra turistički sektor odgovornim za smanjivanje negativnih utjecaja turizma na okoliš.

Odgovarajući na stavove potražnje, primjena održivih standarda u stalno rastućoj mjeri postaje uobičajena u hotelijerstvu i ponudi kampova. Međunarodna usporedna izvješća ukazuju na široku primjenu mjera štednje vode i energije te upravljanja otpadom, uključujući mjere protiv bacanja hrane i reduciranja plastike, zatim mjerenje emisija ugljika kao i orijentaciju na lokalne proizvođače.⁵⁸

Pomaci u promicanju održive prakse na razini turističkih destinacija također su vidljivi, prije svega kroz rastući broj destinacija uključenih u međunarodne sheme certificiranja održivosti destinacije (npr. Green Destinations, Biosphere Tourism). U okviru tih shema uobičajeno se provode mjere upravljanja posjetiteljima, ublažavanja utjecaja turizma na bioraznolikost i klimu, očuvanja kulturne autentičnosti i društvene dobrobiti i dr.

Sve se više govori i o regenerativnom turizmu, odnosno o turističkoj praksi koja ide korak dalje od održivosti, u kojoj turizam postaje instrument povećanja kvalitete ekosustava i života zajednice kako bi mjesta bila bolja nego prije.⁵⁹

⁵⁶ UN Tourism, Svjetski turistički barometar, svezak 23, broj 2, svibanj 2025., Madrid; European Travel Commission (2024), *European Tourism: Trends & Prospects (Q1/2024)*.

⁵⁷ Booking.com (2024), *Izvješće o održivim putovanjima 2024*.

⁵⁸ Greenview, *Green Lodgings Trend Report 2022. i 2024*.

⁵⁹ <https://www.gstcouncil.org/regenerative-tourism/>

- **Rast interesa za iskustvenim i wellness putovanjima** – smatra se da rastuća potražnja za ovim vrstama putovanja odražava globalno iskustvo preispitivanja životnih prioriteta tijekom pandemije bolesti COVID-19.

Fokus je putovanja osobni rast, odnosno fizička i psihička dobrobit. Ne želi se samo gledati već i uroniti u mjesto, sudjelovati u nečemu što pozitivno utječe na goste i domaćine. Rastući interes za *wellnessom* odnosi se posebno na njegove složenije oblike, kao što su razna odmarališta s programima za opuštanje (meditacije, joge i dr.), programi kognitivno-bihevioralne terapije (upravljanje stresom, nutricionizam i dr.), talasoterapija.⁶⁰

- **Utjecaj digitalne tehnologije na cijeli ciklus putovanja** – digitalna tehnologija danas prožima ukupno iskustvo putovanja, od maštanja, planiranja i rezerviranja smještaja, preko boravka u destinaciji do faze sjećanja. Tržišna istraživanja ukazuju na to da na odabir destinacije najviše utječu objave i/ili preporuke na društvenim mrežama (75 %), zatim filmovi i televizijske emisije (64 %), a tek potom preporuke rodbine i prijatelja (47 %).⁶¹

Udio prihoda od internetske prodaje turističkih usluga globalno čini 71 % prihoda agencija (najviše prodaja smještaja i avionskog prijevoza).⁶² Između 40 % i 50 % internetske kupovine odvija se preko mobilnih uređaja.⁶³ Nove tehnologije, kao što su virtualna realnost i umjetna inteligencija, sve se više primjenjuju u destinacijskim sadržajima.

Roboti postaju informatori, zamjenjuju recepcionare i domaćice, umjetna inteligencija upotrebljava se za generiranje sadržaja u odnosima s gostima i planiranju boravka, teško je zamisliti centre za posjetitelje bez virtualne realnosti koja dočarava neki dio destinacijske priče. Konačno, društvene mreže ključni su kanal za objavu i dijeljenje slika i videozapisa s putovanja, a 57 % turista fotografira ili snima s namjerom objavljivanja na društvenim mrežama.⁶⁴

Kretanja na važnim emitivnim tržištima Grada Makarske

Najnovija kretanja na važnim emitivnim tržištima Grada Makarske prikazana su u nastavku.⁶⁵

Njemačka

- **Socio-ekonomska kretanja** – očekuje se da će geopolitički faktori utjecati na nizak gospodarski rast uz inflaciju 2025.
- **Ponašanje potrošača** – moguće je očekivati skraćivanje odmora i izbor bližih destinacija. U fokus dolazi kvaliteta (npr. raste interes za intenzivnim iskustvima i sporim putovanjima), a postupno i održive, klimatski prihvatljive opcije (npr. ekološki prihvatljiv smještaj, procvat putovanja vlakom).
- **Motivi i potrošnja** – glavni su motivi putovanja opuštajući odmor, uživanje, regeneracija uz sunce i more, u prirodi. Prosječna potrošnja osoba/dan iznosi 116 eura (2023.).

Poljska

- **Socio-ekonomska kretanja** – razvila se u 20. najveće svjetsko gospodarstvo, a 2024. i, prema procjenama, 2025. postaje jedno od najbrže rastućih gospodarstava u Europi.

⁶⁰ McKinsey (2024), The State of Tourism and Hospitality 2024.

⁶¹ <https://www.statista.com/chart/30135/media-influences-on-travel-destination/>

⁶² <https://ecommercedb.com/insights/online-revenue-in-travel-tourism-will-grow-substantially-by-2027/4558>

⁶³ <https://www.statista.com/statistics/1421721/mobile-planning-booking-travel-worldwide-by-activity>

⁶⁴ <https://www.statista.com/chart/31921/social-media-and-travel-opinions/>

⁶⁵ <https://www.htz.hr/hr-HR/informacije-o-trzistima/profil-trzista/izdanje-2025>.

- **Ponašanje potrošača** – najviše međunarodnih putovanja ostvaruje se u kolovozu, odnosno ljeti (lipanj – rujan). Najviše se putuje u europske destinacije, pri čemu je Hrvatska četvrto preferirano odredište (poslije Italije, Grčke i Španjolske). U prvom je planu omjer cijene i kvalitete, a postoji i bojazan zbog rasta cijena u Hrvatskoj.
- **Motivi i potrošnja** – glavni su motivi putovanja odmor i rekreacija te posjet rodbini i prijateljima. Godine 2023. evidentirana je ukupna potrošnja na međunarodnim putovanjima koja su trajala pet ili više dana od oko 7300 eura.

Švedska

- **Socio-ekonomska kretanja** – zemlja prolazi izazovno razdoblje recesije, pri čemu se tijekom 2025. i 2026. prognozira pad inflacije i oporavak.
- **Ponašanje potrošača** – ekonomska situacija dovela je do smanjenja putnih izdataka. Potrošači biraju jeftinije opcije, putovanja u susjedne zemlje ili unutar zemlje. Sigurnost je postala važan faktor te se pri odabiru razmatra stabilnost i sigurnost destinacije. Također se preferiraju ekološki odgovorne opcije te raste interes za putovanja vlakom i destinacije s održivim praksama u turizmu.
- **Motivi i potrošnja** – glavni su motivi putovanja opuštanje, posjet obitelji, otkrivanje novih mjesta i posjet gradovima. U prosjeku je planirana potrošnja kućanstva za ljetni odmor 2024. iznosila oko 1000 eura (uz velike varijacije među skupinama).

Mađarska

- **Socio-ekonomska kretanja** – inflacija je stabilizirana, očekuje se umjeren gospodarski rast 2025.
- **Ponašanje potrošača** – nestabilno okruženje (globalne geopolitičke napetosti, slabljenje europskog gospodarstva) nije utjecalo na kontinuirano rastući interes za putovanjima, uz uobičajeno visoku osjetljivost na cijene. Većina bira putovanje u ljetnoj sezoni, uz primjetne pomake na razdoblje svibanj – rujan.
- **Motivi i potrošnja** – preferirani i rastući oblik odmora posjet je gradovima, zatim putovanja na more, dok interes za destinacijama u prirodi (npr. planine, ruralna područja) pada. Prosječna osobna potrošnja po noćenju iznosila je 52 eura (2022.).

2.14.2. Analiza konkurencije

Polazeći od geografskih karakteristika prostora, potencijala resursno-atraktivne osnove kao i postojećih te potencijalno privlačnih turističkih proizvoda, za analizu konkurentnosti izabrane su sljedeće destinacije:

- izravne i neizravne konkurentne destinacije/regija:
  - **Bodrum (Turska)**
  - **Poreč (Hrvatska)**
- *benchmark* destinacija/regija:
  - **Marbella (Španjolska).**

Benchmark destinacija: Marbella, Španjolska

Opći podaci	Površina: 117 km ²											
	Broj stanovnika: 172.000 (2025.)											
	Marbella ima vrlo dobru međunarodnu dostupnost zahvaljujući blizini aerodroma u Málagi (50 km udaljen) koji je četvrti aerodrom u Španjolskoj po prometu s približno 25 milijuna putnika. Marbella je smještena uz A-7, glavne prometnice koje povezuju cijelu obalu Costa del Sol. Oblična Málaga povezana je na mrežu brze željeznice AVE, udaljena je približno 2,5 sata od Madrida i 2 sata od Seville. Postoji plan povezivanja Marbelle na mrežu AVE.											
Prostor	Marbella se nalazi na južnoj obali Španjolske, u regiji Andaluzija. Smještena je na poznatoj obali Costa del Sol, između gradova Málage i Estepeone, u podnožju planinskog masiva Sierra Blanca. Zahvaljujući položaju Marbella ima blagu mediteransku klimu s više od 300 sunčanih dana godišnje.											
Glavna turistička odredišta	Marbella se ističe starim gradom s uskim bijelim uličicama i slikovitim trgom Plaza de los Naranjos. Luksuzna marina Puerto Banús poznata je po dizajnerskim buticima i vrhunskim restoranima. Uzduž obale protežu se brojne uređene plaže, dok se iznad grada uzdiže planina La Concha, prepoznatljiv simbol Marbelle i omiljeno izletišta. Posebna je atrakcija Avenida del Mar, pješačka promenade ukrašena skulpturama Salvadora Dalíja. Marbella i okolica poznati su kao „Costa del Golf” s više od 20 golf-terena.											
Smještaj: ponuda i potražnja	Ključni pokazatelji za 2024. godinu:											
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ukupno</th> <th>Međunarodni</th> <th>Domaći</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Dolasci (u 000)</td> <td>719</td> <td>518</td> <td>201</td> </tr> <tr> <td>Noćenja (u 000)</td> <td>2584</td> <td>1978</td> <td>533</td> </tr> </tbody> </table> <p>Izvor: www.travelandtourworld.com; izračun ITZG</p> <p>Marbella je 2024. zabilježila ukupno 719 tisuća dolazaka i 2,5 milijuna noćenja. Međunarodni gosti činili su većinu s udjelom u noćenjima od 76 %.</p> <p>Među inozemnim tržištima najznačajnije mjesto zauzima Ujedinjeno Kraljevstvo sa 17 % ukupnog turističkog prometa, zatim Njemačka s 5 %, te potom Francuska, Nizozemska, SAD.</p> <p>Najveći udio u smještajnoj strukturi 2022. bili su objekti za kratkoročni najam (kuće, stanovi i slično) s ukupno 43.376 kapaciteta odnosno 58 % ukupne ponude. Slijede hotelski objekti sa 16.311 kapaciteta (22 %), zatim turistički apartmani s 9466 kapaciteta (13 %), dok turistički kampovi zauzimaju najmanji udio s 4903 kapaciteta, odnosno 7 % ukupne smještajne ponude. Prema podacima Nacionalnog zavoda za statistiku (INE), Marbella je 2024. ostvarila najvišu prosječnu cijenu hotelske sobe (ADR) u Španjolskoj s prosjekom od 214,07 eura po noćenju, a slijede je Barcelona (173,20 eura), Madrid (153,59 eura) i Málaga (139,10 eura).</p> <p>Prema podacima alata airbtcs.com za prošlih 12 mjeseci, tipičan objekt za kratkoročni najam u Marbelli rezerviran je za 248 noći godišnje, uz prosječnu dnevnu cijenu 203 €.</p>		Ukupno	Međunarodni	Domaći	Dolasci (u 000)	719	518	201	Noćenja (u 000)	2584	1978
	Ukupno	Međunarodni	Domaći									
Dolasci (u 000)	719	518	201									
Noćenja (u 000)	2584	1978	533									
Pozicioniranje	Marbella se pozicionira kao vodeća luksuzna destinacija u Španjolskoj i jedna od najprestižnijih u Europi, usmjerena na visoku vrijednost po gostu i cjelogodišnju aktivnost.											
Turistički proizvodi	Sunce, more, MICE turizam, gastronomija, golf, aktivni morski turizam, kulturni turizam, <i>bleisure</i> , digitalni nomadi.											
Turistička promocija	Turističku promociju Marbelle vodi Odjel za turizam grada Marbelle, zadužen za promociju destinacije i upravljanje strategijom razvoja turizma te digitalnu transformaciju											
	Na regionalnoj razini promociju koordiniraju Turismo y Deporte de Andalucía i Turismo Costa del Sol, koji razvijaju brend Andalucía, provode marketinške kampanje te pozicioniraju Marbellu kao glavni luksuzni brend obale Costa del Sol											

Konkurentna destinacija: destinacija: Poreč

Opći podaci	Površina: 139 km ²																																		
	Broj stanovnika: 16.607 (2021.)																																		
	Poreč je državnim cestama spojen na autocestu A9 (poznatu kao Istarski Y) kojom se spaja na hrvatsku i europsku mrežu autocesta. Udaljen je 50-ak km od zračne luke Pula i 70-ak od zračne luke Trst, a od većih zračnih luka Zagreba i Venecije udaljen je 250 odnosno 220 kilometara. Uspostavljena je i sezonska brodska linija između Poreča i Venecije, kojom upravljaju privatni brodari.																																		
Prostor	Smješten na zapadnoj obali Istre, Poreč je jedno od najpoznatijih i najposjećenijih turističkih odredišta u Hrvatskoj.																																		
Glavna turistička odredišta	Poreč se ističe bogatom kulturno-povijesnom baštinom, među kojom se posebno ističu Eufrazijeva bazilika (UNESCO) i Stari gradski centar s arheološkim ostacima, kao što su trg Marafor i Neptunov hram. U gradu djeluje muzej Poreštine. Od prirodnih atrakcija najpoznatija je jama Baredine, dok porečke plaže, otok Sveti Nikola, šetnica Lungomare i park šuma Peškera upotpunjuju doživljaj grada.																																		
Smještaj: ponuda i potražnja	Prema podacima sustava eVisitor, grad Poreč 2024. raspolaže s nešto više od 30 tisuća kreveta u komercijalnom smještaju (rast od 2,9 % u odnosu na 2019.), najviše su to objekti u domaćinstvu s gotovo 12,2 tisuća kreveta (39 %), zatim hoteli s 11,5 tisuća kreveta (38 %) te kampovi s 3,7 tisuća kreveta (12 %). Broj kreveta/osoba u objektima u domaćinstvu povećan je 5 %, a u kampovima 2 %.																																		
	<p>Noćenja u gradu Poreču prema vrsti smještajnih kapaciteta, 2019. i 2024.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2"></th> <th colspan="2">2019.</th> <th colspan="2">2024.</th> </tr> <tr> <th>Noćenja</th> <th>Udio u %</th> <th>Noćenja</th> <th>Udio u %</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hoteli</td> <td>1.926.460</td> <td>59 %</td> <td>1.967.474</td> <td>60 %</td> </tr> <tr> <td>Kampovi</td> <td>316.282</td> <td>10 %</td> <td>315.079</td> <td>10 %</td> </tr> <tr> <td>Objekti u domaćinstvu</td> <td>815.390</td> <td>25 %</td> <td>824.510</td> <td>25 %</td> </tr> <tr> <td>Ostalo</td> <td>185.477</td> <td>6 %</td> <td>167.698</td> <td>5 %</td> </tr> <tr> <td>Ukupno</td> <td>3.243.609</td> <td></td> <td>3.274.761</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>Izvor: eVisitor, obrada Institut za turizam</p> <p>Grad Poreč 2024. je ostvario 3,24 milijuna noćenja, što predstavlja rast od 1 % u odnosu na 2019. godinu. Struktura ostvarenih noćenja prikazuje da je čak 60 % svih noćenja ostvareno u hotelima, dok su objekti u domaćinstvu ostvarili 25 % svih noćenja, a kampovi 10 %. Prema podacima poduzeća Horwath HTL za 2024., ADR hotela 5* na razini zemlje iznosio je oko 220 € uz prosječnu popunjenost oko 60 %, u Istri je ADR 5* iznosio oko 300 € uz popunjenost od 58 %. U hotelima 4* na razini zemlje 2024. godine iznosio je 133 € uz prosječnu zauzetost od 49 %. Istra je prema istim podacima u hotelima s 4* imala ADR od 150 € i zauzetost od 60 %.</p>			2019.		2024.		Noćenja	Udio u %	Noćenja	Udio u %	Hoteli	1.926.460	59 %	1.967.474	60 %	Kampovi	316.282	10 %	315.079	10 %	Objekti u domaćinstvu	815.390	25 %	824.510	25 %	Ostalo	185.477	6 %	167.698	5 %	Ukupno	3.243.609		3.274.761
	2019.			2024.																															
	Noćenja	Udio u %	Noćenja	Udio u %																															
Hoteli	1.926.460	59 %	1.967.474	60 %																															
Kampovi	316.282	10 %	315.079	10 %																															
Objekti u domaćinstvu	815.390	25 %	824.510	25 %																															
Ostalo	185.477	6 %	167.698	5 %																															
Ukupno	3.243.609		3.274.761																																
Pozicioniranje	Prema najnovijim dostupnim strateškim dokumentima TZ-a Grada Poreča, vizija, odnosno željeno je pozicioniranje (klastera Poreč Riviera) sljedeće: Poreč je obiteljska destinacija aktivnog odmora tijekom cijele godine, gdje su sunce i more temelj doživljaja, a širok spektar sportskih aktivnosti uz autohtonost unutrašnjosti, gdje se može okusiti Istra i doživjeti tradicija ruralnog načina života, dodatno proširuju doživljaje i iskustva.																																		
Turistički proizvodi	Sunce i more, kulturni turizam, aktivni odmor i <i>outdoor</i> gastronomija, nautika, MICE, <i>wellness</i> .																																		
Turistička promocija	Turističku promociju Poreča organizira Turistička zajednica Grada Poreča (TZG Poreč), koja djeluje sukladno nacionalnim i regionalnim strategijama te u suradnji s lokalnim dionicima. TZ Grada Poreča upravlja turističko-informativnim centrom u centru grada. Važnu ulogu u promociji ima i službeni portal TZ-a Grada Poreča (www.myporec.com), koji funkcionira kao središnje mjesto za informiranje i inspiraciju posjetitelja. Poreč je ujedno i dio turističkog klastera Poreč Riviera koji čine: TZ Poreč, TZ Tar – Vabriga, TZ Funtana, TZ Kaštelir –Labinci i TZ Vižinada.																																		

Konkurentna destinacija: Bodrum, Turska

Opći podaci	Površina: 650 km ²																												
	Broj stanovnika: 198 tisuća (2023.)																												
Opći podaci	Prometno je dobro povezan, a glavno je prometno središte međunarodna zračna luka Milas-Bodrum (4,3 milijuna putnika 2024.). Do grada se može doći trajektnim linijama, osobito s obližnjih grčkih otoka. Cestovno je povezan s turskom mrežom autocesta i ima razvijenu mrežu međugradskih autobusa. Bodrum nema željezničku postaju, a najbliže veće željezničko čvorište nalazi se u Izmiru.																												
Prostor	Bodrum se nalazi na jugozapadnoj obali Turske, na poluotoku koji se pruža u Egejsko more. Administrativno pripada pokrajini Muğla, a smješten je 270 km južno od Izmira i 700 km jugozapadno od Istanbula. Zbog položaja Bodrum ima izrazito povoljan mediteranski položaj s blagom klimom.																												
Glavna turistička odredišta	Bodrum je poznat po spoju antičke baštine i suvremenog luksuza. Glavni su simboli grada drevni Mauzolej u Halikarnasu, jedan od sedam svjetskih čuda staroga svijeta, i dvorac svetog Petra (Bodrumski dvorac) iz 15. stoljeća. Luku i marine Bodruma obilježavaju restorani i noćni život, dok se u okolici nalaze slikovita mjesta, kao što su Gümüşlük, Yalıkavak i Türkbüküj, poznata po plažama.																												
Smještaj: ponuda i potražnja	<p>Prema podacima regije, Muğla je 2024. ugostila više od 10 milijuna turista i to 3,7 milijuna stranih i 6,3 milijuna domaćih turista. Prema procjenama, Bodrum čini 40 % turizma regije Mugla, što bi značilo da je ostvario oko 4 milijuna dolazaka u 2024. Dok je u segmentu krstarenja dosegnuta brojka od 250.000 turista.</p> <p>Među međunarodnim tržištima najznačajnije mjesto zauzima Ujedinjeno Kraljevstvo (više od 40 %), zatim Rusija te potom Poljska, Njemačka i Nizozemska.</p> <p>Bodrum je 2024. godine raspolagao s 263 objekta u kategoriji hoteli i sličan smještaj s ukupno 22.000 soba i 50.000 kreveta. Prema podacima STR-a (za Tursku udrugu hotelijera TÜROB), ukupna popunjenost hotela u Turskoj 2023. iznosila 59,1 %, prosječna dnevna cijena (ADR) bila je 129,17 €, a prihod po raspoloživoj sobi (RevPAR) 76,36 €.</p> <p>Broj noćenja i stopa iskorištenosti kapaciteta u Bodrumu 2023. i 2024. godine</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2"></th> <th colspan="3">Broj noćenja u 000</th> <th colspan="3">Stopa iskorištenosti u %</th> </tr> <tr> <th>Strani turisti</th> <th>Domaći turisti</th> <th>Ukupno</th> <th>Strani turisti</th> <th>Domaći turisti</th> <th>Ukupno</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2024.</td> <td>5145</td> <td>3261</td> <td>8405</td> <td>34,05</td> <td>21,58</td> <td>55,62</td> </tr> <tr> <td>2023.</td> <td>4237</td> <td>2693</td> <td>6930</td> <td>28,14</td> <td>17,88</td> <td>46,01</td> </tr> </tbody> </table> <p>Izvor: https://www.ktb.gov.tr/EN-249310/yearly-bulletins.html</p> <p>Prema podacima alata airroi.com u Bodrumu ima nešto više od 1100 objekata za kratkoročni najam, a prosječna popunjenost kreće se na razini od 29 % te ima ukupni mjesečni prihod od 1230 € u razdoblju rada.</p>			Broj noćenja u 000			Stopa iskorištenosti u %			Strani turisti	Domaći turisti	Ukupno	Strani turisti	Domaći turisti	Ukupno	2024.	5145	3261	8405	34,05	21,58	55,62	2023.	4237	2693	6930	28,14	17,88	46,01
	Broj noćenja u 000			Stopa iskorištenosti u %																									
	Strani turisti	Domaći turisti	Ukupno	Strani turisti	Domaći turisti	Ukupno																							
2024.	5145	3261	8405	34,05	21,58	55,62																							
2023.	4237	2693	6930	28,14	17,88	46,01																							
Pozicioniranje	Bodrum želi biti prepoznat kao održiva, cjelogodišnja mediteranska destinacija koja spaja luksuz, kulturu i autentičnost, „St. Tropez Turske”.																												
Turistički proizvodi	Plaže i more, kultura, gastronomija, prirodne ljepote, MICE, aktivni turizam, sportski i rekreativni turizam.																												
Turistička promocija	Turistička promocija Bodruma odnosno regije Mugla organizirana je na: <ol style="list-style-type: none"> 1. lokalnoj razini – lokalni informacijski ured u Bodrumu, koji izvještava i djeluje pod upravom regionalnog ureda nacionalnog ministarstva 2. regionalnoj razini – Muğla Büyükşehir Belediyesi (Metropolitanska općina Muğla): promocija regije u suradnji s lokalnim JLS-om i turističkim subjektima. 3. nacionalnoj razini – Türkiye Tourism Promotion and Development Agency (TGA): Nacionalna agencija za promociju Turske (podržava i lokalne/regionalne kampanje). 																												

2.15. Izvješće o analizi stanja

Provedena analiza pokazuje da destinacija Makarska u uvjetima intenzivnih promjena na turističkom tržištu uspješno osnažuje tržišni položaj, uz promjene u strukturi emitivnih tržišta prema vrstama smještajnih kapaciteta. U odnosu na 2022. godinu destinacija je i 2024. i 2025. godini ostvarila povećanje broja noćenja, ponajprije povećanjem noćenja u hotelima.

Prema ostvarenim noćenjima, u destinaciji je 2024. dominirao smještaj u domaćinstvu odnosno tzv. privatni smještaj s udjelom u ukupnim komercijalnim noćenjima od 55 %, a hoteli su sudjelovali s udjelom od 35 %.

Na području Grada 2024. djelovalo je 2750 komercijalnih smještajnih objekata s 15.461 kreveta (70 % ukupnog broja kreveta Grada) u domaćinstvu (privatni smještaj). Najveći broj tih objekata ima tri zvjezdice (69,4 %), četiri zvjezdice (10,2 %) te dvije zvjezdice (9,7 %). Na području Makarske posluje i 15 hotela ukupnog kapaciteta 1255 smještajnih jedinica odnosno 2495 kreveta od čega jedan hotel s pet zvjezdica (kapacitet 299 smještajnih jedinica), 10 hotela s četiri zvjezdice (673 smještajne jedinice).

Polazeći od izrazitih komparativnih prednosti određenih geografskim položajem i klimom te kvalitetom i raznolikosti prirodne i kulturne atrakcijske osnove, Grad Makarska ključne konkurentne prednosti na turističkom tržištu temelji na orijentaciji prema razvoju održivog i regenerativnog turizma, afirmativnom odnosu javnog sektora prema razvoju turizma te uspješnom radu i prepoznatljivosti nevladinih udruga / organizacija civilnog društva. Uređenje destinacije i revitalizacija povijesnog centra / stare jezgre Makarske koja podržava iskustvo sporog turizma, rast udjela hotelskih kapaciteta i rast potražnje te stabilan tržišni položaj stvaraju okruženje koje osigurava i visoko zadovoljstvo turista kvalitetom destinacijske ponude i pozitivnu percepciju utjecaja turizma na kvalitetu života u destinaciji. No unatoč brojnim destinacijskim prednostima, analiza je prepoznala i brojne slabosti ponajviše generirane različitim iskazima masovnog turizma čije otklanjanje ili neutraliziranje predstavlja ključne razvojne izazove.

U uvjetima sezonalnosti poslovanja, razvojni izazovi povezani su s rastom ponude ujednačenih komercijalnih sadržaja niske dodane vrijednosti, turizmom generiranim nekretninskim poslovnim modelom koji dovodi do rasta nekomercijalnih smještajnih kapaciteta te dominantnog udjela smještaja u domaćinstvima, kućama i stanovima za odmor u smještajnoj ponudi grada, ali i nedovoljno iskorištenim turističkim potencijalom prirodne i kulturne baštine za razvoj proizvoda koji nisu povezani sa suncem i morem. Problemi povezani s prometnom i komunalnom infrastrukturom te istiskivanje javnih i društvenih sadržaja kao i komercijalnih sadržaja, pretežito namijenjenih lokalnim stanovnicima, u povijesnom centru / staroj jezgri grada zasigurno su faktor rasta nezadovoljstva stanovnika Grada prema utjecaju turizma na izgled destinacije i upotrebu prostora.

3. Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda

Potencijal za razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda Grada Makarske proizlazi iz mogućnosti daljnje valorizacije resursno-atraksijske osnove Makarske pri čemu je, u skladu s relevantnim trendovima na turističkom tržištu, nužno apostrofirati iskustvene elemente ponude te provedbu održivih i okolišno odgovornih praksi. Moguće je izdvojiti skup komplementarnih primarnih i pratećih turističkih proizvoda čija međusobna sinergija dodatno jača atraktivnost svakoga od njih, a time i ukupnu privlačnost Makarske u cjelini ujedno stvarajući motive za posjet u različitim razdobljima godine, čime se otvara potencijal za produljenje turističke sezone. U nastavku se ukratko prikazuje osnovna proizvodna struktura Grada Makarske uz poželjne razvojne iskorake na razini svakog proizvoda.

Primarni turistički proizvodi

Odmor na suncu i moru		Pozicioniranje Makarske: posebno upečatljiv spoj prekrasnih plaža, planine, sadržajima, emocijama, iskustvima ispunjenog boravka i kvalitetne usluge	
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
visoka	visok	umjeren	visok

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- tematizacija dijela plaža uz usklađivanje sadržaja, uređenja, ugostiteljske ponude i događanja na plažama s odabranom temom; naročito prikladnima čine se teme kao što su plaže za obitelji s djecom, plaže sa sportskim i rekreacijskim sadržajima, *wellness* plaže, plaže sa zabavnim sadržajima za mlade
- povećanje raspoloživog prostora po kupca na dijelu plaža kroz intervencije na povećanju površine plaže bez narušavanja prirodne vrijednosti i obilježja obale i/ili mora (npr. plutajuće platforme, platforme na kamenom dijelu obale)
- poticanje razvoja kreativnih/tematiziranih destinacijskih sadržaja i usluga namijenjenih djeci (npr. dječji parkovi, djeci prilagođen dio postava muzejskih i drugih zbirki, dječji lunapark)
- dodatno uređenje obalnih šetnica kroz tematizaciju, postavljanje sustava interpretacijskih tabli, odmorišta i vidikovaca te mjestimičnih točaka kreativnih intervencija, uz primjenu načela zabavnog učenja i pripovijedanja
- unapređenje javnog prijevoza kroz povećanje broja linija/stanica gradskog kružnog prijevoza Điro, uvođenje linije Điro-plaža kao morske alternative kružnog prijevoza, uvođenje linije Điro-zaleđe do atrakcija u podbiokovskom dijelu grada te uvođenje linije Điro-Rivijera koja povezuje mjesta Makarske rivijere (uz sudjelovanje ostalih mjesta na Rivijeri)
- povećanje pristupačnosti sadržaja, a naročito plaža, obalnih šetnica, rive i središta mjesta, ugostiteljskih objekata te javnog prijevoza osobama s invaliditetom
- poticanje primjene standarda održivosti, s posebnim naglaskom na okolišnu održivost, u smještajnim kapacitetima, ugostiteljstvu i na razini destinacije, uključujući poticanje uključivanja u priznate certifikacijske sheme (hoteli i kampovi: EUEcolabel, Green Key, Travellife; destinacije: Green Destinations, destinacije i hoteli: EarthCheck).

Aktivni/outdoor odmor		Pozicioniranje Makarske: posebno upečatljiv spoj izazova i ljepote prirode	
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
visoka	visok	visok	visok

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- unapređenje biciklističkih staza/ruta njihovim razdvajanjem od motornog prometa (uključujući na Jadranskoj magistrali), uspostavljanjem pratećih sadržaja uz staze, uključujući odmorišta i vidikovce, turističku interpretaciju, male ugostiteljske punktove te osiguranjem servisne podrške u destinaciji
- unapređenje planinarskih staza/putova osuvremenjivanjem signalizacije, uspostavljanjem sustava odmorišta, vidikovaca i malih skloništa s ugostiteljskom kulturnom ponudom i bez nje te uređenjem i interpretacijom postojećih ili novih usputnih točaka-atrakcija
- unapređenje ponude ronjenja i sportova na moru (npr. kajakarenje, različiti oblici daskanja) po mogućnosti u sklopu (barem jedne) tematizirane plaže za sport i rekreaciju, uz ponudu najma opreme, obuke, stručnog vođenja
- povećanje udjela smještajnih kapaciteta sa sadržajima prilagođenim tržišnom segmentu, uključujući spremišta za bicikle i opremu, mogućnost brzog pranja sportske odjeće, pojačani doručak i priprema obroka za van, informativni pult s relevantnim informacijama
- unapređenje javnog prijevoza uvođenjem linije Điro-zaleđe do atrakcija / početnih točaka staza u podbiokovskom dijelu grada
- poticanje primjene standarda održivosti, s posebnim naglaskom na okolišnu održivost, u smještajnim kapacitetima, ugostiteljstvu i na razini destinacije, uključujući poticanje uključivanja u priznate certifikacijske sheme.

Kulturni turizam		Pozicioniranje Makarske: posebno upečatljivo iskustvo stila života dalmatinskog gradića sa živahnim kalama, dobrom i autentičnom lokalnom hranom, dinamičnom i kreativnom kulturnom scenom	
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
srednja	visok	visok	visok

Iskoraci u dizajnu iskustva (temelji se na Strateškom planu razvoja održivog kulturnog turizma Makarske, Muze d.o.o., 2022.):

- razvoj kulturne infrastrukture koji obuhvaća uređenje stožernih kulturnih institucija u primjerenim prostorima, prije svega Gradskog muzeja Makarska, zatim osuvremenjivanje jedinstvenih institucija, kao što su Malakološki muzej i zvjezdarnica, uređenje gastronomskog centra i izgradnja Kulturnog centra izvedbene umjetnosti
- interpretacija lokaliteta kulturne baštine, kao što su arheološka nalazišta i ruralne cjeline te uređenje tematskih staza i vidikovaca
- razvoj cjelogodišnje festivalske scene različitih tema i s inovativnim realizacijama
- snažnije povezivanje turističke ponude i autentične lokalne kulturne baštine kroz interpretacijske ture, uređenje smještajnih i ugostiteljskih objekata, jelovnike, suvenire
- kreativno aktiviranje urbanog prostora naročito kroz umjetničke instalacije i ozelenjivanje
- poticanje primjene standarda održivosti, s posebnim naglaskom na okolišnu održivost, u kulturnim institucijama.

Prateći turistički proizvodi

Sport	Pozicioniranje Makarske:		
	destinacija nacionalno prepoznatljivih sportskih događanja te regionalni centar sportskih priprema, zdravlja i rehabilitacije sportaša		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
srednja	srednji	srednji	visok

Iskoraci u ponudi:

- profiliranje Makarske kao grada sporta (Makarska je proglašena europskim gradom sporta 2024. godine u kategoriji gradova do 25.000 stanovnika, <https://aceurope.eu/european-towns-of-sport/>) i posebno grada ženskog tenisa (WTA Makarska Open), ekstremnog trčanja (utrke Biokovo Challenge, Dalmacija Ultra Trail) i nogometa/futsala (natjecanja Makarska Cup, UEFA Futsal Championship League)
- razvoj sadržaja i usluga priprema za profesionalne sportaše i amatere, uključujući razvoj programa priprema, osiguranje stručnog kadra i prostora
- diverzifikacija ponude zdravstvenih usluga namijenjenih sportašima i rekreativcima, uključujući grupne i individualne preventivne programe, nutricionizam te individualnu rehabilitaciju (Biokovka, pojedinačne specijalističke ordinacije)
- povećanje udjela smještajnih kapaciteta sa sadržajima prilagođenim tržišnom segmentu, uključujući spremišta za opremu, mogućnost brzog pranja sportske odjeće, mogućnost zadovoljavanja posebnih prehrambenih zahtjeva
- razvoj agencijskih usluga specijalizirane prodaje
- poticanje primjene standarda održivosti, s posebnim naglaskom na okolišnu održivost, u smještajnim kapacitetima, ugostiteljstvu i na razini destinacije, uključujući poticanje uključivanja u priznate certifikacijske sheme.

Wellness	Pozicioniranje Makarske:		
	najbolja, visokokonkurentna destinacija <i>wellness</i> odmora u Dalmaciji		
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
niska	visok	visok	visok

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- razvoj destinacijskog *wellness* centra (koncept podložen provjeri kroz studiju izvedivosti) i/ili profiliranog *wellness* hotela te razvoj *wellness* ponude temeljene na prirodnim ljekovitim činiteljima Makarske i okruženja (klima, more, zrak, ljekovito bilje), suvremenoj tehničkoj opremi i stručnom znanju osoblja, prema potrebi uključujući i alternativnu medicinu; ponuda usluga obuhvaća raspon od *wellness* i spa tretmana, programa za opuštanje do bihevioralne terapije (protiv stresa, pravilna prehrana, disanje, detoksikacija i sl.)
- prilagodba dijela ugostiteljske ponude/jelovnika u destinaciji načelima zdrave, nutritivno balansirane prehrane, uz pojačanu upotrebu lokalnih i ekoloških namirnica
- razvoj paketa usluga koji kombiniraju *wellness* i aktivnu, sportsko-rekreativnu ponudu
- razvoj agencijskih usluga specijalizirane prodaje
- poticanje primjene standarda održivosti, s posebnim naglaskom na okolišnu održivost, u specijaliziranim *wellness* objektima, smještajnim kapacitetima, ugostiteljstvu i na razini destinacije, uključujući poticanje uključivanja u priznate certifikacijske sheme.

Poslovni turizam/ MICE		Pozicioniranje Makarske: ponuda najbolje vrijednosti za novac u Dalmaciji	
Razina postojeće razvijenosti	Privlačni potencijal	Doprinos produljenju turističke sezone	Doprinos razvoju lokalne zajednice
niža	srednji	visok	visok

Iskoraci u dizajnu iskustva:

- razvoj multifunkcionalnog destinacijskog kongresnog centra, s mogućnosti prilagodbe prostora različitim vrstama i veličinama događanja, sa suvremenom tehničkom opremom (uključujući internetsku povezanost) i stručnim osobljem (koncept podložan provjeri kroz studiju izvedivosti uključujući provjeru opravdanosti više lokacija, pri čemu se kao jedna od mogućih lokacija razvoja projekta izdvaja Merkur 5)
- prilagođavanje i uvođenje neobičnih lokaliteta u ponudu (npr. muzeji, povijesna zdanja, ambijentalni prostori na otvorenom)
- poticanje razvoja agencijskih usluga organiziranja skupova i događanja te specijalizirane prodaje
- poticanje primjene standarda održivosti, s posebnim naglaskom na okolišnu održivost, u specijaliziranim kongresnim kapacitetima, smještajnim kapacitetima, ugostiteljstvu i na razini destinacije, uključujući poticanje uključivanja u priznate certifikacijske sheme.

4. Pokazatelji održivosti

4.1. Obvezni pokazatelji

Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

ZL-1 Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika u vrhu turističke sezone

Broj turističkih noćenja na stotinu stalnih stanovnika:	<ul style="list-style-type: none"> • 112 noćenja u komercijalnim kapacitetima • 115 noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima
<ul style="list-style-type: none"> • procjena stanovništva 31. prosinca 2024.: 14.153 • broj noćenja (eVisitor) u kolovozu 2024. godine: (i) noćenja u komercijalnim kapacitetima: 493.305, (ii) noćenja u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima: 504.623 • broj dana u mjesecu: 31 	

ZL-2 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Udio lokalnog stanovništva zadovoljnih turizmom u destinaciji (%)	• 64,6 %
<ul style="list-style-type: none"> • podaci iz izvješća Stavovi lokalnog stanovništva Makarske o razvoju turizma 2023. godine, lipanj 2023., Institut za turizam: % ispitanika koji se slažu s izjavom da je zbog turizma život u Makarskoj bolji 	

ZT-1 Zadovoljstvo cjelokupnim boravkom u destinaciji

Indeks zadovoljstva (%)	<ul style="list-style-type: none"> • 83,5 % turista zadovoljno boravkom • 76,6 % jednodnevnih posjetitelja zadovoljno boravkom
<ul style="list-style-type: none"> • podatak iz izvješća Stavovi turista u Makarskoj 2025. godine: % gostiju (turista i jednodnevnih posjetitelja) koji je ukupni boravak ocijenilo najvišim ocjenama (ocjenama 6 i 7 na skali od 1 (jako loše) do 7 (odlično)) 	
Neto spremnost na preporuku (%)	<ul style="list-style-type: none"> • 79,7 % turista preporučit će destinaciju • 79,3 % jednodnevnih posjetitelja preporučit će destinaciju
<ul style="list-style-type: none"> • podatak iz izvješća Stavovi turista u Makarskoj 2025. godine: % turista i jednodnevnih posjetitelja koji će preporučiti Makarsku drugima 	

PD-1 Udio atrakcija (lokaliteta) pristupačnih osobama s invaliditetom

Udio atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (%)	• 54 %
<ul style="list-style-type: none"> • posljednji raspoloživi podatak TZ-a (vidjeti poglavlje 2.3.) o lokacijama/objektima iz popisa primarne i sekundarne javne turističke infrastrukture (nije dostupan turistički katastar): 93 lokaliteta javne turističke infrastrukture, od toga 59 informativnih ploča i turističke signalizacije • podatak TZ-a o pristupačnim lokacijama/objektima iz popisa primarne i sekundarne javne turističke infrastrukture (vidjeti poglavlje 2.9.): 50 lokaliteta javne turističke infrastrukture, od toga 46 informativnih ploča i turističke signalizacije 	

SD-1 Broj organiziranih turističkih ambulanti

Broj organiziranih turističkih ambulanti	• 1 turistička ambulanta
<ul style="list-style-type: none"> • podatak TZ-a Grada Makarske o broju organiziranih turističkih ambulanti 2025. godine 	

Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

UVR-1 Omjer potrošnje vode po turističkom noćenju u odnosu na prosječnu potrošnju vode po stalnom stanovniku destinacije (izraženo po osobi i po noćenju)

Omjer potrošnje vode po noćenju turista i stanovnika (%) 2024.	179 %
<ul style="list-style-type: none"> • ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima (podaci se odnose na 10 najvećih hotela na području Grada) u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja (m³): 67.090 m³ • ukupna finalna potrošnja vode u kućanstvima i smještajnim objektima (podaci se odnose na 10 najvećih hotela na području Grada) u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja (m³): 200.400 m³ • broj ostvarenih turističkih noćenja u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja: 6126 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • broj ostvarenih turističkih noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja: 504.623 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • broj stanovnika u destinaciji 31. prosinca 2024.: 14.153 • broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja: 31 • broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja: 31 • pokazatelj predstavlja aproksimaciju obveznog pokazatelja jer nije izračunan na temelju podataka o potrošnji vode svih smještajnih objekata već 10 najvećih hotela na području Grada 	

GO-1 Omjer količine komunalnog otpada nastale po noćenju turista i količine otpada koje generira stanovništvo u destinaciji

Omjer količine otpada koji su proizveli turisti i lokalno stanovništvo 2024. (%)	• 214,67 %
<ul style="list-style-type: none"> • ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja (t): 433,77 • ukupne količine komunalnog otpada nastalog u destinaciji u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja (t): 1.330,28 • broj ostvarenih turističkih noćenja u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja: 6126 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • broj ostvarenih turističkih noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja: 504.623 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • broj stanovnika u destinaciji 31. prosinca 2024.: 14.153 • broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja: 31 • broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja: 31 • pokazatelj predstavlja aproksimaciju obveznog pokazatelja jer nije izračunan na temelju podataka o količini otpada koji su generirali turisti i lokalno stanovništvo nego ukupnoj količini komunalnog otpada nastalog u destinaciji 	

BR-1 Udio zaštićenih prirodnih područja u destinaciji u ukupnoj površini destinacije (ukupno i pojedinačno po kategoriji zaštite)

Udio zaštićenih površina u destinaciji u odnosu na ukupnu površinu destinacije (%)	<ul style="list-style-type: none"> • park prirode 68,74 % • spomenik parkovne arhitekture 0,44 %
<ul style="list-style-type: none"> • površina je zaštićenih lokacija na kopnu: <ul style="list-style-type: none"> • park prirode (na području Grada) 2597,05 ha • spomenik parkovne arhitekture (na području Grada) 16,527 ha • kopnena površina Grada Makarske: 37,78 km² 	

UEN-1 Omjer potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije

Omjer potrošnje električne energije po noćenju turista i stanovnika u 2024. (%)	<ul style="list-style-type: none"> • 84,46 %
<ul style="list-style-type: none"> • ukupna finalna potrošnja električne energije u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najmanje ostvarenih turističkih noćenja (MWh): 5914 • ukupna finalna potrošnja električne energije u kućanstvima i smještajnim objektima u kalendarskom mjesecu s najviše ostvarenih turističkih noćenja (MWh): 11.523 • broj ostvarenih turističkih noćenja u kalendarskom mjesecu s najmanjim brojem noćenja: 6126 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • broj ostvarenih turističkih noćenja u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem noćenja: 504.623 (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) • broj stanovnika u destinaciji 31. prosinca 2024.: 14.153 • broj dana u mjesecu s najmanjim brojem turističkih noćenja: 31 • broj dana u mjesecu s najvećim brojem turističkih noćenja: 31 	

UPK-1 Uspostavljen sustav za prilagodbu klimatskim promjenama i procjenu rizika

Doneseni su dokumenti za prilagodbu i ublažavanje klimatskih promjena i procjenu rizika na razini destinacije	<ul style="list-style-type: none"> • izrađen je Akcijski plan energetske održivosti razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama za Grad Makarsku • u njemu su razrađene 24 institucionalne, infrastrukturne i edukacijske/informativne mjere • u provedbi je 15 mjera • implementirano je 0 mjera
<ul style="list-style-type: none"> • SECAP – Akcijski plan održivog energetske razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske, 2022. https://makarska.hr/media/document/36/secap-akcijski-plan-odrzivog-energetskog-razvitka-i-prilagodbu-klimatskim-promjenama-grada-makarske-10-03-2023.pdf • podaci Grada Makarske – MARA Makarska 	

Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na ekonomske aspekte održivosti

TP-1 Ukupan broj dolazaka turista u mjesecu s najvećim opterećenjem

Ukupan broj dolazaka u kalendarskom mjesecu s najvećim brojem ostvarenih turističkih noćenja: kolovoz 2024.	<ul style="list-style-type: none"> • komercijalni kapaciteti: 84.367 • nekomercijalni kapaciteti: 1.149 • ukupno: 85.516
<ul style="list-style-type: none"> • podatak iz sustava eVisitor za komercijalne i nekomercijalne kapacitete 	

TP-2 Prosječna duljina boravka turista u destinaciji

Prosječna duljina boravka turista u destinaciji 2024.	<ul style="list-style-type: none"> • 5,36 noći
<ul style="list-style-type: none"> • ukupan broj registriranih noćenja u destinaciji u komercijalnim i nekomercijalnim kapacitetima (podatak iz sustava eVisitor): 1.735.249 • ukupan broj dolazaka turista u destinaciju u komercijalne i nekomercijalne kapacitete (podatak iz sustava eVisitor): 323.701 	

PGS-1 Broj zaposlenih u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Udio (%) zaposlenih u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u odnosu na ukupan broj zaposlenih 2024. godine	I.	17,12
	II.	16,97
	III.	17,66
	IV.	20,08
	V.	24,19
	VI.	26,93
	VII.	28,05
	VIII.	25,96
	IX.	26,39
	X.	23,34
	XI.	15,29
	XII.	16,12

- podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje o ukupnom broju zaposlenih i zaposlenih u djelatnosti I (djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane) 2024. godine: vidjeti poglavlje 2.11.1.

PGS-2 Poslovni prihod gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

Poslovni prihod gospodarskih subjekata ostvaren tijekom godine (EUR) za 2023.	• 60.990.082
• podatak FINA-e iz Registra godišnjih financijskih izvještaja poduzeća za Grad Makarsku	

Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma
TI-1 Identifikacija i klasifikacija turističkih atrakcija

Zaštićena kulturna dobra (Registar kulturnih dobara RH)			
Popis (broj, naziv, naselje)			Vrsta
Z-7817	Arheološko nalazište na poluotoku Sv. Petar	Makarska	arheologija
Z-4936	Crkva sv. Andrije u Kotišini	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-6649	Crkva sv. Ante u Kotišini	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5063	Crkva sv. Filipa	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4867	Katedrala (crkva) sv. Jeronima	Veliko Brdo	nepokretna pojedinačna
Z-4932	Crkva sv. Marka	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5521	Crkva sv. Martina	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4884	Crkva sv. Mihovila	Veliko Brdo	nepokretna pojedinačna
Z-4940	Crkva sv. Petra	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4881	Česma	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5083	Franjevački samostan i crkva sv. Marije	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-7242	Kuća Alačević	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-6528	Kuća Babić-Lozina	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4892	Kuća Dominis	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4933	Kuća Gačina	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-6525	Kuća Karalipeo-Mrkušić	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-6526	Kuća Miličić	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4937	Kuća Vuković	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5078	Kuća Vuković	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5140	Kulturno-povijesna cjelina Makarske	Makarska	kulturno-povijesna cjelina
Z-5461	Napoleonov spomenik	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-6119	Ostaci kule na Zelenki	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5356	Palača Ivanišević	Makarska	nepokretna pojedinačna

Z-5320	Spomenik fra Andriji Kačiću Miošiću	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-6896	Spomenik revoluciji	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5082	Svjetionik sv. Petra	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4880	Tvrđava (kaštel) Kotišina	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-5869	Umijeće pripreme tradicijske slastice torta Makarana	Makarska	nematerijalna
Z-4934	Zgrada – Lištun 3	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-4868	Zgrada Gradskog muzeja Makarska (palača Tonoli)	Makarska	nepokretna pojedinačna
Z-7249	Zgrada Stare škole	Makarska	nepokretna pojedinačna
Kulturna dobra nacionalnog značaja (Registar kulturnih dobara RH)			
Popis		Vrsta	
-		-	
Preventivno zaštićena dobra (Registar kulturnih dobara RH)			
Popis		Vrsta	
-		-	
Zaštićena prirodna područja (Bioportal)			
Popis		Vrsta	
Park prirode Biokovo/ Geopark Biokovo – Imotska jezera		park prirode	
Botanički vrt Kotišina		spomenik parkovne arhitekture	

Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

OUU-1 Status implementacije aktivnosti iz plana upravljanja destinacijom

Omjer implementiranih aktivnosti i ukupnog broja aktivnosti (%)	plan nije donesen
Plan je u procesu izrade, očekuje se da Gradsko vijeće prihvati dokument do konca prvog kvartala 2026.	

Obvezni pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na prostorne aspekte održivosti destinacije i organizaciju turizma

OUP-1 Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima destinacije po hektaru izgrađenog građevinskog područja JLS

Broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima po hektaru izgrađenog građevinskog područja (noćenje/ha) 2024.	• 8.342,1 noćenja/ha
<ul style="list-style-type: none"> • broj ostvarenih noćenja u smještajnim objektima (komercijalni i nekomercijalni) prema podacima sustava eVisitor: 1.735.249 • građevinsko područje naselja, izgrađeni dio (vidjeti poglavlje 2.13.): 208,01 ha 	

4.2. Specifični pokazatelji

Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na društvene aspekte održivosti

SZL-1 Zadovoljstvo lokalnog stanovništva turizmom

Udio (%) stalnih stanovnika koji pozitivno percipiraju utjecaj turizma na kvalitetu života u destinaciji u ukupnom broju stalnih stanovnika u destinaciji	75,3 %
<ul style="list-style-type: none"> podaci iz izvješća Stavovi lokalnog stanovništva Makarske o razvoju turizma: % ispitanika koji su na skali od 0 (izrazito nezadovoljan) do 10 (izrazito zadovoljan) dali ocjene od 7 do 10 	

SZL-3 Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta

Udio stanovnika koji imaju pozitivno odnosno negativno mišljenje o utjecaju turizma na identitet mjesta (društveni pokazatelj)	<ul style="list-style-type: none"> pozitivno mišljenje: 35,6 % negativno mišljenje: 62,3 %
<ul style="list-style-type: none"> podaci iz izvješća Stavovi lokalnog stanovništva Makarske o razvoju turizma 2023., lipanj 2023., Institut za turizam: % ispitanika koji su: na pitanje „Koliko se promijenio karakter Makarske tijekom intenzivnog turističkog razvoja posljednjih desetak godina? Gubi li Makarska svoj duh, svoju autentičnost?“ odgovorili pozitivno: 62,3 % na pitanje „Koliko se promijenio karakter Makarske tijekom intenzivnog turističkog razvoja posljednjih desetak godina? Gubi li Makarska svoj duh, svoju autentičnost?“ odgovorili negativno: 35,6 % 	

SZL-5 Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja

Promjena broja stanovnika u zadnjih pet godina u odnosu na promjenu broja turističkih noćenja (izračun za zadnjih šest godina zbog utjecaja pandemije bolesti COVID-19 na turističke tokove)	• 1,14
<ul style="list-style-type: none"> broj stanovnika promatrane 2024. godine: 14.153 broj stanovnika 2019. godine: 13.483 broj turističkih noćenja promatrane 2024. godine: 1.735.249 broj turističkih noćenja 2019. godine: 1.597.286 	

SSD-1 Broj kaznenih djela i prekršaja u odnosu na broj noćenja lokalnih stanovnika i turista na godišnjoj razini

Broj kaznenih djela i prekršaja po noćenju stanovnika i turista 2024.	Kaznena djela	Prekršaji
		0,000038
<ul style="list-style-type: none"> ukupan godišnji broj prijavljenih kaznenih djela na području Grada 2024. godine: 260 (podaci Policijske postaje Makarska) ukupan godišnji broj prekršaja protiv javnog reda i mira na području Grada 2024. godine: 92 (podaci Policijske postaje Makarska) broj stanovnika 2024. godine: 14.153 broj noćenja 2024. godine: 1.735.249 		

Broj prometnih nesreća sa smrtnim ishodom na 1000 noćenja (turista i lokalne zajednice) (SSD-4)

Broj prometnih nesreća sa smrtnim ishodom na 1000 noćenja (turista i lokalne zajednice)	0
<ul style="list-style-type: none"> • broj stanovnika u destinaciji 2024. godine: 14.153 • broj turističkih noćenja u destinaciji 2024. godine: 1.735.249 • broj prometnih nesreća sa smrtnim ishodom na području destinacije 2024. godine: 0 	

SSD-5 Broj podnesenih prijava zbog buke uzrokovane turističkim aktivnostima

Broj podnesenih prijava zbog buke uzrokovane turističkim aktivnostima	1
<ul style="list-style-type: none"> • podatak Odsjeka prometno-komunalnoga redarstva Grada Makarske o broju podnesenih prijava zbog buke (na osnovi kršenja odredbe o Javnom redu i miru Grada Makarske) koja je uzrokovana nekom od turističkih aktivnosti na razini destinacije (iskazan ukupno za 2024. godinu) • nije uspostavljen kontinuirani rad Redarstva za praćenje buke već su nadzori organizirani povremeno 	

Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na okolišne aspekte održivosti

Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode (SUVR-2)

Sustav za pravovremenu reakciju na probleme s kvalitetom vode	uspostavljen sustav samokontrole zdravstvene ispravnosti vode za ljudsku potrošnju na osnovi sustava HACCP
<ul style="list-style-type: none"> • priručnik za HACCP iz 2014. godine Vodovoda d.o.o. Makarska, recertificiran 2023., služi za utvrđivanje rizika za zdravlje potrošača i utvrđivanje prikladnih zaštitnih mjera i ključnih mjera u proizvodnji 	

Udio otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja (SGOV-1)

Udio otpadnih voda destinacije tretiranih do najmanje sekundarne razine prije ispuštanja (okolišni pokazatelj)	• 0 %
<ul style="list-style-type: none"> • otpadne vode pročišćene prije ispuštanja do 1. stupnja pročišćavanja (m³): sve otpadne vode tretirane su do 1. stupnja pročišćavanja • otpadne vode pročišćene prije ispuštanja do 2. stupnja pročišćavanja (m³):0 • otpadne vode pročišćene prije ispuštanja do 3. stupnja pročišćavanja (m³): 0 	

SGO-3 Količina recikliranog otpada

Količina recikliranog otpada (postotak po godini) (okolišni pokazatelj)	• 20,5 % (2024.)
<ul style="list-style-type: none"> • ukupna količina komunalnog otpada u destinaciji (t) 2024. godine: 8.427,55 • količina otpada upućenog na recikliranje u destinaciji (minimalno papir, metal, plastika i staklo, masa recikliranog otpada bez glomaznog, biorazgradivog i dr. otpada (t) 2024. godine: 1678,1 	

SZB-1 Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta

Razvijen sustav za zaštitu prirodne i kulturne baštine i lokaliteta	<ul style="list-style-type: none"> • strategija i/ili plan zaštite prirodne i kulturne baštine Grada Makarske nije izrađen • plan upravljanja Parkom prirode Biokovo za razdoblje 2017. – 2026.
<ul style="list-style-type: none"> • plan upravljanja Parkom prirode Biokovo za razdoblje 2017. – 2026. izrađen je i javno dostupan (https://pp-biokovo.hr/hr/o-nama/akti-ustanove?page=3) • plan upravljanja Parkom prirode Biokovo za razdoblje 2017. – 2026. dokument je Parka prirode Biokovo u kojem se aktivnosti razrađuju prema sljedećim temama: A – Zaštita i očuvanje prirodne baštine, B – Zaštita i očuvanje kulturno-povijesne baštine, C – Suradnja s lokalnom zajednicom, D – Edukacija i interpretacija, E – Posjećivanje i promocija, F – Razvoj upravljanja JU, G – Očuvanje krajobraza i održivo korištenje prirodnih dobara; aktivnosti uključuju i sustav praćenja provedbe 	

SUPK-1 Uspostavljene politike za poticanje smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima, poboljšanja energetske učinkovitosti i unapređenja upotrebe tehnologija obnovljive energije

Uspostavljene politike za ublažavanje klimatskih promjena u sektoru turizma	• uspostavljene neizravne mjere za ublažavanje klimatskih promjena u turizmu
<ul style="list-style-type: none"> • 2022. je izrađen dokument SECAP – Akcijski plan održivog energetskog razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske 	

Razina onečišćenosti zraka u destinaciji (SUPK-2)

Razina onečišćenosti zraka u destinaciji	• I. kategorija
<ul style="list-style-type: none"> • na području Grada ne postoje mjerne postaje za praćenje kvalitete zraka državne mreže kao ni mjerne postaje područne (regionalne) samouprave ili jedinica lokalne samouprave te se razina onečišćenosti zraka procjenjuje prema podacima o kvaliteti zraka na području zone HR 5 te mjernoj stanici Opuzen • podatak je sukladan Izvješću o praćenju kvalitete zraka na teritoriju Republike Hrvatske za 2023. godinu (Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, 2024.) na području zone HR 5 utvrđena je I. kategorija zraka za tri onečišćujuće tvari (lebdeće čestice PM10, PM 2,5, ozon), dok je na mjernoj stanici Opuzen zrak I. kategorije i za ozon 	

Specifični pokazatelji održivosti koji mjere utjecaj turizma na gospodarske aspekte održivosti

STP-1 Stopa popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima

Neto stopa popunjenosti (aktivni kapaciteti) komercijalnih smještajnim kapacitetima, u % 2024. godine	I.	12,5 %
	II.	17,3 %
	III.	30,3 %
	IV.	38,8 %
	V.	55,3 %
	VI.	70,8 %
	VII.	95,0 %
	VIII.	96,0 %
	IX.	69,0 %
	X.	53,3 %
	XI.	22,7 %
	XII.	19,2 %
	φ 2024.	72,4 %
<ul style="list-style-type: none"> • podaci iz sustava eVisitor za 2024. godinu 		

STP-2: Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima

Prosječna dnevna potrošnja turista u eurima	• 67,2 eura
<ul style="list-style-type: none"> podatak iz ankete turista 2025. godine (anketu provela Turistička zajednica Grada), prosječna dnevna potrošnja turista (EUR) na izvansmještajne usluge (ugostiteljske usluge, kupnju, zabavu, sport i slično): 67,2 eura 	

SPGS-2: Bruto dodana vrijednost ostvarena u području djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja

Bruto dodana vrijednost ostvarena u području djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja 2023. godine	• 11.246.381 eura
<ul style="list-style-type: none"> podatak FINA-e: novostvorena vrijednost ostvarena u području djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane 2023. godine: 11.246.381 eura 	

5. Prihvatni kapacitet

Grad Makarska izradio je Studiju turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske (Institut za turizam) 2023. godine kako bi uspostavio što kvalitetniju platformu za informirano upravljanje uravnoteženijim, odnosno održivim razvojem turizma destinacije Makarska u budućnosti. Razumijevajući turistički nosivi kapacitet kao upravljački koncept koji zahtijeva kontinuirano praćenje i propitivanje ravnoteže između dugoročnog očuvanja prirodne, kulturne i društvene baštine destinacije te pritiska tržišta, studija je realizirana u tri projektne faze:

- 1. faza
Strateški okvir i analiza utjecaja turizma usmjereni su na prepoznavanje mogućih utjecaja turizma na dugoročnu održivost Grada definiranjem i mjerenjem pokazatelja promjene/utjecaja turizma, uspostavom sustava stručnih standarda koji odražavaju minimalne zakonske, tehničke ili tržišne vrijednosti te sagledavanjem odstupanja između utvrđenog stanja i postavljenih standarda.
- 2. faza
Analiza scenarija sagledava potencijalne promjene turističke nosivosti u budućnosti te uspostavlja okvir proaktivnog djelovanja u funkciji pravodobne korekciji čimbenika koji mogu generirati neželjene posljedice.
- 3. faza
Preporuke za osiguranje nosivog turističkog kapaciteta Grada Makarske (Akcijski plan).

Studija je ukazala na sljedeće:

- Intenzitet turističke aktivnosti u Gradu Makarskoj dostiže definirane granice preko kojih turizam postaje glavni faktor transformacije mjesta s potencijalno neprihvatljivim društvenim i okolišnim posljedicama za domicilnu sredinu.
- Iz perspektive upotrebe prostora Grad Makarska dostiže, odnosno prelazi gornju granicu turističke nosivosti u segmentu:
  - raspoloživosti plažnog prostora s ograničenom mogućnosti povećanja u budućnosti
  - turističke izgrađenosti građevinskih područja naselja mješovite namjene uz veliku mogućnost dodatne izgradnje i uz neiskorištene mogućnosti uspostavljanja tipologije gradnje koja tu izgrađenost može i višestruko povećati.
- Raspoloživost vode za piće i sustav odvodnje kao i prometna infrastruktura, točnije promet u kretanju i mirovanju, uska su grla turističkog razvoja Grada.
- Resursno-atraktivna osnova i okoliš Grada Makarske nisu u ovom trenutku ugroženi turističkom aktivnošću, iako se u lokalnoj zajednici turizam istovremeno vidi kao faktor koji ugrožava kulturološko-tradicijske i estetske vrijednosti grada. Analiza faktora rizika iz perspektive učinaka turizma na život u Makarskoj pokazala je da je za stanovnike najvažnije kako turizam utječe na izgled grada, pri čemu dvije trećine grada stanovnika Grada smatra da Makarska zbog turizma gubi svoj duh i autentičnost. Drugi je po važnosti faktor rizika problem buke (očekivano, posebice za one koji žive u gradskoj jezgri). Analiza postojeće koncentracije ugostiteljskih sadržaja u staroj gradskoj jezgri ocijenjena je višom od poželjnog standarda. Time postavljeni kriterij nosivosti prelazi granicu prihvatljivog kapaciteta.
- Sustav upravljanja održivim razvojem turizma u Makarskoj nije uspostavljen.

Temeljem provedene analize i utvrđenih uskih grla nosivog kapaciteta nameće se provedba sljedećih aktivnosti:

- izrada i provedba strateških dokumenata razvoja turizma Grada

- provjera ekonomske i društvene održivosti razvoja turističkih proizvoda/sadržaja koji ne generiraju pritisak na prostorne i morske resurse kao što su: zdravstveni turizam (SB Biokovka i poticanje razvoja povezanih sadržaja), sportski turizam (kampovi za treniranje, akademija, škole natjecanja i sl.), manifestacijski (kulturni) turizam izvan glavne sezone
- usklađivanje aktivnosti s drugim jedinicama lokalne samouprave s područja Makarske rivijere (primjerice izrada i prihvaćanje Strategije razvoja turizma Makarske rivijere te povezano djelovanje kroz Klaster Makarske rivijere u segmentu marketinških aktivnosti)
- uspostavljanje organizacijske strukture za provedbu i kontrolu strateških razvojnih dokumenata turizma na načelima suradničke destinacije
- uspostavljanje sustava upravljanja nosivim kapacitetom Grada
  - uspostavljanje organizacijske strukture (kadrovi, financije, planovi rada) za provedbu i kontrolu programa upravljanja nosivim kapacitetom Grada
  - uspostavljanje sustava kontinuiranog praćenja obilježja turističke fizičke potražnje, komercijalnih i nekomercijalnih kapaciteta, posebice povezanih sa stambenim jedinicama, učinaka turizma na dobrobit/kvalitetu života lokalnog stanovništva, kvalitetu ponude i zadovoljstva gostiju
- poticanje razvoja destinacijskog lanca vrijednosti
  - uspostavljanje sustava savjetodavnog poticanja razvoja destinacijskog lanca vrijednosti (tehnička pomoć)
  - priprema i razvoj javnih ili javno-privatnih projekata usmjerenih na razvoj destinacijskog lanca vrijednosti
- kontroliranje razine buke i svjetlosnog zagađenja
  - praćenje razine buke i izrada karata buke i usklađivanja s najvišim dopuštenim razinama, posebice od lipnja do rujna
  - praćenje usklađenosti rasvjete i usklađivanje rasvjete s dopuštenim vrijednostima
- povećanje prihvatnog kapaciteta plažnog prostora
  - uz redovne aktivnosti upravljanja pomorskim dobrom i ulaganja u plaže (čišćenje, dohrana, održavanje i uređenje i sl.), provedba aktivnosti analize postojeće upotrebe obalne linije te prostornih ograničenja i osjetljivosti prostora, planiranja i proširenja površina plaža, analize utjecaja klimatskih promjena na održivost plaža, uspostavljanje zona, profiliranje i usklađivanje sadržaja (ugostiteljstvo, sport i rekreacija, pontoni/sunčališta i sl.) na plažama i uz plaže
  - preispitivanje mogućnosti odnosno osiguranje uvjetovane gradnje pratećih sadržaja planiranih hotela i kampova u zonama, poticanje izgradnje (savjetodavne usluge, financijski programi) bazena, obogaćivanje destinacijskog lanca vrijednosti
- ograničenje rasta turističke izgrađenosti
  - projekcija stvarnih potreba stambenog prostora i svih drugih sadržaja za stalne stanovnike Grada
  - usklađivanje prostorno-planske dokumentacije tako da se za građevinska područja naselja smanje gustoća upotrebe prostora i ukupni potencijalni maksimum nove izgradnje, ograniči/ukine mogućnost izgradnje dvojnih građevina i građevina u nizu, izrade urbanistički planovi uređenja za neizgrađene dijelove naselja kako bi se osiguralo očuvanje prostora za sve potrebne sadržaje i namjene u naselju, preispita

- mogućnost smanjenja planiranih neizgrađenih dijelova građevinskih područja naselja, preispita (osigura) mogućnost uvjetovanja gradnje pratećih sadržaja planiranih hotela u zonama ugostiteljsko-turističke namjene u naselju, razradi prijedlog tipologije za novu gradnju te razradi model fiskalnog destimuliranja izgradnje
- usklađivanje prostorno-planske dokumentacije tako da se za građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene izvan naselja preispita potreba zadržavanja ukupno planiranog broja ležajeva u zonama ugostiteljsko-turističke namjene, ali i ukupnog broja planiranih zona u smjeru njihova smanjenja te osigura mogućnost uvjetovane gradnje pratećih sadržaja planiranih hotela i kampova u zonama (npr. bazena, uređenja značajnih parkovnih i zelenih površina i sl.)
- rehabilitacija prostora
  - planiranje i realizacija programa unapređenja društvenog standarda (prostori za rekreaciju i boravak u prirodi, sadržaji kulture, interpolacije zelenih oaza, urbani parkovi, perivoji, uređenje trgova i ulica i neuređenih prostora/objekata i sl.)
  - planiranje i realizacija programa uređenja centra grada, posebice zaštićene kulturno povijesne jezgre, tako da se oblikuju javni prostori i uvedu sadržaji namijenjeni turistima koji podržavaju duh i autentičnost grada te da se smanji buka kako ograničavanjem daljnjeg rasta sadržaja ugostiteljske i trgovačke ponude niske dodane vrijednosti i manifestacije masovnog turizma (npr. bezlična ponuda brze hrane, zastarjela trgovačka ponuda suvenira i nakita, prenamjena poslovnih prostora u apartmane, bankomati) tako i razvojem vrhunske ponude u svim segmentima turističkih djelatnosti koja naglašava izvrsnost i inventivnost usluživanja, suvremene trendove u uređenju interijera i eksterijera, ali i suvremene trendove u tržišnom pozicioniranju i brendiranju
  - osiguranje savjetodavnih usluga (pristup projektiranju/uređenju, izvori financiranja, zakonodavni okvir i sl.) te financijske potpore za različite akcije uređenja prostora i objekata u specifičnim zonama
  - ograničavanje daljnjeg rasta izvansmještanog ugostiteljstva, posebice na području centra grada do donošenja urbanističkih planova uređenja i razrade kriterija i oblikovanje pojedinih prostornih cjelina
- ograničenje rasta kapaciteta u objektima u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu
  - razrada i provedba programa ograničavanja rasta kapaciteta u tzv. privatnom smještaju uz diferenciranje položaja iznajmljivača s obzirom na stvarno pružanje usluga u domaćinstvu (prebivalište na području Grada, pružanje usluga u okviru domaćinstva)
  - provedba ciljanih PR kampanji s ciljem jačanja svijesti o potencijalnoj neodrživosti dosadašnjeg modela razvoja turizma
- uklanjanje uskih grla u prometu u kretanju i mirovanju
  - priprema, planiranje i projektiranje te provedba aktivnosti i projekata upravljanja prometnim tokovima na području Grada
  - priprema, planiranje i projektiranje te provedba aktivnosti rješavanja problema prometa u mirovanju u segmentu upravljačkih aktivnosti
  - priprema, planiranje i provedba aktivnosti upravljanja pješačkim prometom u jezgri
- uklanjanje uskih grla povezanih s raspoloživosti vode i odvodnjom

- priprema, projektiranje i realizacija projekta povećanja kapaciteta sustava dobave vode sukladno dugoročnoj projekciji rasta potražnje/potreba u vršnim razdobljima potrošnje
- realizacija projekta kanalizacijske mreže na području Aglomeracije Makarska.

6. Razvojni smjer

6.1. Strateški okvir

Polazeći od Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine i u njoj postavljene vizije Hrvatske u 2030. kao konkurentne, inovativne i sigurne zemlje prepoznatljivog identiteta i kulture, zemlje očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve te od Strategije razvoja održivog turizma Republike Hrvatske do 2030. godine koja kao cilj razvoja turizma postavlja „podizanje kvalitete života i rada lokalnog stanovništva i gospodarski i društveni napredak hrvatskog društva u cjelini”, glavna usmjerenja turističkog razvoja Grada Makarske određena su sljedećim strateškim dokumentima na regionalnoj i lokalnoj razini:

Plan razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. – 2027.

- **Srednjoročna vizija SDŽ-a:** „Županija za sve – mjesto kvalitetnog, sigurnog i ugodnog življenja – koja omogućava ravnomjeren gospodarski i društveni razvoj poštujući načela održivosti i socijalne uključenosti”.
- **Strateški cilj – turizam:** razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diverzificiranog, održivog i inovativnog turizma.
- **Mjere – turizam:** (1) unapređenje sustava upravljanja destinacijama; (2) razvoj turističke infrastrukture; (3) poticanje ulaganja; (4) razvoj vještina, znanja i kompetencija.

Glavni plan razvoja turizma Splitsko-dalmatinske županije 2017. – 2027. sa Strateškim i operativnim marketinškim planom⁶⁶

- **Vizija turističkog razvoja SDŽ-a:** „Kroz zajedništvo i suradnju, odgovorno i poduzetno, razvijamo turističku ponudu koja uspješno spaja inovativnost i profesionalnost s lokalnom kulturom, tradicijom i stilom života”.
- **Strateški ciljevi:** (1) održivi turistički razvoj uz maksimalno povećanje kvalitete života, (2) povećanje prihoda od turizma razvojem turističkih proizvoda i učinkovitim marketingom, (3) unapređenje uvjeta za razvoj turizma, (4) unapređenje upravljanja turizmom.
- **Programi:** (1) stvaranje poticajnog okruženja, (2) unapređenje komunalne infrastrukture, (3) obogaćivanje turističkog proizvoda, (4) unapređenje ponude privatnog sektora, (5) podizanje kvalitete ljudskih potencijala.

Provedbeni program Grada Makarske 2022. – 2025.⁶⁷

- **Misija:** „Kvalitetan život građana uz opći društveni i gospodarski napredak sukladno načelima održivog razvoja”.
- **Vizija Makarske – turizam:** „... prepoznata turistička destinacija s očuvanim prirodnim ljepotama, tradicionalnim vrijednostima povijesne baštine, grad kulture i sporta...”.
- **Prioriteti djelovanja:** (1) održivo i konkurentno gospodarstvo, (2) zdravo, uključivo i zaposleno društvo, (3) zelena, digitalna i transparentna Makarska.
- **Mjere:** (1) prostorno i urbanističko planiranje, (2) komunalno gospodarstvo i stanovanje, (3) odgoj, obrazovanje, demografija i briga o mladima, (4) socijalna skrb, (5) kultura, tjelesna kultura i sport, (6) zaštita okoliša, klimatske promjene, energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije, (7) civilna zaštita, (8) promet i održavanje javnih prometnica, (9)

⁶⁶ U vrijeme izrade ovog dokumenta još uvijek nije bila završena izrada Plana upravljanja destinacijom Splitsko-dalmatinska županija.

⁶⁷ Provedbeni program kratkoročni je dokument strateškog planiranja obavezan za JLS prema Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH (NN 123/17)

gospodarski razvoj, (10) lokalna uprava i administracija, (11) zdravstvo i zdravstvena zaštita, (12) turizam.

Dokument Makarska: Grad dobrog življenja⁶⁸

- **Strateški okvir razvoja turizma:** razvoj na načelima održivosti, konkurentnosti, transparentnosti, zaposlenosti, javnog zdravlja i blagostanja, digitalizacije i poštovanja zelenih praksi, uz diverzifikaciju proizvoda.
- **Vizija Makarske – turizam:** temelji se na integriranju motiva uživanja, koji se materijaliziraju kroz koncepte mirnoće, prirode, autentične gastronomije i lokalnih namirnica, sa zelenim, održivim, digitalnim i transparentnim upravljanjem razvoja.
- **Strategije i projekti:** na temelju četiri strategije razvoja, kulturni turizam, turistička nosivost kapaciteta, energetska i klimatska održivost te održiva mobilnost, u dokumentu se postavlja 29 projekata ostvarivanja definiranih strateških usmjerenja i 29 kapitalnih i prometnih infrastrukturnih projekata.

Strateški plan razvoja održivog kulturnog turizma Makarske⁶⁹

- **Vizija:** „... Grad Makarska razvija kulturni turizam utemeljen na konceptu duha i osjećaja mjesta... reputacija Makarske kao kulturne destinacije porasla je... Makarska nudi višestruke doživljaje u područjima izvedbenih umjetnosti, vizualnih umjetnosti i iskustava njezine bogate baštine... interpretirana prirodna baština obale i planine Biokova, podbiokovskih sela te poluotoka Osejava i Sv. Petar razvijena je kako bi nadopunila ponudu destinacije Makarska i Parka prirode Biokovo... umjetnici međunarodnog kalibra posjećuju Makarsku... što je omogućeno infrastrukturom kulturnih sadržaja koja je razvijena kako bi služila lokalnim i gostujućim umjetnicima, domaćoj i stranoj publici...”.
- **Vrijednosti kulturnog turizma:** autentičnost, stvaranje doživljaja, lokalni identitet, kreativnost i inovativnost, održivost, suradnja i uključivost, europska dimenzija.
- **Krovni i prioritetni ciljevi:** (1) upravljanje razvojem kulturnog turizma: (i) uspostavljanje upravljačke strukture, (ii) jačanje ljudskih potencijala, (iii) razvoj specijalističkih i studijskih programa; (2) osnaživanje kulturne infrastrukture: (i) razvoj kulturne infrastrukture u zatvorenom, (ii) razvoj kulturne infrastrukture na otvorenom; (3) razvoj doživljaja kulturnog turizma: (i) razvoj festivala i događanja, (ii) razvoj ponude davatelja usluga; (4) kreativno aktiviranje prostora: (i) aktiviranje urbanog prostora, (ii) aktiviranje kulturnog krajolika; (5) razvoj nacionalne, europske i globalne prepoznatljivosti: (i) razvoj brenda, (ii) razvoj marketinga i komunikacija, (iii) razvoj nacionalne i međunarodne suradnje.
- **Aktivnosti:** 64 aktivnosti ostvarivanja prioritetnih ciljeva koje uključuju širok spektar područja djelovanja, od npr. provođenja edukacija za interpretaciju baštine, uređenja gastronomskog centra (Stara ribarnica), interpretacija i signalizacija *in situ*, razvoj ponude turističkih i interpretacijskih vođenja i tura, organizacije programa urbanih intervencija i umjetničkog angažmana, ali i izrade strategije brenda ili promotivne i medijske produkcije.

SECAP – Akcijski plan održivog energetskog razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske⁷⁰

- Plan je dio energetske i klimatske politike JLS-a s ciljem energetske tranzicije u niskouglično društvo otporno na klimatsku krizu. Plan obuhvaća: (1) referentni inventar emisija CO₂, (2)

⁶⁸ Dokument je izrađen za potrebe pristupanja Makarske međunarodnoj Mreži gradova dobrog življenja – Cittaslow.

⁶⁹ Muze d.o.o., 2022.

⁷⁰ Plan je rezultat Sporazuma za klimu i energiju koji su potpisali gradonačelnici europskih gradova (Covenant of Mayors for Climate and Energy, Europe)

analizu rizika i ranjivosti od klimatskih promjena, (3) mjere za ublažavanje i mjere za prilagodbu klimatskim promjenama. Ocjenjuje se da je sektor turizma u Makarskoj visokoranjiv i u velikoj opasnosti od klimatskih prijetnji. Mjere za prilagodbu klimatskim promjenama u turizmu uključuju: (1) integriranje klimatskih promjena u planove razvoja turizma, (2) poticanje razvoja gastro-eno turizma, (3) poticanje razvoja sportsko-rekreativnog turizma.

6.2. SWOT analiza

SWOT analiza omogućava jezgrovit uvid u unutarnje snage i slabosti odnosno vanjske prilike i prijetnje koje određuju položaj Makarske na turističkom tržištu, ali koje i usmjeravaju njezin razvoj kao turističke destinacije u budućnosti. U cilju jasnijeg sagledavanja potencijalno relevantnih činitelja i/ili ograničenja budućeg turističkog razvoja destinacije Grada Makarske, analiza jakih i slabih strane prikazana je u šest međuovisnih područja. To su:

- razvijenost turističkog sektora
- resursno-atraksijska osnova
- dostupnost, komunalna i javna turistička infrastruktura
- upravljanje destinacijom
- ljudski potencijali
- značajke proizvoda i komunikacijske aktivnosti.

Potencijalne prilike i prijetnje iz okruženja sagledane su integralno.

Detaljniji nalazi SWOT analize prikazani su u nastavku (tablica 6.1.).

Tablica 6.1. SWOT analiza turizma destinacije Grad Makarska

SNAGE	SLABOSTI
Razvijenost turističkog sektora	
<ul style="list-style-type: none"> • pozitivna percepcija utjecaja turizma na kvalitetu života u destinaciji • rast potražnje za objektima viših kategorija, rast iskorištenosti objekata više kategorije uz prateće iskorake u razvoju ponude, kao što su: <ul style="list-style-type: none"> ○ stabilan tržišni položaj na tradicionalnim tržištima ○ rast udjela hotelskih kapaciteta posljednjih pet godina uz usporavanje rasta privatnog smještaja ○ profilirane manifestacije i događanja te kvaliteta pojedinih manifestacija • veliko zadovoljstvo turista kvalitetom cjelokupne destinacijske ponude 	<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno profilirana i kvalitetna ugostiteljska ponuda • rast ponude ujednačenih komercijalnih sadržaja niske dodane vrijednosti • sezonalnost poslovanja • izgrađenost nekomercijalnih smještajnih kapaciteta • smještaj u domaćinstvima i kuće i stanovi za odmor dominantan su segment smještajne ponude Grada • iskazi nezadovoljstva stanovnika Grada prema utjecaju turizma na izgled destinacije i upotrebu prostora • nedostatak razvijenosti (ekološke) agroponude • rast cijena ponude
Resursno-atraksijska osnova	

<ul style="list-style-type: none"> • izuzetno kvalitetna resursno-atraksijska osnova • dug potez uređenih šljunčanih plaža • makarska riva kao atrakcija i multifunkcionalni javni prostor • revitalizacija povijesnog centra / stare jezgre Makarske koja podržava iskustvo sporog turizma • revitalizirana kulturno-povijesna baština zaseoka Kotišina • više pojedinačnih visokokvalitetno uređenih sadržaja u segmentu kulturno-povijesne baštine • vrlo visok stupanj zadovoljstva turista ljepotom mjesta, atmosferom/ugodajem, ekološkom očuvanosti 	<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno iskorišten turistički potencijal prirodne i kulturne baštine za razvoj proizvoda koji nisu povezani sa suncem i morem • nedovoljna interpretacija nematerijalne baštine • neujednačena kvaliteta komercijalnih sadržaja, pretežito namijenjenih turistima, u povijesnom centru / staroj jezgri i revitalizacijom povijesnog centra / stare jezgre Makarske kao čimbenik gubitka duha i autentičnosti grada • istiskivanje komercijalnih sadržaja, – pretežito namijenjenih lokalnim stanovnicima, u povijesnom centru / staroj jezgri grada • prenamjena poslovnih prostora u povijesnom centru / staroj jezgri u stanove za kratkoročni najam
Dostupnost, komunalna i javna turistička infrastruktura	
<ul style="list-style-type: none"> • cestovna dostupnost Makarske i dostupnost Zračne luke Split • prohodnost i organizacija pješačkog prometa u centru te dostupnost glavnih sadržaja • uređeni komunalni infrastrukturni sustavi • zadovoljstvo turista pješačkim stazama i čistoćom plaža • unapređenje sustava odvodnje 	<ul style="list-style-type: none"> • prometne gužve, prolazak državne ceste D8 (Jadranska magistrala) kroz naseljena područja, dominantan udio posjetitelja koji dolaze automobilom • nedostatak parkirališnih mjesta, prometno opterećenje rive prometom u kretanju i mirovanju • nedovoljno razvijen sustav biciklističkih staza • prostorna ograničenja za unapređenje prometne komunalne infrastrukture • nedovoljni kapaciteti i tematiziranost plaža i plažnih prostora (kupališta) • nedovoljna dostupnost javne turističke infrastrukture osobama s invaliditetom • raspoloživost vode za piće i sustav odvodnje • istiskivanje javnih i društvenih sadržaja u povijesnom centru / staroj jezgri grada generirano pritiskom komercijalne turističke ponude
Upravljanje destinacijom	
<ul style="list-style-type: none"> • uređenost mjesta • aktivan afirmativan odnos javnog sektora prema razvoju turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • organizacijski i finansijski kapacitet turističke zajednice da preuzme funkciju upravljanja destinacijom

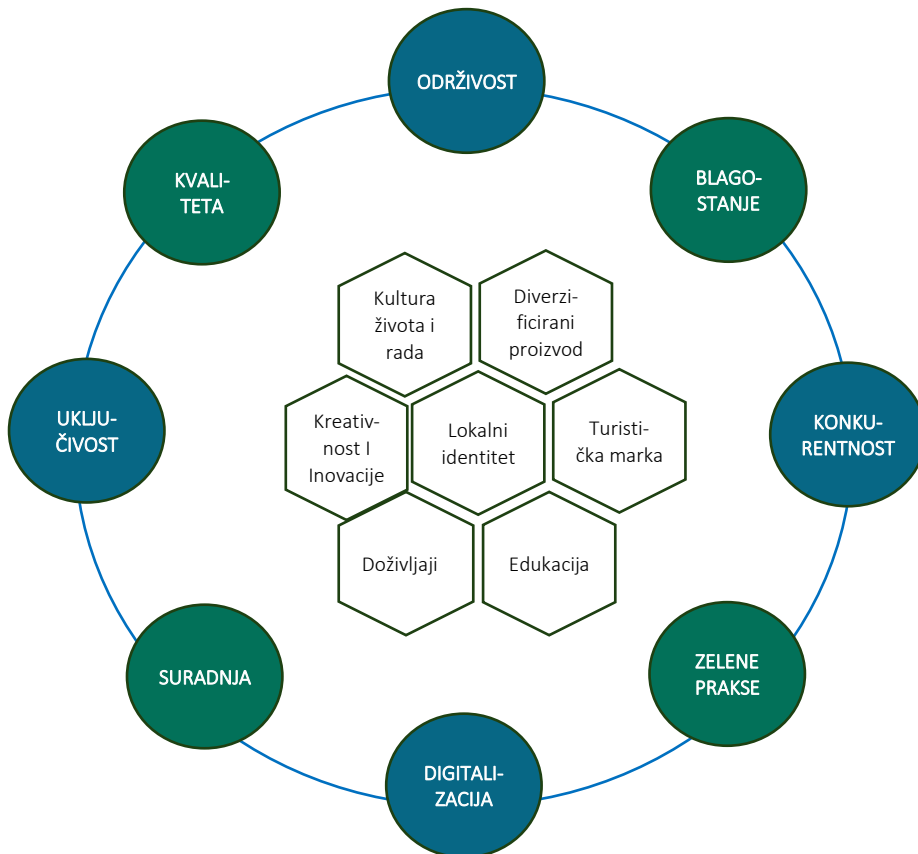
<ul style="list-style-type: none"> • tradicija bavljenja turizmom • orijentacija prema razvoju održivog i regenerativnog turizma • uspješan rad i prepoznatljivost nevladinih udruga/organizacija civilnog društva • javna institucionalna podrška upravljanju prirodnim nasljeđem (Park prirode Biokovo) i razvoju turizma (Makarska razvojna agencija MARA) 	<ul style="list-style-type: none"> • usklađivanje koordinacije ključnih nositelja turističke politike destinacije u uspostavljanju djelotvornog upravljanja destinacijom • nedostatak uspostavljenog mehanizma upravljanja namjenom poslovnih prostora u zaštićenoj kulturno-povijesnoj jezgri grada • nedovoljno razvijen sustav praćenja održivosti i nosivosti destinacije te učinkovitosti mjera turističke politike • koordinacija turističkih razvojnih i marketinških aktivnosti s jedinicama lokalne samouprave / turističkim zajednicama na području Makarske rivijere
Ljudski potencijali	
<ul style="list-style-type: none"> • gostoljubivost stanovništva • tradicija i vrijedno iskustvo stanovništva u turizmu • interes malih poduzetnika za ulaganja u projekte u području turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • rastuća potreba za stranim radnicima te problematika smještaja i akulturacije • spremnost zaposlenih u mikro- i malom poduzetništvu, uključujući i tzv. privatni smještaj (smještaj u domaćinstvu) za prilagođavanje tržišnim promjenama na strani ponude i potražnje • razina znanja i vještina zaposlenih u turističkoj zajednici potrebna za obavljanje funkcije upravljanja destinacijom
Značajke proizvoda i komunikacijske aktivnosti	
<ul style="list-style-type: none"> • rast tržišnog udjela u odnosu na Splitsko-dalmatinsku županiju te Hrvatsku • visok stupanj zadovoljstva turista kvalitetom informacija • podizanje razine profiliranja i tržišne prepoznatljivosti destinacije Grad Makarska te primjene suvremenih komunikacijskih aktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljno diferenciran proizvodni portfelj utemeljen na monokulturi proizvoda sunca i mora • nedovoljno iskorišten potencijal relevantnih turističkih proizvoda kao što su <i>outdoor</i>, zdravstveni turizam te MICE • nedovoljna vidljivost i prepoznatljivost ponude izvan glavne sezone • mogućnosti za unapređenje upotrebe izvanmrežnih i mrežnih komunikacijskih kanala
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • globalni rast turističke aktivnosti te rast prepoznatljivosti i atraktivnosti Hrvatske na turističkom tržištu • visoka segmentacija tržišta 	<ul style="list-style-type: none"> • rast potražnje za nekretninskim oblicima turističke izgradnje i rast turističke izgradnje u okruženju • nastavak političke nesigurnosti na globalnoj sceni

<ul style="list-style-type: none"> • privlačenje novih segmenata gostiju na postojećim i novim tržištima • preferencija potražnje prema održivim destinacijama i održivom poslovanju gospodarskih subjekata • jačanje kupovne moći domaćeg stanovništva • poticaji za razvoj turizma / diverzifikacije proizvodnog portfelja • potencijali digitalizacije u optimizaciji pružanja turističkih usluga 	<ul style="list-style-type: none"> • usporavanje gospodarske aktivnosti u Europskoj uniji • ubrzani povratak i jačanje konkurenata na ključnim emitivnim tržištima • inflatorni pritisci na troškove • klimatske promjene
---	---

6.3. Opća načela i ciljevi turizma

Strateški razvojni dokumenti (vidjeti točku 6.1.) povezuju razvoj turizma s održivosti, kako u kontekstu osiguranja blagostanja i uključivosti stanovnika Grada Makarske tako i kroz primjenu zelenih praksi te različite aspekte ekonomske održivosti koje određuje konkurentnost, kvaliteta i digitalizacija (slika 6.1.). Izbor ključnih koncepata povezanih s razvojem turizma jasno naglašavaju važnost diverzifikacije proizvoda utemeljenog na zaštiti kulture života i rada, u čemu gastronomija ima važnu ulogu, te na valorizaciji kulturne i prirodne baštine, ali nadalje apostrofiraju unapređenje ljudskih resursa kroz edukaciju te podizanje prepoznatljivosti Makarske kroz kreiranje turističke marke.

Slika 6.1. Ključni koncepti strateškog okvira razvoja destinacije Grad Makarska

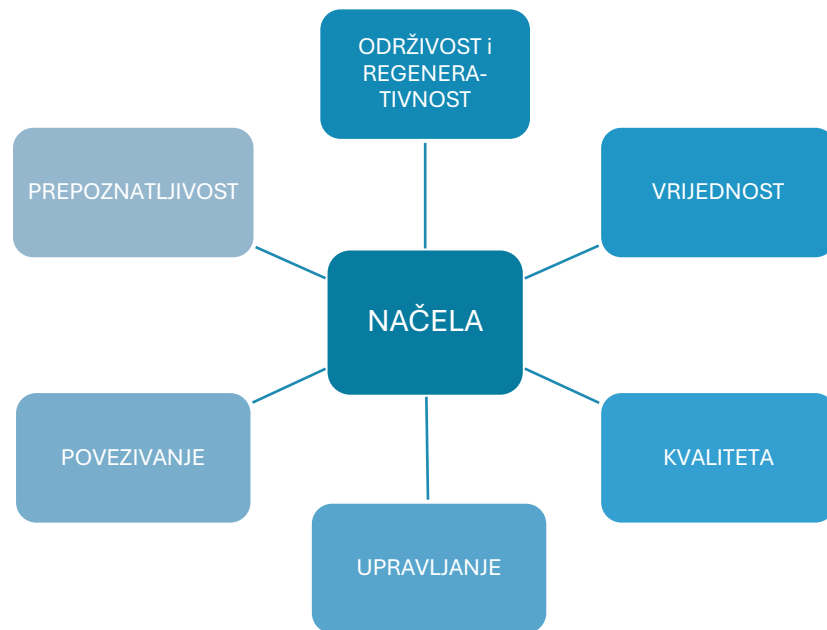

Osim na strateškim smjernicama razvoja, okvir za uspostavljanje općih načela i ciljeva turizma Grada Makarske temelji se i na stavovima stanovnika Grada (Stavovi lokalnog stanovništva Makarske o razvoju turizma 2023. godine), na razumijevanju jakih i slabih strana turizma Grada te relevantnih tržišnih trendova. Prioritizacija faktora rizika iz perspektive stanovnika Grada na ukupnu kvalitetu života i percepcija učinaka turizma na život u Makarskoj pokazale su da i na kvalitetu života i na percepciju utjecaja turizma utječu slični faktori. Tako su se među najvažnijim faktorima rizika našli promjena duha/autentičnosti mjesta i povezana promjena izgleda Grada uslijed turističkog razvoja, okolišni i društveni faktori gužve te dostupnost prostora za rekreaciju i uređenih zelenih površina, a, iz perspektive utjecaja turizma, izdvojen je i rizik zbrinjavanja otpadnih voda (Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam, 2023.). U Makarskoj je poslovanje u turizmu izrazito sezonsko. Unatoč kvalitetnoj resursno-atraksijskoj osnovi turistička ponuda nije dovoljno raznolika. Često se svodi na sadržaje niske dodane vrijednosti i manifestacije masovnog turizma, kao što su bezlična ponuda brze hrane, zastarjela ponuda suvenira i nakita, prenamjena poslovnih prostora u apartmane i velik broj bankomata. Istodobno, tržišni trendovi pokazuju sve veći interes za održivi turizam. Digitalna tehnologija postaje važan dio cijelog putovanja, od planiranja do povratka kući. Također raste potražnja za iskustvenim, transformacijskim i *wellness* putovanjima. Zbog svega navedenog, nameću se sljedeća ključna načela razvoja turizma Grada Makarske⁷¹ kao polazni okvir za definiranje ciljeva turizma i strateškog pravca (slika 6.2.):

- **održivost i regenerativnost:** osiguravanje ravnoteže ekoloških, gospodarskih i društveno-kulturnih aspekata utjecaja turističke aktivnosti
- **vrijednost:** prepoznavanje jedinstvenih vrijednosti koji povezuju stanovnike Grada i turiste, a time i predstavljaju odrednice za stvaranje iskustava koja integriraju stanovnike i posjetitelje
- **prepoznatljivost:** odmak Makarske od destinacije sunca i mora komercijalizacijom novih međunarodno relevantnih proizvoda/doživljaja sporog turizma i rebrandiranjem koje proizlazi iz stvarnih identitetskih i vrijednosnih obilježja područja
- **povezivanje:** razvoj lanca vrijednosti destinacijskih usluga koji integrira turističke i neturističke djelatnosti destinacije, ali i cijele Makarske rivijere, povećavajući udio i lokalno proizvedenih proizvoda i usluga i lokalnih resursa u svim segmentima pružanja usluga turistima uključujući i razvoj proizvoda odnosno investicije
- **kvaliteta:** stvaranje proizvoda i usluga više vrijednosti usuglašeni s kvalitetom resursne osnove, visokim stupnjem zadovoljstva stanovnika životom u Makarskoj i gostoljubivosti domaćeg stanovništva, ali i ključnim odrednicama tržišnih trendova koji ukazuju na potrebu uranjanja u mjesto, sudjelovanja u pozitivnim promjenama te iskustvenog kao okvira podizanja razine kompetencija zaposlenih u turizmu, uvođenja održivih načina poslovanja kao i primjene digitalnih tehnologija kao faktora konkurentnosti i inovativnosti turizma
- **upravljanje:** uspostavljanje sustava participativnog upravljanja destinacijom uključivanjem dionika u sustavu turizma radi prepoznavanja i koordinacije aktivnosti usmjerenih na usuglašene odrednice razvoja destinacije određene strateškim pravcem, prioritetima te ciljevima destinacije Grad Makarska u ovom dokumentu.

⁷¹ Ministarstvo turizma i sporta u dokumentu Smjernice i upute za izradu Plana upravljanja destinacijom definiralo je da bi se u identifikaciji općih načela trebalo voditi održivosti, kvalitetom, pristupačnosti, zadovoljstvom i sigurnosti (https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2024_dokumenti/240927_pravni_smjernice.pdf).

Slika 6.2. Opća razvojna načela turizma destinacije Grad Makarska

Polazeći od velike važnosti turizma za lokalnu zajednicu, ali i afirmativnog stava stanovnika prema turizmu, uz istodobno razumijevanje i pozitivnih i negativnih utjecaja turizma na destinaciju, definiraju se međupovezani opći ciljevi turizma Grada Makarske koji proizlaze iz strateškog okvira te rezultata SWOT analize i uspostavljenih načela turizma⁷² (slika 6.3.).

Slika 6.3. Opći ciljevi razvoja turizma destinacije Grad Makarska

⁷² Ministarstvo turizma i sporta u dokumentu Smjernice i upute za izradu Plana upravljanja destinacijom definiralo je da bi identifikaciju općih ciljeva trebalo vezati uz ekonomske, kulturološke, ekološke, socijalne i infrastrukturne ciljeve (https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2024_dokumenti/240927_pravni_smjernice.pdf).

Povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom uspostavlja nužan okvir pravodobnog proaktivnog djelovanja turističke politike na pojavu negativnih učinaka turizma na kvalitetu života stanovnika Grada koja se već i danas iskazuje kroz gubitak duha i autentičnosti Makarske uslijed turističkog razvoja te iritacijske faktore, kao što su buka, gužva, neprimjereno ponašanje turista, ali i raspoloživost prostora za rekreaciju, pad sklonosti za (neturističkim) obrazovanjem, rast izgrađenosti te utjecaj razvoja turizma na izgled Grada.

Uz pretpostavku neutraliziranja dodatnog pritiska turizmom generiranih iritacijskih faktora stanovnika, postavljeni ekonomski cilj **povećanja novostvorene vrijednosti poduzetnika** podrazumijeva orijentaciju na ponudu proizvoda veće/vrhunske kvalitete te pojačano uključivanje lokalnih poduzetnika u turistički lanac vrijednosti slijedom rasta kvalitete usluživanja, potrebnog znanja i kompetencija zaposlenih te uobličavanja ponude koja iskazuje autohtone vrijednosti destinacije. Time se osigurava, uz stagnaciju aktivnosti tijekom ljeta, potrebna tržišna diferencijacija proizvoda i produljenje razdoblja intenzivnijeg poslovanja na predsezonu i postsezonu te ravnomjernija distribucija pozitivnih učinaka turizma na sve stanovnike Grada. Jednako je važan i učinak na jačanje konkurentske sposobnosti i prepoznatljivosti destinacije te rast spremnosti poduzetnika da kvalitetno odgovore na izazove tržišnih trendova koji jasno ukazuju na orijentaciju kupaca prema iskustvenim putovanjima te održivom turizmu.

Ograničavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje, uz postavljene ciljeve povećanja zadovoljstva stanovnika turizmom i povećanja novostvorene vrijednosti poduzetnika, važan je element načela održivosti odnosno osiguravanja ravnoteže između ekoloških, gospodarskih i društveno-kulturnih aspekata utjecaja turističke aktivnosti. Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske pokazala je da iz perspektive upotrebe prostora Grad dostiže, odnosno prelazi gornju granicu turističke nosivosti u segmentu turističke izgrađenosti građevinskih područja naselja mješovite namjene, uz postojanje i prostorno-planerskih i tržišnih čimbenika koji tu izgrađenost mogu i višestruko povećati.

U uvjetima kad promjena karaktera Makarske zbog intenzivnog turističkog razvoja posljednjih desetak godina te gubitak duha i autentičnosti postaju drugi najvažniji faktor ukupnog zadovoljstva životom za stanovnike, cilj **očuvanja kulture i načina života** nameće se ne samo kao ključni kulturološki cilj plana upravljanja destinacijom nego i neizostavan faktor osiguranja održivog razvoja Grada Makarske.

Postojeća uska grla povezana s prometom u mirovanju i kretanju mogu postati izvor dodatnog destinacijskog opterećenja ako se nastavi, posebice sezonski, rast komercijalne i nekomercijalne turističke ponude i potražnje. Stoga infrastrukturni cilj **uklanjanja uskih grla u prometu u kretanju i mirovanju**, integriran s ciljevima povezanim s povećanjem novostvorene vrijednosti poduzetnika i ograničavanjem rasta turizmom motivirane stambene izgradnje, postaje neizostavna karika kvalitetnog razvoja turističke ponude Grada i smanjivanja faktora iritacije stanovnika podrazumijevajući kako ulaganja u prometnu infrastrukturu tako i primjenu suvremenih tehničko-tehnoloških rješenja u upravljanju prometnim tokovima.

6.4. Strateški pravac i prioriteti

Strateški pravac turizma, odnosno željena slika turizma Grada Makarske u budućnosti, predstavlja iskaz željenih obilježja destinacije kao okvira za prepoznavanje prioriteta područja djelovanja, a potom i razradu strateškog i operativnog pristupa koji bi trebao osigurati uspješnu realizaciju plana upravljanja destinacijom Grad Makarska u četverogodišnjem razdoblju. Proces određivanja strateškog pravca turizma moguće je izvesti traženjem odgovora na četiri strateška pitanja:

- ➡ Kakav turizam želimo razvijati?

- ➔ Što trebaju dobiti stanovnici?
- ➔ Zašto nas odabiru posjetitelji?
- ➔ Kako trebamo upravljati razvojem turizma?

Odgovori na postavljena pitanja odraz su općih načela i ciljeva razvoja te provedenog konzultativnog procesa s predstavnicima nositelja turističke politike odnosno dionicima turističkog razvoja Grada.

Kakav turizam želimo razvijati?

- Održiv i regenerativan
- prostorno uravnotežen
- usklađen s nosivim kapacitetom destinacije
- integriran u gospodarstvo Grada
- konkurentan
- cjelogodišnji
- međunarodno prepoznatljiv.

Što trebaju dobiti stanovnici?

- Minimizirane negativne eksternalije / iritacijske faktore turizma
- visok društveni standard, sigurnost i uvjete za ugodan život
- optimiziranu komunalnu infrastrukturu
- očuvanje kulture života i rada
- stabilan izvor izravnih i neizravnih ekonomskih prihoda i koristi, gospodarske aktivnosti i novostvorene vrijednosti.

Zašto nas odabiru posjetitelji?

Zbog:

- razvijenog portfelja cjelogodišnjih proizvoda visoke vrijednosti utemeljenih na zdravlju odnosno fizičkoj i psihičkoj dobrobiti, uživanju i regeneraciji, iskustvima i aktivnostima, *wellbeingu* i *wellnessu*
- širokog i raznolikog spektra destinacijskih (regionalnih) sadržaja visoke kvalitete usluživanja i turističke prakse koja podržava održivost, ali i postaje instrument povećanja kvalitete ekosustava i života zajednice
- autentičnosti i gostoljubivosti
- ambijentalnosti i uređenosti mjesta te bogatstva prirodne i kulturne baštine.

Kako trebamo upravljati razvojem turizma?

- Utemeljeno na znanju
- transparentno
- participativno
- usklađivanjem interesa različitih dionika
- horizontalno i vertikalno integrirano
- poticajno.

Strateški pravac razvoja turizma destinacije Grad Makarska moguće je na temelju dobivenih odgovora iskazati kroz četiri stupa željene slike turizma Grada u budućnosti:

- ➔ **nosivi kapacitet turizma destinacije** kao okvir strateškog i operativnog upravljanja turizmom i neutraliziranja negativnih eksternalija / iritacijskih faktora turističke aktivnosti
- ➔ **održivost i regenerativnost** kao okvir stalnog djelovanja usmjerenog na povećanje kvalitete života i pozitivne percepcije lokalnog stanovništva o turizmu te osiguranje gostoljubivosti, sigurnosti i autentičnosti stvaranja sadržaja visoke kvalitete usluživanja i turističke prakse koja postaje instrument povećanja kvalitete ekosustava i života zajednice
- ➔ **međunarodno prepoznatljiv sustav diverzificiranih proizvoda visoke vrijednosti** utemeljenih na fizičkoj i psihičkoj dobrobiti, uživanju i regeneraciji, iskustvima i aktivnostima, *wellbeingu* i *wellnessu* koji konkurentnost grade na ambijentalnosti i uređenosti mjesta te bogatstvu prirodne i kulturne baštine, kvaliteti usluga, raznovrsnosti i prilagođenosti usluga, znanju i inovativnosti te lokalnom gospodarstvu
- ➔ **suradničko upravljanje** koje omogućava transparentno donošenje poticajnih razvojnih odluka utemeljenih na znanju, usklađivanju interesa različitih dionika te horizontalnom i vertikalnom integriranju nositelja destinacijske politike.

Slijedi da su prioriteti Grada Makarske u razvoju turizma odnosno upravljanju turizmom te razradi specifičnih ciljeva osiguranje pretpostavki koje će omogućiti:

1. neutraliziranje negativnih eksternalija / iritacijskih faktora turističke aktivnosti, prije svega onih koji narušavaju kvalitetu života lokalnog stanovništva te gubitak duha i autentičnosti Grada
2. razvoj portfelja turističkih proizvoda i kvalitete usluživanja visoke vrijednosti
3. jačanje prepoznatljivosti destinacije
4. uspostavljanje suradničkog upravljanja.

6.5. Ciljevi destinacije Grad Makarska

Opći ciljevi, odrednice strateškog pravca i definirani prioriteti osnova su za utvrđivanje specifičnih ciljeva koji stvaraju okvir djelovanja, odnosno provedbe aktivnosti i projekata upravljanja destinacijom Grad Makarska od 2026. do 2029. godine. Slijedeći logiku intervencije plana upravljanja turizmom (specifični) ciljevi destinacije Grad Makarska, a potom i aktivnosti te projekti, povezuju se s jasnim, provjerljivim, pokazateljima rezultata.

Uspostavljanje sustava specifičnih ciljeva destinacije Grad Makarska prikazuje se u dva koraka:

- prvi korak povezuje postavljene prioritete, načela i opće ciljeve razvoja sa specifičnim/operativnim ciljevima upravljanja destinacijom
- drugi korak utvrđuje mjerljive pokazatelje očekivanih rezultata pojedinog specifičnog cilja 2029. godine

Konsekutivna uvjetovanost, ali i međupovezanost postavljenih prioriteta, načela i općih ciljeva sa specifičnim/operativnim ciljevima prikazana je u nastavku.

Prioritet		Specifični cilj
<ul style="list-style-type: none"> • neutraliziranje negativnih eksternalija / iritacijskih faktora turističke aktivnosti 		<p>Uklanjanje uskih grla destinacijskog nosivog kapaciteta</p> <p>Opis:</p> <p>uklanjanje uskih grla u komunalnoj i prometnoj infrastrukturi te stambenoj i turističkoj izgradnji kao pretpostavke razvoja ponude proizvoda i usluga veće/vrhunske kvalitete te povećanja ukupnog zadovoljstva životom stanovnika povezane sa zaštitom duha i autentičnosti Grada, raspoloživosti vode i odvodnje, bukom i veličinom izvansmještajne ugostiteljske ponude</p>
Opća načela	Opći ciljevi	
<ul style="list-style-type: none"> • održivost • upravljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • ograničavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje • uklanjanje uskih grla u prometu u kretanju i mirovanju 	

Prioritet		Specifični cilj
<ul style="list-style-type: none"> • razvoj portfelja turističkih proizvoda i kvalitete usluživanja visoke vrijednosti 		<p>Razvoj proizvoda visoke vrijednosti</p> <p>Opis:</p> <p>povećanje destinacijske ponude proizvoda i usluga visoke vrijednosti u cijelom turističkom destinacijskom lancu, s posebnim naglaskom na gastronomsku ponudu, lokalnu proizvodnju i destinacijske pakete doživljaja te povezanu diverzifikaciju proizvoda uspostavom sustava poticanja, usmjerenom valorizacijom resursno-atraksijske osnove te razvojem znanja i vještina zaposlenih</p>
Opća načela	Opći ciljevi	
<ul style="list-style-type: none"> • kvaliteta • održivost • vrijednost • povezivanje • upravljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • povećanje novostvorene vrijednosti poduzetnika • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • očuvanje kulture i načina života 	

Prioritet		Specifični cilj
<ul style="list-style-type: none"> • podizanje prepoznatljivosti destinacije 		<p style="text-align: center;">Rebrandiranje destinacije</p> <p>Opis:</p> <p>etabliranje Makarske na ciljnim turističkim tržištima u skladu s inoviranim konceptom brenda i proizvodnim portfeljem te izgradnja prepoznatljivog i poželjnog imidža destinacije kroz unapređenje tržišne komunikacije, posebice digitalne</p>
Opća načela	Opći ciljevi	
<ul style="list-style-type: none"> • prepoznatljivost • održivost • kvaliteta • upravljanje 	<ul style="list-style-type: none"> • povećanje novostvorene vrijednosti poduzetnika • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • očuvanje kulture i načina života 	

Prioritet		Specifični cilj
<ul style="list-style-type: none"> • uspostavljanje suradničkog upravljanja 		<p style="text-align: center;">Uspostavljanje djelotvornog sustava destinacijskog menadžmenta</p> <p>Opis:</p> <p>uspostavljanje institucionalnog okvira kolaborativnog destinacijskog menadžmenta utemeljenog na znanju te usklađenim nadležnostima nositelja turističke politike</p>
Opća načela	Opći ciljevi	
<ul style="list-style-type: none"> • upravljanje • održivost • vrijednost 	<ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • ograničavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje • očuvanje kulture i načina života • povećanje novostvorene vrijednosti poduzetnika • uklanjanje uskih grla u prometu u kretanju i mirovanju 	

U nastavku se za sva četiri specifična cilja razvoja destinacije Grad Makarska definiraju pokazatelji uspjeha te očekivani rezultat do konca 2029. godine.

Uklanjanje uskih grla destinacijskog nosivog kapaciteta

Pokazatelj ostvarivanja cilja: pokazatelji koji su prema Studiji turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske iz 2023. godine dostigli nosivi kapacitet (usklađeni s izračunom pokazatelja prema Pravilniku o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta, NN 112/24 te odgovarajućim smjernicama za njihov izračun) s posebnim naglaskom na ograničenje rasta turističke izgrađenosti, ograničenje rasta kapaciteta u objektima u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu te uklanjanje uskih grla povezanih s prometom u kretanju i mirovanju, bukom i plažnim prostorom.

Očekivani rezultat cilja: smanjen broj obilježja destinacije koja predstavljaju uska grla (pokazatelji) povezanih s percepcijom utjecaja turizma na gubitak duha i autentičnosti Grada kao očekivane posljedice sadržaja niske dodane vrijednosti i različitih

	<p>pojavnosti masovnog turizma, buke i kapaciteta izvansmještajnog ugostiteljstva, raspoloživosti plažnog prostora te turističke izgrađenosti građevinskih područja naselja mješovite namjene.</p>
Razvoj proizvoda visoke vrijednosti	<p>Pokazatelj ostvarivanja cilja: sezonska struktura noćenja u destinaciji po mjesecima.</p>
	<p>Očekivani rezultat cilja: povećanje udjela komercijalnih noćenja izvan razdoblja od lipnja do rujna za 30 % u odnosu na 2025., odnosno na udio od 20 % 2029. godine (udio noćenja u izvansezonskom razdoblju 15,4 %) polazeći od pretpostavke prosječnog godišnjeg ukupnog rasta noćenja od 2 % te time i prosječnog godišnjeg rasta broja noćenja od 9 % u izvansezonskom razdoblju.</p>
Rebrandiranje destinacije	<p>Pokazatelj ostvarivanja cilja: prepoznatljivost brenda mjerena brojem pratitelja objava na društvenim mrežama / pretraživanja sadržaja mrežnih stranica TZ-a Grada Makarske, uključivo povezanih s proširenim identitetom Grada (<i>outdoor, wellness, wellbeing, gastronomija kraja, kultura života i rada i sl.</i>)</p>
	<p>Očekivani rezultat cilja: rast broja pratitelja / posjeta mrežnim stranicama s prosječnom godišnjom stopom od 20 % (nakon izrade strateškog marketinškog dokumenta destinacije i prilagodbe mrežnih stranica TZ-a Grada Makarske).</p>
Uspostavljanje djelotvornog sustava destinacijskog menadžmenta	<p>Pokazatelj ostvarivanja cilja: aktivnosti definirane u Planu upravljanja destinacijom Grad Makarska u nadležnosti Grada Makarske i TZ-a Grada Makarske.</p>
	<p>Očekivani rezultat cilja: realizacija (najmanje 90 %) aktivnosti u nadležnosti Grada Makarske i TZ-a Grada Makarske definiranih Planom upravljanja destinacijom Grad Makarska.</p>

7. Mjere i aktivnosti – akcijski plan

Uz definiranje strateškog pravca i prioriteta te specifičnih ciljeva, razvojni smjer destinacije Grad Makarska obuhvaća mjere i aktivnosti njegove provedbe. Slijedom zaključaka analize prihvatnog kapaciteta kojom je utvrđeno da Intenzitet turističke aktivnosti u Gradu Makarskoj dostiže definirane granice preko kojih turizam postaje glavni faktor transformacije mjesta s potencijalno neprihvatljivim društvenim i okolišnim posljedicama za domicilnu sredinu, razvojni okvir uključuje i dvije opće mjere koje su usmjerene na ostvarenje strateškog pravca i prioriteta te svih specifičnih ciljeva destinacije.

- **Mjera: za područje Grada Makarske preporučuje se donošenje odluke koja će omogućiti obustavu:**
  - I. **izdavanja novih rješenja o odobrenju za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu u višestambenim zgradama odnosno zgradama namijenjenim stanovanju, a koje se sastoje se od najmanje četiri stana na području Grada**
  - II. **mogućnosti prenamjene poslovnih prostora u prizemlju poslovno-stambenih zgrada u prostore za pružanje usluga smještaja, kratkoročnog najma.**

Analiza nosivosti destinacije (poglavlje 5.) pokazala je da intenzitet turističke aktivnosti u Gradu Makarskoj dostiže definirane granice preko kojih turizam postaje glavni faktor transformacije mjesta s potencijalno neprihvatljivim društvenim i okolišnim posljedicama za domicilnu sredinu. Utvrđeno je i da iz perspektive upotrebe prostora Grad Makarska dostiže, odnosno prelazi gornju granicu turističke nosivosti u segmentu turističke izgrađenosti građevinskih područja naselja mješovite namjene uz značajnu mogućnost dodatne izgradnje i uz neiskorištene mogućnosti uspostavljanja tipologije gradnje koja tu izgrađenost može i višestruko povećati.

Polazeći od zaključka da je analizom prihvatnog kapaciteta utvrđena potreba razrade i provedbe programa ograničavanja rasta kapaciteta u tzv. privatnom smještaju, predložena mjera utemeljena je na odredbama članka 31. Zakona o turizmu (NN 156/2023) koji je odredio da predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave može, na temelju plana upravljanja destinacijom i u skladu s prostornim planovima, donijeti odluku o vrsti i kapacitetima smještajnih objekata u destinaciji na temelju izračuna prihvatnih kapaciteta.

Odluka stupa na snagu objavom Plana upravljanja destinacijom Grad Makarska i odluke u Glasniku Grada Makarske, službenom glasilu Grada Makarske.

Mjera: za područje uže gradske jezgre odnosno zaštićene kulturno-povijesne cjeline Makarske (Lista zaštićenih kulturnih dobara Z-5140) preporučuje se donošenje odluke koja će omogućiti obustavljanje izdavanje novih rješenja o odobrenju za:

- I. **pružanje ugostiteljskih usluga u vrstama ugostiteljskih objekata: pečenjarnice i objekti brze prehrane**
- II. **postavljanje bankomata, osim u prizemljima zgrada koje nisu registrirane kao pojedinačno kulturno dobro i u kojima posluju banke te na javnoprometnim površinama koje odredi Grad, sukladno gradskim odlukama i**
- III. **obavljanje trgovačke djelatnosti na malo u segmentu trgovine na malo kruhom, kolačima i slatkim proizvodima (NKD 2025, djelatnost 47.24) te nakitom (NKD 2025, djelatnost 47.77).**

Analiza nosivosti destinacije (poglavlje 5.) pokazala je, naime, da dvije trećine stanovnika Grada smatra da Makarska zbog turizma gubi svoj duh i autentičnost. Pri tome je ocijenjeno

da je postojeća koncentracija ugostiteljskih sadržaja u staroj gradskoj jezgri prešla gornju granicu prihvatljivog kapaciteta. Jednako tako, utvrđeno je da je problem buke (očekivano posebice za one koji žive u gradskoj jezgri) drugi po važnosti faktor rizika utjecaja turizma na život u Makarskoj.

Slijedom zaključaka analize prihvatnog kapaciteta turizma Grada te potrebe zaštite jedinstvenog identiteta i atmosfere zaštićene kulturno-povijesne cjeline predložena mjera utemeljena je na odredbama članka 31. Zakona o turizmu (NN 156/2023) koji je odredio da predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave može, na temelju plana upravljanja destinacijom i u skladu s prostornim planovima, donijeti odluku o broju, vrsti i kategoriji ugostiteljskih objekata kao i ostalim mjerama iz svoje nadležnosti koje su povezane s turizmom (primjerice sukladno odredbama Zakona o komunalnoj djelatnosti).

Odluka stupa na snagu objavom Plana upravljanja destinacijom Grad Makarska i odluke u Glasniku Grada Makarske, službenom glasilu Grada Makarske.

Polazeći od odredaba članka 3., stavka 5. Pravilnika o javnoj turističkoj infrastrukturi, NN 136/2021, ovim se Planom te njegovom objavom u Glasniku Grada Makarske, službenom glasilu Grada Makarske, u svrhu ostvarivanja strateškog pravca i prioriteta te svih specifičnih ciljeva destinacije javnom turističkom infrastrukturuom destinacije Grad Makarska (poglavlje 2.3.) određuju i objekti:

- tržnica i gastronomski centar kao doživljajni i interpretacijski centar gastronomije Makarske i Dalmacije
- Merkur 5 kao multifunkcionalni centar za organizaciju manjih kongresa, sastanaka i edukacija kao i različitih kulturnih događanja.

7.1. Mjere

Polazeći od obilježja postojećeg stanja te pokazatelja održivosti i analize prihvatnog kapaciteta Grada Makarske, definirano je devet mjera ostvarenja općih i specifičnih ciljeva turizma destinacije Grad Makarska.

Logika intervencije kao instrumenta koji uspostavlja logičku vezu između općih i specifičnih ciljeva i mjera, kao skupa međusobno povezanih aktivnosti usmjerenih izravno na ostvarivanje specifičnog cilja, a neizravno i na ostvarenje općih ciljeva, prikazana je u nastavku.

Opći ciljevi	Specifični cilj	Mjere
<ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • ograničavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje • uklanjanje uskih grla u prometu u kretanju i mirovanju 	uklanjanje uskih grla destinacijskog nosivog kapaciteta	<ul style="list-style-type: none"> • mjera: uklanjanje uskih grla u javnoj komunalnoj i prometnoj infrastrukturi
		<ul style="list-style-type: none"> • mjera: uklanjanje uskih grla u području upotrebe prostora i stambene te turističke izgradnje
Opći ciljevi	Specifični cilj	Mjere
<ul style="list-style-type: none"> • povećanje novostvorene vrijednosti poduzetnika • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • očuvanje kulture i načina života 	razvoj proizvoda visoke vrijednosti	<ul style="list-style-type: none"> • mjera: unapređenje destinacijske ponude kroz razvoj lanca vrijednosti
		<ul style="list-style-type: none"> • mjera: usmjerena valorizacija resursno-atraktivne osnove
		<ul style="list-style-type: none"> • mjera: sustavno unapređenje ljudskih i inovacijskih kapaciteta pružatelja usluga

Opći ciljevi	Specifični cilj	Mjere
<ul style="list-style-type: none"> • povećanje novostvorene vrijednosti poduzetnika • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • očuvanje kulture i načina života 	rebrandiranje destinacije	<ul style="list-style-type: none"> • mjera: upravljanje brendom, imidžem i pozicioniranjem
		<ul style="list-style-type: none"> • mjera: unapređenje tržišne komunikacije
Opći ciljevi	Specifični cilj	Mjere
<ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva stanovnika turizmom na području Grada • ograničavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje • očuvanje kulture i načina života • povećanje novostvorene vrijednosti poduzetnika • uklanjanje uskih grla u prometu u kretanju i mirovanju 	uspostavljanje djelotvornog sustava destinacijskog menadžmenta	<ul style="list-style-type: none"> • mjera: uspostavljanje sustava praćenja održivosti i nosivog kapaciteta destinacije
		<ul style="list-style-type: none"> • mjera: jačanje institucionalnih kapaciteta sustava destinacijskog upravljanja

7.2. Aktivnosti

Aktivnosti su niz međusobno povezanih radnji, a definirane su prema mjerama na čije ostvarenje utječu.

7.2.1. Mjere i aktivnosti uklanjanja uskih grla destinacijskog nosivog kapaciteta

Specifični cilj uklanjanja destinacijskih uskih grla nosivog kapaciteta ostvaruje se provedbom dviju mjera i sedam aktivnosti.

Specifični cilj: uklanjanje destinacijskih uskih grla nosivog kapaciteta	
Mjere	Aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> • mjera: uklanjanje uskih grla u javnoj komunalnoj i prometnoj infrastrukturi 	<ul style="list-style-type: none"> • smanjenje prometnih gužvi • povećanje parkirališnih kapaciteta • prilagođavanje komunalne infrastrukture
	<ul style="list-style-type: none"> • razrada uvjeta gradnje/uređivanja/namjene objekata na području kulturno-povijesne cjeline Makarske • uređenje, tematiziranje i dodatno opremanje plaža i plažnog prostora • usporavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje • upravljanje razvojem u planiranim turističkim zonama koje nisu privedene namjeni
<ul style="list-style-type: none"> • mjera: uklanjanje uskih grla u području upotrebe prostora i stambene te turističke izgradnje 	

7.2.1.1. Aktivnosti realizacije mjere uklanjanja uskih grla u javnoj komunalnoj i prometnoj infrastrukturi

Ostvarivanje mjere uklanjanja uskih grla u javnoj komunalnoj i prometnoj infrastrukturi ostvaruje se realizacijom triju aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Smanjenje prometnih gužvi
<p>Opis</p> <p>Analiza prometnog opterećenja prometnica iz 2022. godine pokazala je da je kapacitet državne ceste D8 na području naselja Makarska (Vukovarska i Dubrovačka ulica) kao i glavnih gradskih prometnica (ulice Ante Starčevića, don. Mihovila Pavlinovića i Stjepana Ivičevića, Obala kralja Tomislava) nedostatan za volumen prometa u turističkoj sezoni. Stoga se u vršnim danima ljetne turističke sezone godine najveće prometne gužve javljaju na sljedećim lokacijama (ocjena Policijske postaje Makarska):</p> <ul style="list-style-type: none"> • raskrižje državne ceste i Ulice Ivana Gorana Kovačića • Županijska cesta 6196 (put Velikog Brda) • Lička ulica, s križanjem na D8 tj. Vukovarskom ulicom i Ulicom Ante Starčevića • križanje ulica na D8, Vukovarska – Istarska i Vukovarska – Zagrebačka • križanje ulica na D8 – Vukovarska – Stari velikobrdski put • križanje Volicija. <p>Gužvu na ulicama i javnim površinama kao veliki problem vidi 40,5 %, a manji problem 32,1 % stanovnika Grada (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.).</p> <p>Proračunom Grada Makarske za 2026. godinu predviđeno je više ulaganja u infrastrukturu prometa u kretanju uključujući rekonstrukcija Kotiške ulice i Ulice don Mihovila Pavlinovića.</p> <p>Koordinacija s Hrvatskim cestama u cilju priprema, planiranja/testiranja i projektiranja, a potom i provedbe aktivnosti i projekata upravljanja prometnim tokovima na području Grada, uključujući i sanaciju te rekonstrukcije točaka najveće prometne gužve (uz započetu izgradnju deniveliranog rotora) sukladno projektima predloženim u Analizi prometnog opterećenja prometnica u Makarskoj (Fakultet prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu).</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • donošenje odluke o izradi i provedbi srednjoročnog plana upravljanja prometnim tokovima u nadležnosti Grada s procjenom troškova/mogućnosti financiranja s praćenjem učinaka te koordinacija s Hrvatskim cestama za rješavanje uskih grla na državnoj cesti D8
Nositelj: Grad Makarska
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: Proračun Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2026. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: izrada integralnog projekta srednjoročnog upravljanja prometnim tokovima na području Grada Makarske

Povećanje parkirališnih kapaciteta

Opis

Kapacitet prometovanja i parkirališnog prostora Grada Makarske nedostatan je za postojeći volumen prometa tijekom turističke sezone te je faktor najviše razine iritacije lokalnog stanovništva i nezadovoljstva turista. Tako je za više od 80 % anketiranih stanovnika Grada pronalazak slobodnog parkirališnog mjesta i gužva u prometu tijekom turističke sezone važan faktori iritacije (Anketa stavova lokalnog stanovništva o turizmu, 2023.). Procjenjuje se da u vršnim razdobljima turističke sezone nedostaje 1000 parkirališnih mjesta, pri čemu je dostignuta iskorištenost plaćenih parkirališta veća od 90 % u pojedinim dijelovima dana (Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam 2023). Stoga je Proračunom Grada Makarske za 2026. godinu pokrenut razvoj projekata triju podzemnih garaža: Zelenka, u sklopu izgradnje sportske dvorane OŠ oca Petra Perice, te dvije garaže u središtu grada.

Osim nastavka započetih projekata, aktivnost podrazumijeva pripremu, planiranje, testiranje različitih modela upravljanja prometom u mirovanju (implementacije npr. simulacija jednosmjernih režima, modela *Park & Ride*, upravljanja trasama autobusa i sl.) i projektiranje te provedbu aktivnosti rješavanja problema prometa u mirovanju u segmentima:

- upravljačkih aktivnosti (operativna nadzorna ploča kao alat upravljanja i informiranja posjetitelja, usluge pametnog parkiranja, kontrola, naplata / stanje uživo: aplikacija za parkiranje PayDo i sl.) te proširenje javne kružne prijevozne usluge na području Grada (Điro plus)
- razvoja sustava praćenja (kamere za praćenje prometa / registarskih tablica na ulaznim/izlaznim točkama u Grad) ulaska i prijvata jednodnevnih posjetitelja (naplata parkiranja osobnim vozilima, naplata parkiranja turističkim autobusima uz točke iskrcaja i ukrcaja s režimom zadržavanja te usmjeravanja prema točkama nižeg opterećenja upotrebe)
- dodatnog pokretanja investicija u izgradnju infrastrukture (javna parkirališta, garaže).

Aktivnost dodatno podrazumijeva i osiguranje uvjeta za povećanja broja punionica za električna vozila (lokacije/poticaji za postavljanje i upravljanje punionica na javnim parkiralištima kao i na konačnim odredištima posjetitelja).

Koraci/radnje:

- razrada i provedba srednjoročnog plana aktivnosti rješavanja problema prometa u mirovanju u segmentu upravljačkih aktivnosti s proširenjem javne kružne prijevozne usluge na području Grada (Điro plus)
- realizacija započetog razvoja projekata triju podzemnih garaža
- definiranje poželjnih lokacija za punionice za električna vozila, razrada mjera poticanja postavljanja punionica na javnim parkiralištima, praćenje realizacije

Nositelj: Makarski komunalac d.o.o., Grad Makarska

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: Makarski komunalac d.o.o., proračun Grada Makarske, moguće pokretanje javno-privatnih partnerstva te financiranje/sufinanciranje privatnih poduzetnika

Vrijeme provedbe: 2027. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: završetak izgradnje triju podzemnih garaža

Prilagođavanje komunalne infrastrukture

Opis

Sustav vodoopskrbe i sustav odvodnje dosežu maksimalni tehnički kapacitet u razdoblju turističke sezone. Započeo je proces realizacije projekta kojim se kanalizacijski sustav uvodi i u dijelove naselja koji nemaju javni sustav odvodnje te izgradnja II. stupnja pročišćavanja otpadnih voda (očekuje se da će projekt biti u funkciji do 2034. godine). No razvoj vodoopskrbnog sustava tek treba pokrenuti jer gubici u sustavu iznose oko 45 % zahvaćene vode uslijed zastarjelosti lokalne distribucijske mreže pri čemu je potrošnja vode izrazito sezonski uvjetovana.

Budući da su podaci i analiza podataka o turističkom prometu u destinaciji temelj za donošenje odluka o modernizaciji i prilagođavanju komunalne infrastrukture (Zakon o turizmu, NN 156/2023), aktivnost se odnosi na osiguranje pretpostavki za usklađivanje planova razvoja komunalne infrastrukture (vodoopskrba, odvodnja otpadnih voda, zbrinjavanje otpada) s planovima razvoja turističke aktivnosti iz perspektive godišnje dinamike turističke aktivnosti prema različitim vrstama proizvoda i smještajnih kapaciteta (komercijalni i nekomercijalni kapaciteti) te kvaliteti usluživanja i širenju destinacijskog lanca vrijednosti.

Koraci/radnje:

- izrada dugoročnih strateških planova komunalnih poduzeća

Nositelj: Makarski komunalac d.o.o.; Komunalno poduzeće Vodovod d.o.o. Makarska

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: bez dodatnih troškova

Vrijeme provedbe: 2026. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: izrada dugoročnih strateških planova Makarskog komunalca d.o.o.; Komunalnog poduzeća Vodovod d.o.o. Makarska

7.2.1.2. Aktivnosti realizacije mjere uklanjanja uskih grla u području upotrebe prostora i stambene te turističke izgradnje

Ostvarivanje mjere uklanjanja uskih grla u području upotrebe prostora i stambene te turističke izgradnje ostvaruje se realizacijom četiriju aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Razrada uvjeta gradnje/uređivanja/namjene objekata na području Kulturno-povijesne cjeline Makarske

Opis

Za područje zaštićenog kulturnog dobra Kulturno-povijesna cjelina Makarske razrađuju se kriteriji oblikovanja pojedinih prostornih cjelina sukladno postavljenim ciljevima plana upravljanja usmjerenima na povećanje destinacijske ponude proizvoda i usluga visoke vrijednosti te uklanjanje uskih grla u turističkoj izgradnji.

Polazeći od uređenja površina javne namjene te uvjeta gradnje građevina i uređenja prostora, uključujući i uvjete interpolacije i transformacije postojećih građevina, definiraju se namjene i uporabne cjeline građevina iz perspektive očuvanja kvalitete života lokalnog stanovništva, ali i podizanja razine privlačnosti cjeline za posjetitelje. Pri tome se detaljno razrađuju intenzitet i alokacija ugostiteljske ponude, upotreba prostora za smještaj posjetitelja te mogućnosti i uvjeti proširivanja destinacijske ponude trgovačkim i ostalim, neugostiteljskim, sadržajima. Upravljanje itinerarom obilaska i zadržavanja posjetitelja također je važan dio oblikovanja kulturno-povijesne cjeline Makarske.

Do donošenja uvjeta gradnje te ugradnje odabranog modela u prostorno-plansku dokumentaciju, na području zaštićene kulturno-povijesne cjeline Makarske na području zaštićene kulturno-povijesne cjeline Makarske (vidjeti poglavlje 7) preporučuje se donošenje odluka o: (i) obustavi izdavanja novih rješenja o odobrenju za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu u višestambenim zgradama odnosno zgradama namijenjenim stanovanju, a koje se sastoje od najmanje četiriju stanova, (ii) obustavi mogućnosti prenamjene poslovnih prostora u prizemlju poslovno-stambenih zgrada u prostore za pružanje usluga smještaja, kratkoročnog najma, (iii) obustavi izdavanja novih rješenja o odobrenju za pružanje ugostiteljskih usluga u vrstama ugostiteljskih objekata: pečenjarnice i objekti brze hrane, postavljanju bankomata, osim u prizemljima zgrada koje nisu registrirane kao pojedinačno kulturno dobro i u kojima posluju banke, te na javnoprometnim površinama koje odredi Grad, sukladno gradskim odlukama te obavljanju trgovačke djelatnosti na malo u segmentu trgovine na malo kruhom, kolačima i slatkim proizvodima (NKD 2025, djelatnost 47.24) te nakitom (NKD 2025, djelatnost 47.77).

Koraci/radnje:

- razrada modela i uvjeta gradnje/uređivanja/namjene objekata na području Kulturno-povijesne cjeline Makarske te donošenje odluke o ugradnji odabranog modela u prostorno-plansku dokumentaciju (urbanistički plan uređenja)

Nositelj: Grad Makarska

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun Grada Makarske

Vrijeme provedbe: 2026. – 2027.

Pokazatelj realizacije do 2029: razrada uvjeta gradnje/uređivanja/namjene objekata na području Kulturno-povijesne cjeline Makarske

Uređenje, tematiziranje i dodatno opremanje plaža i plažnog prostora

Opis

Plaže i plažni/kupališni prostori Grada Makarske u ovom trenutku ne dostižu željene standarde, što je, posebice iz perspektive strukture turističkih proizvoda i turističke potražnje, važno ograničenje razvoja turizma Grada. Bez obzira na širenje proizvodnog portfelja kvaliteta plažnog prostora važan je faktor konkurentne sposobnosti destinacije sada i u budućnosti. Aktivnost podrazumijeva povećanje kvalitete postojećih javnih plaža, uključujući omogućavanje sigurnog pristupa osobama s invaliditetom ili ograničenim mogućnostima kretanja i sanitarnih uvjeta, dodatno opremanje i tematiziranje plaža (uključujući i uređenje plaža za pse), ali i unapređenje upravljanja (pametni modeli informiranja korisnika te upravljanja upotrebom) plaža. Pri tome je, uz redovne aktivnosti upravljanja plažama i plažnim prostorom (čišćenje, održavanje, uređenje i

opremanje fiksne opreme, dohrana i sl.) prema Studiji turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam 2023. nužno:

- analizirati sadašnju upotrebu obalne linije, prostorna ograničenja i osjetljivosti prostora, uključujući i utjecaj klimatskih promjena na održivost plaža
- planirati proširenja površina plaža u zaleđe te olakšanje pristupa u more na hridinasto-kamenim plažama, uključujući i plaže na potezu od zone ugostiteljsko-turističke namjene na zapadu do sjeverozapadne strane poluotoka Sv. Petar
- zonirati, profilirati i uskladiti sadržaje (ugostiteljstvo, sport i rekreacija, pontoni/sunčališta i sl.) na plažama i uz plaže koji povećavaju ugodu boravka na plaži osiguravajući „upravljanje kapacitetom/upotrebom” (npr. zoniranje/tematiziranje, pristupačnost, razrada specifičnih destinacijskih standarda upotrebe).

Preispitivanje mogućnosti odnosno osiguranje uvjetovane gradnje pratećih sadržaja planiranih hotela i kampova u zonama (npr. bazena, uređenja značajnih parkovnih i zelenih površina i sl.), ali i obiteljskog smještaja.

Koraci/radnje:

- donošenje odluke o uspostavljanju modela upravljanja i kontrole upotrebe plaža, uključujući i razradu modela penalizacije s praćenjem učinaka

Nositelj: TZ Grada Makarske, Makarska obala d.o.o., Grad Makarska

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske, Makarska obala d.o.o., proračun Grada Makarske

Vrijeme provedbe: 2027. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: izrada plana upravljanja plažama i kupališnim/plažnim prostorom

Usporavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje

Opis

Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske iz 2023. utvrdila je da je postojeća izgrađenost komercijalnih i nekomercijalnih smještajnih objekata (stambenih jedinica) na postojećim građevinskim područjima naselja na gornjoj razini prihvatljivosti koja označava visoku razinu utjecaja na transformaciju lokalne zajednice. Također, utvrđeno je i da je postojećom prostorno-planskom dokumentacijom iz 2020. godine omogućeno znatno povećanje broja stambenih jedinica u građevinskim područjima naselja, a koje sve potencijalno mogu postati smještajni kapaciteti. U tom su smislu posljednjom izmjenom i dopunom Prostornog plana uređenja Grada Makarske (usvojenom 2023.) u cilju usporavanja rasta turizmom motivirane stambene izgradnje ⁷³ izvršene sljedeće promjene prostorno-planske dokumentacije: ukinuta je mogućnost gradnje dvojnih građevina i nizova (osim u cilju dovršetka postojećih), ograničena je mogućnost gradnje višestambenih građevina (dozvoljena samo za potrebe stradalnika

⁷³ U Odluci o izmjenama i dopunama Odluke o izradi izmjena i dopuna Prostornog plana uređenja Grada Makarske (Glasilo Grada Makarske, 2023.) utvrđeno je da kvantitativno izdašni urbanistički parametri, odnosno uvjeti gradnje propisani važećim prostornim planom dovode do ubrzane betonizacije i trošenja ograničenog resursa, prostora, poglavito izgradnjom velikog broja komercijalnih stambenih jedinica kojima je preopterećena infrastruktura grada. Stambene jedinice prekomjerno se grade ne samo na područjima mješovite namjene već i u komunalno-poslovnim zonama, neke od njih i kao „aparthoteli”.

Domovinskog rata i poticajnu stambenu izgradnju), smanjen je ukupni maksimalni broj funkcionalnih cjelina za samostojeće stambene građevine sa šest na pet, ali uz uvjet da najviše četiri funkcionalne cjeline mogu biti namijenjene stanovanju i/ili vrsti poslovnog prostora, odnosno apartmana.

Polazeći od analize demografskih trendova i projekcije demografskog razvoja Grada, prijedloga Studije turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, 2023. odnosno odredaba Prostornog plana uređenja Grada Makarske (pročišćeni tekst) (Glasilo Grada Makarske, 2024.) u kontekstu Zakona o prostornom uređenju (NN 155/2025) procjenjuje se da je potrebno razraditi aktivnosti usporavanja rasta turizmom motivirane stambene izgradnje koje obuhvaćaju sljedeće:

- preispitivanje uvjeta gradnje stambenih građevina (posebice tip individualne građevine) u smjeru povećanja minimalne građevne čestice i smanjenja broja dozvoljenih stambenih jedinica kako bi se smanjila gustoća upotrebe prostora te ukupni potencijalni maksimum nove izgradnje
- izradu urbanističkih planova uređenja za preostale neizgrađene dijelove naselja ili detaljnu razradu područja kroz Prostorni plan uređenja Grada Makarske tako da se očuva prostor za sve potrebne sadržaje i namjene u naselju (javna i društvena namjena, rekreacija, zelenilo, poslovna namjena, prometne površine i sl.)
- preispitivanje potrebe zadržavanja ukupno planiranih neizgrađenih dijelova građevinskih područja naselja u smjeru njihovog smanjenja.

Pri tome se preporučuje i razrada tipologije za novu gradnju po dijelovima naselja te ugradnja u prostorni plan, npr. detaljnije određivanje oblikovanja građevina s posebnim naglaskom na proporcije i dimenzije građevina, vrste krova i pokrova, proporcije i oblik otvora, materijale i boje građevina i građevinskih elemenata, oblikovanje pomoćnih građevina, uređenje građevne čestice.

U Studiji turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske iz 2023. preporučuje se, nadalje, razrada i provedba programa ograničavanja rasta kapaciteta u tzv. privatnom smještaju uz diferenciranje položaje iznajmljivača s obzirom na stvarno pružanje usluga u domaćinstvu (prebivalište na području Grada, pružanje usluga u okviru domaćinstva).

U tom se smislu, osim prethodno navedenih mjera, u cilju usporavanja rasta turizmom motivirane stambene izgradnje, a slijedom mogućnosti koje pruža Zakon o turizmu (NN 156/2023) s podzakonskim propisima kao i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 152/2024), na razini Grada a u suradnji s nadležnim tijelom za izdavanje rješenja o odobrenju za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, razrađuje odredba koja omogućava:

- davanje rješenja o odobrenju pružanja ugostiteljskih usluga u domaćinstvu samo iznajmljivačima domaćinima definiranim člankom 3. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 152/2024), ali i
- intenziviranje kontrole upotrebe kuća i stanova za odmor kao i poticanja njihovih vlasnika za prijavu u sustav eVisitor.

Očekuje se da bi uvođenje registracijskih brojeva u svrhu oglašavanja obiteljskog smještaja na platformama 2026. godine (sukladno rješenjima iz novog Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti čije se usvajanje očekuje u prvom kvartalu 2026. godine), uključujući i daljnju digitalizaciju i komunikaciju s javnom upravom, moglo olakšati identifikaciju ilegalnih iznajmljivača, a neizravno i smanjiti interes za turizmom motiviranom akvizicijom stambenih objekata.

Dodatno, kad je riječ o usporavanju rasta turizmom motivirane stambene izgradnje u kontekstu Zakona o prostornom uređenju (NN 155/2025) i mogućnosti planiranja površina i građevina za priuštivo stanovanje, potrebno je osigurati da se takva izgradnja ne upotrebljava za potrebe turizma. Stoga se preporučuje detaljno pratiti na koji će način novim Zakonom o priuštivom

stanovanju (koji je u procesu donošenja) biti definiran način planiranja, gradnje i mogućnosti upotrebe priuštivih stanova te tek potom omogućiti ili planirati gradnju priuštivog stanovanja na području Grada Makarske.
Koraci/radnje: <ul style="list-style-type: none"> • razrada i provedba modela ograničavanja/usporevanja dinamike rasta kuća i stanova za odmor te turističkih apartmana polazeći od odrednica te poticanja iznajmljivača domaćina
Nositelj: Grad Makarska, Turistička zajednica Grada Makarske
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: bez dodatnih troškova (s izuzetkom eventualnih troškova promjene Prostornog plana uređenja Grada Makarske te angažmana vanjskih stručnjaka u razradi modela)
Vrijeme provedbe: 2027. – 2028.
Pokazatelj realizacije do 2029.: razrada modela ograničavanja/usporevanja dinamike rasta kuća i stanova za odmor

<i>Upravljanje razvojem u planiranim turističkim zonama koje nisu privedene namjeni</i>
Opis Planirana građevinska područja ugostiteljsko-turističke namjene (u površini 93,52 ha prema PPUG-u Makarske, odnosno 81,2 ha prema Prostornom planu uređenja Splitsko-dalmatinske županije) nisu privedena namjeni. Od ukupne planirane površine izgrađeno je tek 1,50 ha. Drugim riječima, postojeći ugostiteljsko-turistički kapaciteti gotovo su u cijelosti smješteni unutar građevinskih područja naselja, dok su zone planirane za tu namjenu ostale neizgrađene. U građevinskim područjima ugostiteljsko-turističke namjene Izmjenama i dopunama Prostornog plana uređenja SDŽ-a (Prostorni plan uređenja Grada Makarske trenutačno nije usklađen s IDPPU-om SDŽ-a) planirano je ukupno 7200 ležajeva. Aktivnost obuhvaća preispitivanje svih neizgrađenih zona s ciljem procjene njihove tržišne održivosti i realnih mogućnosti izgradnje radi utvrđivanja razvojnog interesa Grada za aktivaciju zona. Pri tome se razmatra i utjecaj moguće aktivacije turističkih zona na potrebu za dodatnim smještajnim kapacitetima za djelatnike, uključujući mogućnosti osiguravanja priuštivog stanovanja u skladu s novim zakonom.
Koraci/radnje: <ul style="list-style-type: none"> • donošenje odluke o razvojnom interesu Grada o aktiviranju neizgrađenih zona te izrada urbanističkih planova uređenja za planirane zone za koje nije izrađen urbanistički plan uređenja
Nositelj: Grad Makarska
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: bez dodatnih troškova (s izuzetkom mogućih troškova angažmana vanjskih stručnjaka)
Vrijeme provedbe: 2027.
Pokazatelj realizacije do 2029.: ocjena razvojnog interesa Grada u pogledu aktiviranja neizgrađenih zona

7.2.2. Mjere i aktivnosti razvoja proizvoda visoke vrijednosti

Specifični cilj razvoja destinacijskih proizvoda visoke vrijednosti ostvaruje se provedbom triju mjera i jedanaest aktivnosti.

Specifični cilj: razvoj proizvoda visoke vrijednosti	
Mjere	Aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> mjera: unapređenje destinacijske ponude kroz razvoj lanca vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> podizanje kvalitete i širine destinacijskih usluga razvoj ruralnih cjelina: zaseoci Makar i Mlinice omogućavanje upotrebe destinacijskih sadržaja svim skupinama posjetitelja proizvodnja za turizam makarski jedinstveni doživljaji
<ul style="list-style-type: none"> mjera: usmjerena valorizacija resursno-atraktivne osnove 	<ul style="list-style-type: none"> unapređenje sustava šetnica, staza, vidikovaca zaštita i valorizacija kulturno-povijesne spomeničke baštine komunalni red unapređenje interpretacije
<ul style="list-style-type: none"> mjera: sustavno unapređenje ljudskih i inovacijskih kapaciteta pružatelja usluga 	<ul style="list-style-type: none"> da budemo još bolji gospodarstvo za obrazovanje

7.2.2.1. Aktivnosti realizacije mjere unapređenja destinacijske ponude kroz razvoj lanca vrijednosti

Ostvarivanje mjere podizanja kvalitete destinacijskog lanca vrijednosti turističkih proizvoda visoke vrijednosti ostvaruje se realizacijom pet aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Podizanje kvalitete i širine destinacijskih usluga
<p>Opis</p> <p>Polazeći od sustava potpora mikro- i malim poduzetnicima i obrtnicima s ciljem revitalizacije stare gradske jezgre grada Makarske, aktivnost uključuje širenje programa Lokale u kale povećanjem prostornog obuhvata financijskih potpora te uključivanjem poticanja inovacija i pružanja usluga visoke vrijednosti povezanih s mogućim iskoracima turističkih proizvoda Makarske (vidjeti poglavlje 3. ovog dokumenta) uključujući <i>outdoor</i> turizam, <i>wellness</i>, kulturni i gastronomski turizam kao i druge potporne proizvode, kao što je MICE.</p> <p>Kao dodatna aktivnost poticanja razvoja destinacijskih usluga uspostavlja se i program promoviranja najboljih lokalnih ponuđača u odabranim kategorijama. Kontinuirani program u organizaciji Turističke zajednice Grada Makarske osigurava prepoznavanje vrhunskih ponuđača u pojedinim segmentima destinacijskog lanca vrijednosti (primjerice, izvansmještajno ugostiteljstvo, vodiči i agencije, poljoprivredni proizvođači, proizvođači hrane i suvenira, trgovina i sl.) te pružanja vremenski ograničenog (primjerice jedna godina) paketa usluga mrežne i izvanmrežne promocije u cilju podizanja vanjske, ali i unutarnje, vidljivosti najboljih.</p> <p>Realizacija programa Makarski festivali 365 okvir je cjelogodišnje tržišne promocije širokog spektra destinacijske vrhunske ponude proizvoda i usluga.</p>
<p>Koraci/radnje:</p>

<ul style="list-style-type: none"> • uspostava proširenog programa Lokale u koje te promocije najboljih lokalnih ponuđača: odabir područja promocije, kriterija za odabir najboljih, razrada paketa usluga podizanja vidljivosti, praćenje učinkovitosti • oblikovanje i realizacija programa Makarski festivali 365
Nositelj: Grad Makarska, TZ Grada Makarske, Srednja strukovna škola Makarska, Sveučilišni studij hotelijerstva i gastronomije
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: proračun Grada Makarske, proračun TZ-a Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2026. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: uspostavljen sustav potpora i modela promocije

<p>Razvoj ruralnih cjelina: zaseoci Makar i Mlinice</p> <p>Opis</p> <p>Strateški plan razvoja održivog kulturnog turizma za područje Grada Makarske (Muze d.o.o., 2022.)⁷⁴ kao jednu od aktivnosti osnaživanja kulturne infrastrukture izdvojio je interpretaciju ruralnih cjelina prepoznajući da zaseoci Biokovlja predstavljaju kvalitetan primjer kulturnog krajolika iako se rijetko mogu naći dobro očuvane ruralne cjeline.</p> <p>Proces oživljavanja doživljaja podbiokovske ruralne baštine, nalaže obnovu, revitaliziranje, zaštitu i turističku valorizaciju ostataka tradicijske gradnje. Uz realizaciju projekta obnove i stavljanje u funkciju triju vrlo značajnih objekata kulturne baštine na području Kotišine (utvrde Veliki kaštel, crkve sv. Martina i sv. Ante), za zaseoke Makar i Mlinice izrađuju se prostorno-programске studije uređenja s ciljem sagledavanja različitih mogućnosti uređenja i turističke valorizacije naselja iz perspektive izletnika, ali i stacionarnih posjetitelja. Uz izgradnju sadržaja potrebnih za kvalitetan život stanovnika, poticanje proizvodnje i osiguravanje suvremenog/inovativnog oblikovanja interpretacije, uspostavlja se hodočasnički put Makarske rivijere (kao dio puta Camino Hrvatska) sa sustavom vidikovaca i urbane opreme.</p> <p>Aktivnost podrazumijeva i koordinaciju s Parkom prirode Biokovo povezanu s uređenjem i održavanjem Botaničkog vrta Kotišina kako bi se dodatno pojačala atraktivnosti i tržišna spremnost projekta uređenja sela Kotišina.</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razrada i realizacija akcijskog plana razvoja ruralnih cjelina s praćenjem učinaka
Nositelj: Grad Makarska
Područje obuhvata: zaseoci Makar i Mlinice
Izvor financiranja: proračun Grada Makarske, donacije/sponzorstva, moguće sufinanciranje fondovima Europske unije i/ili nacionalnim fondovima
Vrijeme provedbe: 2027. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: izrađene prostorno-programске studije za zaseoke Makar i Mlinice

⁷⁴ Prethodno je i Plan razvoja kulturnog turizma Grada Makarske 2015. – 2020. kao jedan od strateških ciljeva izdvojio razvoj ruralnih cjelina Grada jer sela Puharići, Makar i Kotišina obiluju vrijednom kulturno-povijesnom baštinom koju je potrebno obnoviti, revitalizirati, zaštititi i turistički valorizirati.

Omogućavanje upotrebe destinacijskih sadržaja svim skupinama posjetitelja

Opis

Prema podacima TZ-a Grada Makarske, tek je manji dio primarne turističke infrastrukture pristupačan osobama s invaliditetom, i to jedno kupalište/plaža s popratnom infrastrukturom, jedna staza/šetnica, jedan interpretacijski centar te pet biciklističkih ruta s popratnom infrastrukturom. Aktivnost osigurava uklanjanje arhitektonsko-građevinskih, komunikacijskih, orijentacijskih ili digitalnih prepreka u pristupu javnim sadržajima i objektima javne turističke infrastrukture kao i u (barem dijelu) ugostiteljskih objekata te osiguranje pristupačnosti osobama s invaliditetom, starijim osobama, roditeljima s djecom.

Koraci/radnje:

- razrada i provedba programa povećanja pristupačnosti pojedinih javnih sadržaja i objekata javne turističke infrastrukture, uključujući i obrazovne i savjetodavne programe poticanja gospodarskih subjekata da olakšaju fizički pristup, kretanje i komunikaciju klijenata

Nositelj: TZ Grada Makarske u suradnji s udrugama za razvoj civilnog društva (primjerice, Udruga osoba s invaliditetom Sunce, Matica umirovljenika Makarska, Udruga hrvatskih vojnih invalida domovinskog rata Makarska)

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske, donacije/sponzorstva gospodarskih subjekata

Vrijeme provedbe: 2026. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: razrada godišnjeg i srednjoročnog programa/proračuna ulaganja u uklanjanje arhitektonsko-građevinskih, komunikacijskih, orijentacijskih ili digitalnih prepreka

Proizvodnja za turizam

Opis

Gastronomija je važna sastavnica kulturnog turizma, a gastronomija utemeljena na lokalnoj i autentičnoj ponudi lokalno proizvedenih namirnica faktor je kvalitete i jedinstvenosti turističke ponude. Gastronomija je i jedna od mjera za prilagodbu klimatskim promjenama u turizmu (SECAP – Akcijski plan održivog energetskog razvitka i prilagodbe klimatskim promjenama Grada Makarske). Aktivnost je usmjerena na jačanje poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje zdrave (ekološke) hrane te olakšavanja pristupa kupcima, i to izravno različitim oblicima prodaje na pragu ili ugostiteljskom ponudom. Razvoj proizvoda zdravlja otvara i potrebu skupljanja i/ili uzgoja te plasmana ljekovitog bilja, a time i njezina poticanja. Učinci programa jačanja poljoprivredne proizvodnje dodatno se podržavaju uspostavom modela promotivnog poticanja izravnih pružatelja usluga posjetiteljima da počnu upotrebljavati ili više upotrebljavaju lokalne proizvode u svojoj ponudi, osiguravajući pritom i mogućnost različitih oblika programa zabavnog učenja te promocije sljedivosti upotrijebljenih namirnica (primjerice, za *signature* jela) kao okvira za diferencijaciju sveukupne gastro ponude Grada Makarske.

U okviru inicijative povećanja poljoprivredne proizvodnje i integriranja proizvođača i lokalnih pružatelja usluga pripreme i usluživanja hrane razvija se model izrade te distribucije Makarske košare O'Doli kao specifične ponude hrane i pića (primjerice, jedna je od mogućnosti košara

prilagođena potrebama usluživanja doručka) prilagođene potrebi širenja ponude i povećanja kvalitete u tzv. privatnom smještaju (smještaj u domaćinstvima).

Aktivnost uključuje i uspostavu male kvalitetne mreže prezentacijskih centara/kušaonica u objektima odabranih lokalnih proizvođača (npr. od tri do pet lokacija) kao stalnih točaka doživljaja „izvora“ (vino, maslinovo ulje, suhomesnato, aromatično/ljekovito bilje, med). Centri funkcioniraju kao doživljaj „od polja do stola“, a pružaju usluge vođenog kušanja, kratke interpretacije proizvodnje i tradicije, prodaje na kućnom pragu, ali i mogućnosti uključivanja u destinacijske vođene itinerare (24/48/72 h), tematske tjedne i programe pred-/postsezone.

Koraci/radnje:

- razrada i provedba programa poticanja poljoprivrednih gospodarstava za proizvodnju za potrebe turizma

Nositelj: Grad Makarska, TZ Grada Makarske, Udruženje obrtnika Makarske Rivijere, sveučilišni Studij hotelijerstva i gastronomije

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun Grada Makarske, proračun TZ-a Grada Makarske

Vrijeme provedbe: 2026. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: uspostavljen sustav poticanja poljoprivrednika/obiteljskih poljoprivrednih gospodarstva

Makarski jedinstveni doživljaji

Opis

Oblikovanje i održavanje tržišno spremnih itinerara (paketa doživljaja) različitog trajanja (od jednog do tri dana) koji povezuju ključne atrakcije destinacije, uključujući i tematske pakete, posebice za razdoblje pred- i postsezone. Aktivnost podrazumijeva vodstvo Turističke zajednice Grada Makarske u povezivanju zainteresiranih partnera u stvaranju ključnih elemenata destinacijske ponude različitih elemenata destinacijskog lanca vrijednosti (sadržaji na otvorenom, kulturna baština i produkcija, gastronomija, zdravlje, proizvodnja i tradicijski zanati, trgovina, turističko posredovanje i vodiči i sl.) te uobličavanju itinerara i tematskih paketa.

Koraci/radnje:

- uspostava projektnog tima i definiranje projektnog zadatka (proizvodi, segmenti, vremenski okvir)
- mapiranje ponude i zainteresiranih partnera, razrada poslovnog modela, usuglašavanje uvjeta sudjelovanja, standarda kvalitete, dostupnosti, politike cijena, pravila otkazivanja
- razrada tržišno spremnih doživljaja Makarske (itinerari, tematski/sezonski paketi) i digitalna distribucija
- pilot-projekt: testiranje uspješnosti jednog ili dvaju paketa
- kontinuirani razvoj i održavanje jedinstvenih paketa doživljaja Makarske, praćenje kvalitete (metodom tajnog gosta), praćenje učinaka

Nositelj: TZ Grada Makarske, Grad Makarska, Udruženje obrtnika Makarske rivijere

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske, partnerstva/sponzorstva

Vrijeme provedbe: 2027. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: razvijena i održana najmanje tri itinerara u pred-/postsezoni s barem 10 partnera

7.2.2.2. Aktivnosti realizacije mjere usmjerene valorizacije resursno-atraksijske osnove

Ostvarivanje mjere zaštite i valorizacije resursno-atraksijske osnove ostvaruje se realizacijom četiriju aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Unapređenje sustava šetnica, staza, vidikovaca

Opis

Grad Makarska ima pet biciklističkih ruta, tri staze, šetnice i jednu poučnu stazu kao i tri odmorišta i vidikovca te šest objekata planinarske infrastrukture. Proračunom Grada za 2026. godinu predviđeno je i uređenje šetnice Osejava, šetnice od hotela Miramare do Sv. Petra, pješačke staze do zvjezdarnice. Budući da su šetnice i staze važan element *outdoor* turističkog proizvoda, aktivnost podrazumijeva dogradnju postojećeg sustava pješačkih i biciklističkih staza, posebice uređenje lateralne staze za manje spremne rekreativce, i odmorišta kako bi se uspostavila mreža „kapilarnih” ruta koje omogućavaju uvođenje i uređenje zanimljivih točaka u krajoliku, sadržaja zabavnog učenja kao i kreativnu turističku interpretaciju. Dodatno je, uz formiranje biciklističkih staza (primjerice, šetnica i biciklistička staza do Kravice) odnosno odvajanje biciklističkog i motoriziranog prometa (uključujući i procjenu mogućnosti odvajanja biciklističkog i motornog prometa na Jadranskoj magistrali), poželjno osigurati tematiziranje staza i njihovo prilagođavanje različitoj razini spremnosti korisnika, specijalizirane vodiče, trgovine s opremom i servisom te mogućnosti najma opreme, ali i poticanje očuvanja prirodnog okoliša na stazama (kante za otpad, sanitarni čvorovi i sl.). Jednako je važno osigurati i opremanje prikladnom signalizacijom, interpretacijskim sadržajima, infrastrukturom (parkirališta, sanitarije) te stalnom ugostiteljskom ponudom.

Održavanje i čišćenje jednako je važan element kvalitete sustava šetnica, staza i vidikovaca kao i njihovo uređenje.

Poželjno je aktivnost realizirati u koordinaciji s ostalim jedinicama lokalne samouprave Makarske rivijere.

Koraci/radnje:

- razrada i provedba plana realizacije unapređenja sustava šetnica, staza i vidikovaca uključujući kadrovske i tehničko opremanje poduzeća Makarski komunalac d.o.o. za održavanje staza i šetnica te uspostavljanje sustava poticaja (dio aktivnosti Podizanje kvalitete i širine destinacijskih usluga) poduzetnicima za kontinuirano pružanje usluga na šetnicama i stazama (ugostiteljstvo, smještaj, servis i sl.)

Nositelj: TZ Grada Makarske, Makarski komunalac d.o.o.

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske, proračun Grada Makarske, Makarski komunalac d.o.o., sponzori/donacije, moguće sufinanciranje fondovima Europske unije i/ili nacionalnim fondovima

Vrijeme provedbe: 2026. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: povećanje broja noćenja u razdoblju travanj – lipanj te rujanj – studeni za 10 %

Zaštita i valorizacija kulturno-povijesne spomeničke baštine

Opis

Bogata kulturno-povijesna baština i nematerijalno kulturno nasljeđe te etablirane manifestacije u suprotnosti su s brojnim neuređenim i devastiranim objektima kulturno-povijesne spomeničke baštine. Iako je 80,3 % turista te 74,4 % jednodnevnih posjetitelja zadovoljno s uređenosti glavnih atrakcija, sezonalnost potražnje još uvijek pokazuje da je glavni motiv dolaska u Makarsku povezan sa suncem i morem.

Polazeći od primjera dobre prakse, u cilju stvaranja pretpostavki za jačanje tržišne spremnosti kulturnog turizma Grada, te aktivnostima osnaživanje kulturne infrastrukture koje su planirane Strateškim planom razvoja održivog kulturnog turizma za područje Grada Makarske (Muze d.o.o., 2022.) provodi se niz programa usmjerenih na zaštitu, tržišnu valorizaciju i prezentaciju kulturno-povijesnih lokaliteta uključujući i aktiviranje pojedinih objekata pri produkciji različitih kulturnih događanja.

Aktivnost uključuje i poticanje (lokalne) umjetničke produkcije (povezano s aktivnošću podizanja kvalitete i širine destinacijskih usluga) kao faktora razvoja kulturnog turizma visoke vrijednosti, ali i važne sastavnice kvalitete života na području Grada.

Koraci/radnje:

- razrada i provedba programa mjera zaštite i turističke valorizacije pojedinih objekata/lokaliteta i održivog modela poslovanja te praćenje učinaka

Nositelj: Grad Makarska, Konzervatorski odjel u Splitu, TZ Grada Makarske

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: Grad Makarska, TZ Grada Makarske, moguće sufinanciranje fondovima Europske unije i/ili nacionalnim fondovima, donacije

Vrijeme provedbe: 2026. nadalje

Pokazatelj realizacije do 2029.: realizacija jednog programa zaštite i turističke valorizacije kulturno-povijesnog objekata/lokaliteta

Komunalni red

Opis

Prioritizacija iritacijskih faktora lokalnog stanovništva (Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam 2023.) odnosno utvrđivanje njihove relativne važnosti pokazala je da problemi povezani s bukom, neprimjereno odloženim smećem, neprimjerenim ponašanjem turista kao i nepridržavanjem propisa i zakona gospodarstvenika predstavljaju treći po važnosti izvor iritacija za stanovnike Grada (nakon prostora za rekreaciju te gubitka duha/autentičnosti). U tom se smislu, sukladno aktivnostima planiranim u Strateškom planu razvoja održivog kulturnog turizma za područje Grada Makarske (Muze d.o.o., 2022.) te preporukama Studije turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske (Institut za turizam, 2023.) poduzimaju programi unapređenja društvenog standarda stanovnika, uključujući prostore za rekreaciju i boravak u prirodi, sadržaje

<p>kulture, interpolacije zelenih oaza, uređenje urbanih parkova, perivoja, uređenje trgova i ulica i neuređenih prostora/objekata i sl.</p> <p>Aktivnost podrazumijeva i intenziviranje aktivnosti održavanja komunalnog reda uključujući povećane kontrole sakupljanja i odvoza komunalnog otpada tijekom turističke sezone po definiranim zonama (npr. vrijeme reakcije na prijave, standard održavanja čistoće žarišta, režim pojačanog odvoza) kao i aktivnosti praćenja načina uređenja i upotrebe površina javne namjene (uključujući i koridore, razdoblja i načine dostave u pojedine dijelove Grada). Kontrola buke, osim kroz aktivnosti komunalnog redarstva, nalaže i uspostavu različitih zvučnih zona, definiranja standarda za događanja i terase i redovitog mjerenja buke na pojedinim lokacijama, kao i razvoja te testiranja programa Tihe noći.</p> <p>Pri tome se aktivnosti održavanja komunalnog reda nadopunjuju aktivnostima Turističke zajednice Grada Makarske povezanim s upravljanjem turističkim tokovima (članak 30. Zakona o turizmu NN 158/2023) uključujući informiranje stanovnika Grada i posjetitelja o gužvama i alternativnim pravcima/lokacijama, razradi i kontroli pravila ponašanja u osjetljivim zonama uključujući i alternativne prostorne i vremenske itinerare obilaska pojedinih zona te upravljanje organiziranim i individualnim dolascima jednodnevnih posjetitelja u vršnim danima sezone.</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nadopunjavanja programa rada komunalnog redarstva, uz kadrovsko upotpunjavanje, dodatno osposobljavanje i tehničko opremanje komunalnog redarstva • realizacija programa upravljanja turističkim tokovima (informiranje, pravila ponašanja, itinerari, upravljanje dolascima jednodnevnih posjetitelja)
<p>Nositelj: Grad Makarska, TZ Grada Makarske, Makarski komunalac d.o.o.</p>
<p>Područje obuhvata: Grad Makarska</p>
<p>Izvor financiranja: proračun Grada Makarske, proračun TZ-a Grada Makarske</p>
<p>Vrijeme provedbe: 2026. nadalje</p>
<p>Pokazatelj realizacije do 2029.: smanjenje razine iritacije stanovnika Grada bukom i neprimjereno odloženim smećem (na temelju provedenog istraživanja)</p>

<p>Unapređenje interpretacije</p> <p>Opis</p> <p>Kvalitetna i višejezična interpretacija i vođenje, suvremena tehnička rješenja i inovativnost prezentacije te sposobnost i da pouči i da zabavi, ali i angažira povezivanjem s emotivnim narativom, bitno doprinose doživljaju pojedinih atrakcija i destinacije. Strateški plan razvoja održivog kulturnog turizma Makarske (Muze d.o.o., 2022.) prepoznaje nedostatak kvalitetne interpretacije pri čemu su značajni spomenici i lokaliteti tek sporadično označeni dok je signalizacija kretanja minimalna ili izostaje. Stoga se, polazeći od koncepta <i>Interpretation 3.0.</i>, pokreće aktivnost osuvremenjivanja te nadopune postojećeg sustava interpretacije, podržane analizom podataka o kretanju i interesima posjetitelja i umjetnom inteligencijom, koja uključuje definiranje ključnih atrakcija čiji sustav interpretacije valja unaprijediti i/ili u cijelosti osmisлити, razradu prepoznatljivog interpretacijskog dizajna/standarda, kao i načina te sadržaja prezentacije prilagođenog različitim tržišnim segmentima uključujući i priče koje određuju današnji identitet Grada, ali i rasterećenja točaka najvećeg pritiska posjetitelja (npr. mikrorute po kvartovima i zaleđu, audio/QR sadržaji, ali i jednostavne igre sakupljanja).</p>
--

Koraci/radnje: <ul style="list-style-type: none"> • razrada i provedba projekta uspostavljanja i održavanja novog sustava interpretacije
Nositelj: TZ Grada Makarske
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: proračun Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2027. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: realizirane aktivnosti predviđene planom realizacije uspostavljanja novog sustava interpretacije

7.2.2.3. Aktivnosti realizacije mjere sustavnog unapređenja ljudskih i inovacijskih kapaciteta pružatelja usluga

Ostvarivanje mjere podizanje razine informiranosti i uključenosti, znanja, vještina i inovativnosti pružatelja usluga ostvaruje se realizacijom triju aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Da budemo još bolji
<p>Opis</p> <p>U cilju promoviranja zanimanja u ugostiteljstvu te poticanja izvrsnosti u učenju i radu utemeljuje se stipendiranje (barem jedna stipendija godišnje) najboljih učenika/studenata/profesionalaca za pohađanje intenzivnih tečajeva na visokoprofiliranim europskim strukovnim, ali i visokoobrazovnim ustanovama za zanimanja u ugostiteljstvu.</p> <p>Uz stipendiranje aktivnost uključuje i uspostavu Laboratorija za destinacijsku izvrsnost kao praktičnu platformu za podizanje razine znanja, vještina i inovativnosti pružatelja usluga u turizmu (ugostiteljstvo, smještaj, vodiči, izleti, <i>wellness</i>, prijevoznici, trgovina i dr.). Laboratorij objedinjava kratke, primjenjive obuke, trening, prateće materijale/vodiče za ključne točke iskustva gostiju koji najbrže podižu percepciju kvalitete usluživanja (komunikacija i rješavanje prigovora, prodaja i povećanje prodaje, interpretacija lokalnih priča, digitalne vještine, održivost poslovnih procedura i sl.).</p> <p>Aktivnost se razvija u suradnji s institucijama visokog (Studij hotelijerstva i gastronomije Sveučilišta u Splitu) te srednjeg obrazovanja (Srednja strukovna škola) u Makarskoj, uključujući i podršku osiguranju resursa za provođenje programa te prihvata polaznika.</p> <p>Sustav je poželjno uspostaviti za cijelu Makarsku rivijeru u koordinaciji s turističkim zajednicama općina Rivijere.</p>
Koraci/radnje: <ul style="list-style-type: none"> • razrada i provedba srednjoročnog programa stipendiranja te programa rada Laboratorija za destinacijsku izvrsnost, praćenje učinaka
Nositelj: TZ Grada Makarske, Udruženje obrtnika Makarske rivijere, Srednja strukovna škola Makarska, Studij hotelijerstva i gastronomije u Makarskoj, Grad Makarska, poželjno predstavnici jedinica lokalne samouprave i turističkih zajednica s područja Makarske rivijere
Područje obuhvata: Grad Makarska, poželjno Makarska rivijera
Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske, donacije/sponzorstva gospodarskih subjekata, poželjno proračuni turističkih zajednica općina s područja Makarske rivijere

Vrijeme provedbe: 2027. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: uspostavljen program stipendiranja i Laboratorij za destinacijsku izvrsnost

Gospodarstvo za obrazovanje
<p>Opis</p> <p>Gospodarski subjekti u djelatnosti smještaja te pripreme i usluživanja hrane okupljaju vrhunske stručnjake iz različitih područja turističke aktivnosti. Aktivnost je usmjerena na poticanje povremenog/stalnog sudjelovanja stručnjaka u srednjoškolskim i visokoškolskim programima škola/studija u području turizma kako bi se olakšalo i potaknulo uključivanje najnovijih dostignuća i trendova u struci u praktične module kurikulumu te povećala privlačnost rada u djelatnosti.</p> <p>Aktivnost je poželjno razvijati na području cijele Makarske rivijere u koordinaciji s turističkim zajednicama općina Rivijere.</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razrada i provedba programa sudjelovanja stručnjaka u realizaciji praktičnih modula kurikulumu srednjoškolskih i visokoškolskih programa, praćenje učinaka
<p>Nositelj: TZ Grada Makarske, Srednja strukovna škola Makarska, Studij hotelijerstva i gastronomije u Makarskoj, Grad Makarska, poželjno predstavnici jedinica lokalne samouprave i turističkih zajednica s područja Makarske rivijere</p>
<p>Područje obuhvata: Grad Makarska, poželjno Makarska rivijera</p>
<p>Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske, donacije/sponzorstva gospodarskih subjekata, poželjno proračuni turističkih zajednica općina s područja Makarske rivijere</p>
<p>Pokazatelj realizacije do 2029.: pokrenuta realizacija programa</p>

7.2.3. Mjere i aktivnosti rebrandiranja destinacije

Specifični cilj rebrandiranja destinacije ostvaruje se provedbom dviju mjera i triju aktivnosti.

Specifični cilj: rebrandiranje destinacije	
Mjere	Aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> • mjera: upravljanje brendom, imidžem i pozicioniranjem 	<ul style="list-style-type: none"> • izrada Strateškog i operativnog marketinškog plana • koordinacija marketinških aktivnosti s turističkim zajednicama jedinica lokalne samouprave na području Makarske rivijere
<ul style="list-style-type: none"> • mjera: unapređenje tržišne komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> • unapređenje digitalne komunikacije

7.2.3.1. Aktivnosti realizacije mjere upravljanja brendom, imidžem i pozicioniranjem

Ostvarivanje mjere unapređenja pozicioniranja, brendiranja i promocije ostvaruje se realizacijom dviju aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Izrada Strateškog i operativnog marketinškog plana
Opis

Petogodišnji Strateški i operativni marketinški plan turizma Grada Makarske razrađuje ciljna tržišta i potrošačke segmente, brend koncept, razvoj turističkih proizvoda, pozicioniranje i komunikacijske aktivnosti destinacije. Dokument uspostavlja platformu djelovanja TZ-a Grada Makarske naročito u segmentu razvoja proizvoda i tržišne komunikacije, ali i poduzetnicima pruža okvir za donošenje odluka povezanih s razvojem i tržišnim pozicioniranjem proizvoda i usluga te njihovu promociju.

Polazište za izradu Strateškog i operativnog marketinškog plana razrađen je projektni zadatak u kojem se, na temelju razvojnog smjera definiranog u ovom dokumentu, specificiraju pristup i zadaci potencijalnih izvršitelja u cilju etabliranja Makarske kao održive destinacije bogatog portfelja cjelogodišnjih proizvoda visoke vrijednosti i visoke kvalitete koji:

- je utemeljen na fizičkoj i psihičkoj dobrobiti, uživanju i regeneraciji, iskustvima i aktivnostima gostiju
- tržišnu prepoznatljivost gradi na identitetu, duhu, ambijentalnosti i uređenosti mjesta, znanju i inovativnosti lokalne zajednice te kvaliteti života stanovnika koja podržava gostoljubivost, ali i sigurnost boravka.

Projektni zadatak određuje sadržajni i kvalitativni obuhvat Plana uključujući analitički okvir i potrebna istraživanja, hodogram implementacije predloženih aktivnosti i metodologiju praćenja i izvršenja aktivnosti.

Koraci/radnje:

- izrada Strateškog i operativnog marketinškog plana, provedba planiranih mjera, aktivnosti, programa/projekata s praćenjem učinkovitosti

Nositelj: TZ Grada Makarske

Područje obuhvata: Grad Makarska

Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske

Vrijeme provedbe: 2027. – 2028.

Pokazatelj realizacije do 2029.: izrađen Strateški i operativni marketinški plan turizma Grada Makarske

Koordinacija marketinških aktivnosti s turističkim zajednicama jedinica lokalne samouprave na području Makarske rivijere
Opis

Osiguravanje koordinacije, povrh uobičajenih aktivnosti udruženog oglašavanja, Turističke zajednice Grada Makarske i drugih zainteresiranih turističkih zajednica općina na području Makarske rivijere, u razradi zajedničkog koncepta marketinga Rivijere (ciljna tržišta, brendiranje, proizvodi, pozicioniranje i promocija).

Koraci/radnje:

- izrada i realizacija srednjoročnog i godišnjih zajedničkih planova aktivnosti tržišnog nastupa Makarske rivijere s praćenjem učinaka

Nositelj: turističke zajednice jedinica lokalne samouprave Makarske rivijere

Područje obuhvata: Makarska rivijera
Izvor financiranja: proračuni turističkih zajednica jedinica lokalne samouprave Makarske rivijere
Vrijeme provedbe: 2026. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: izrada godišnjeg i srednjoročnog zajedničkog plana aktivnosti

7.2.3.2. Aktivnosti realizacije mjere unapređenja tržišne komunikacije

Ostvarivanje mjere unapređenja tržišne komunikacije ostvaruje se realizacijom jedne aktivnosti koja se detaljnije prikazuje u nastavku.

Unapređenje digitalne komunikacije
<p>Opis</p> <p>Intenziviranje aktivnosti digitalne komunikacije koje je utemeljeno na povećanju upotrebe naprednih digitalnih alata kao i primjeni rješenja koje nudi UI.</p> <p>Fokus se stavlja na unapređenje mrežnih stranica TZ-a Grada Makarske, i to posebice na predstavljanje identiteta brenda destinacije (u skladu s marketinškim planom), zatim na poboljšanje SEO-a stranica, bolju organizaciju i proširenje sadržaja stranica, višu razinu pristupačnosti osobama s invaliditetom te unapređenje tehničkih performansi. Nužna je i implementacija alata koji omogućavaju redovito praćenje podataka i angažmana korisnika.</p> <p>Kad je riječ o društvenim mrežama, moguća unapređenja uključuju razradu strategije objavljivanja (učestalost, teme, formati i jezična politika) uključujući raznolikije oblikovanje sadržaja s većim naglaskom na različite vrste videozapisa i jasne pozive na djelovanje, optimiranje prikaza na svim uređajima i dodavanja poveznica na druge službene kanale kao i podržavanja interakcije s pratiteljima te stvaranje raznolikijeg sadržaja.</p> <p>Aktivnost podrazumijeva i sagledavanje/poticanje koordinacije digitalne komunikacije s ostalim turističkim zajednicama za području Makarske rivijere.</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • razrada i realizacija plana unapređenja digitalne komunikacije za procijenjeno razdoblje do prihvatanja i početka realizacije Strateškog i operativnog marketinškog plana turizma Grada Makarske
Nositelj: TZ Grada Makarske
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2026. – 2028.(predvidivo)
Pokazatelj realizacije do 2029.: izrađen plan unapređenja digitalne komunikacije

7.2.4. Mjere i aktivnosti uspostavljanja djelotvornog sustava destinacijskog menadžmenta

Specifični cilj uspostavljanja djelotvornog sustava destinacijskog menadžmenta ostvaruje se provedbom dviju mjera i četiriju aktivnosti.

Specifični cilj: uspostavljanje djelotvornog sustava destinacijskog menadžmenta	
Mjere	Aktivnosti
<ul style="list-style-type: none"> mjera: uspostavljanje sustava praćenja održivosti i nosivog kapaciteta destinacije 	<ul style="list-style-type: none"> unapređenje sustava mjerenja pokazatelja održivosti i nosivosti destinacije
<ul style="list-style-type: none"> mjera: jačanje institucionalnih kapaciteta sustava destinacijskog upravljanja 	<ul style="list-style-type: none"> koordinacija nositelja turističke politike i destinacijskog menadžmenta Grada
	<ul style="list-style-type: none"> uspostava Partnerskog vijeća
	<ul style="list-style-type: none"> podizanje razine znanja, sposobnosti i vještina zaposlenih u TZ-u Grada Makarske

7.2.4.1. Aktivnosti realizacije mjere uspostavljanja sustava praćenja održivosti i nosivog kapaciteta destinacije

Ostvarivanje mjere unapređenja sustava praćenja održivosti i nosivosti destinacije ostvaruje se realizacijom jedne aktivnosti koja se detaljnije prikazuje u nastavku.

Unapređenje sustava mjerenja pokazatelja održivosti i nosivosti destinacije
<p>Opis</p> <p>Turistička zajednica odgovorna je za praćenje održivosti destinacije prikupljanjem, praćenjem i analizom podataka o pokazateljima održivosti i drugim podacima povezanim s turizmom i utjecajem turizma na druge djelatnosti te o raspoloživoj infrastrukturi, suprastrukturi i socio-demografskim pokazateljima (Zakon o turizmu, NN 156/2023).</p> <p>Aktivnost uključuje uspostavu baze podataka pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta koja osim obveznih i dodatnih pokazatelja definiranih Pravilnikom o pokazateljima za praćenje razvoja i održivosti turizma (NN 112/24) i Pravilnikom o metodologiji izračuna prihvatnog kapaciteta (NN 112/24) uključuje pokazatelje posebno relevantne za problematiku turizma Grada Makarske, kao što su pokazatelji konkurentnosti, cijena, upotrebe prostora, stavova stanovnika i gostiju o turizmu, ali i tržišnog položaja Rivijere. Sustav se nadograđuje nadzornom pločom (<i>Makarska Open Data on Tourism</i>) koja objedinjuje najvažnije pokazatelje obilježja turizma destinacije kao relevantan transparentni izvor pokazatelja uspješnosti mjera destinacijske turističke politike, ali i drugih destinacijskih pokazatelja relevantnih stanovnicima Grada, poduzetnicima i turistima, u rasponu od opterećenja parkirališta i pojedinih točaka zadržavanja posjetitelja do kvalitete mora, događanja ili intervencija komunalnih službi.</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> razvoj i uspostava sustava praćenja pokazatelja održivosti i prihvatnog kapaciteta, s proširenjima prilagođenim specifičnim potrebama Grada te diseminacija podataka
Nositelj: TZ Grada Makarske
Područje obuhvata: Grad Makarska (s mogućim proširenjima na područje Makarske rivijere)
Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2027. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: uspostava baze podataka

7.2.4.2. Aktivnosti realizacije mjere jačanja institucionalnih kapaciteta sustava destinacijskog upravljanja

Ostvarivanje mjere unapređenja destinacijskog upravljanja ostvaruje se realizacijom triju aktivnosti koje se detaljnije prikazuju u nastavku.

Koordinacija nositelja turističke politike i destinacijskog upravljanja Grada
<p>Opis</p> <p>Osim marketinga, uloga je turističke zajednice upravljanje destinacijom kroz planiranje i provedbu mjera turističke politike, razvoj destinacije i praćenje ostvarenih ciljeva (Zakon o turizmu, NN 156/2023), uključujući i funkciju upravljanja nosivim kapacitetom destinacije Grad Makarska (Studija turističkog nosivog kapaciteta Grada Makarske, Institut za turizam, 2023.). Ostvarenje te uloge odnosno uspješna realizacija obveza turističke zajednice grada u upravljanju destinacijom podrazumijeva okomito i vodoravno usklađivanje nadležnosti nositelja destinacijske turističke politike te pružanja javnih destinacijskih usluga kao i ostvarenje resursnih pretpostavki za integrirano upravljanje destinacijom na temelju Plana upravljanja destinacijom.</p> <p>Aktivnost uključuje i poticanje koordinacije nositelja turističke politike Grada Makarske s nositeljima turističke politike ostalih jedinica lokalne samouprave Makarske rivijere u cilju uspostavljanja zajedničkih elemenata razvojnog smjera turizma te srednjoročnog planiranja.</p>
<p>Koraci/radnje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • usklađivanje nadležnosti Grada Makarske i TZ-a Grada Makarske te ostalih pružatelja javnih destinacijskih usluga
<p>Nositelj: gradonačelnik Grada Makarske i predsjednik Turističke zajednice Grada Makarske; poželjna suradnja s nositeljima turističke politike ostalih jedinica lokalne samouprave Makarske rivijere</p>
<p>Područje obuhvata: Grad Makarska</p>
<p>Izvor financiranja: bez dodatnih troškova</p>
<p>Vrijeme provedbe: 2026.</p>
<p>Pokazatelj realizacije do 2029.: uspostavljeno trogodišnje planiranje proračuna TZ-a Grada Makarske</p>

Uspostava Partnerskog vijeća
<p>Opis</p> <p>Partnersko vijeće savjetodavno je tijelo koje se osniva za potrebe pripreme i praćenja provedbe dugoročnih i srednjoročnih akata planiranja od značaja za jedinicu lokalne samouprave (prema Zakonu o izmjenama i dopunama zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, NN 151/2022). Polazeći od kompleksnosti destinacijskog menadžmenta, metodološkog okvira strateškog planiranja i menadžmenta te uspostavljenih načela, strateškog pravca i prioriteta destinacije uspostavlja se Partnersko vijeće za turizam kao savjetodavno tijelo Turističke zajednice Grada Makarske sastavljeno od dionika iz sfere nositelja turističke politike te izravnih i neizravnih pružatelja usluga turistima, ali i predstavnika civilnog sektora odnosno stanovnika destinacije. Partnersko vijeće sudjeluje u procesu pripreme strateških dokumenata s područja turizma, praćenju provedbe i učinaka te, eventualne, revizije planiranih mjera i aktivnosti kao i povezivanja dionika. Sudjelovanje u radu Partnerskog vijeća honorira se.</p>

Poželjno je, u suradnji s nositeljima turističke politike ostalih jedinica lokalne samouprave Makarske rivijere, ustrojiti slično tijelo za koordinaciju turističkih razvojnih i marketinških aktivnosti s jedinicama lokalne samouprave / turističkim zajednicama na području Makarske rivijere.
Koraci/radnje: <ul style="list-style-type: none"> izrada Poslovnika rada (nadležnost, ustrojstvo i članovi, duljina trajanja izbora, način rada, kompetencije članova) i osnivanje Partnerskog vijeća
Nositelj: TZ Grada Makarske, Grad Makarska; poželjna suradnja s nositeljima turističke politike ostalih jedinica lokalne samouprave Makarske rivijere
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: proračun TZ-a Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2026.
Pokazatelj realizacije do 2029.: uspostavljeno Partnersko vijeće TZ-a Grada Makarske

<i>Podizanje razine znanja, sposobnosti i vještina zaposlenih u TZ-u Grada Makarske</i>
Opis Učinkovito provođenje aktivnosti integriranog upravljanja destinacijom na temelju plana upravljanja destinacijom te upravljanja turističkom tokovima kao i aktivnosti suradnje s Gradom i podrške drugim tijelima državne uprave u poslovima od značaja za razvoj destinacije nalaže kontinuirano podizanje razine znanja, sposobnosti i vještina djelatnika TZ-a Grada Makarske.
Koraci/radnje: <ul style="list-style-type: none"> definiranje i provedba trogodišnjeg plana profesionalnog obrazovanja djelatnika TZ-a Grada Makarske (područja edukacije, programi i vrste edukacije, lokacije) te kontrola učinaka
Nositelj: TZ Grada Makarske
Područje obuhvata: Grad Makarska
Izvor financiranja: TZ Grada Makarske
Vrijeme provedbe: 2026. nadalje
Pokazatelj realizacije do 2029.: izrađen trogodišnji plan obrazovanja djelatnika TZ-a

8. Projekti važni za razvoj destinacije

Na temelju navedenih mjera i aktivnosti definirano je 14 projekata važnih za razvoj destinacije čija realizacija do 2029. godine podržava ostvarivanje postavljenih općih i specifičnih ciljeva Plana upravljanja destinacijom Makarska. Radi se o 12 projekata koji doprinose ostvarenju destinacijskih pokazatelja održivosti i dvama projektima koji ispunjavaju uvjete za ulazak u skupinu projekata od posebnog značaja za razvoj destinacije:

- projekti koji doprinose ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije:
  1. Prostorni plan uređenja Grada Makarske
  2. Centar za posjetitelje – Villa Irena
  3. Interpretacijski park Čovik i pas – Sv. Petar
  4. Peškera 2.0
  5. Uređenje nove rive
  6. Šetnica Osejava
  7. Projekt „7 vidikovaca“
  8. Šetnica Krvavica
  9. Burolina – nautika
  10. Žičara Biokovo
  11. Tematska hodočasnička staza podbiokovskih kapelica (camino)
  12. Kalelarga 3
- projekti od posebnog značaja za razvoj destinacije⁷⁵:
  1. Gastronomski centar Makarska
  2. Merkur 5 – multifunkcionalni centar za događanja.

U nastavku se projekti detaljno razrađuju⁷⁶.

⁷⁵ Sukladno Pravilniku o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom, NN 112/2024, projekt od posebnog značaja za razvoj destinacije projekt je koji: (i) doprinosi strateškom i/ili posebnom cilju definiranom aktima strateškog planiranja za razvoj turizma, (ii) predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore, (iii) započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen, (iv) ima minimalno izrađenu studijsku/projektne dokumentaciju prema popisu kojim se regulira odobranje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, (v) minimalne je vrijednosti 1.000.000,00 eura.

⁷⁶ Popis projekata mora sadržavati barem sljedeće podatke (Pravilnik o metodologiji izrade plana upravljanja destinacijom, NN 112/2024): naziv projekta, kratki opis predmeta i svrhe projekta, naznaku radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije, način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti, a za projekte od posebnog značaja za razvoj destinacije i način doprinosa strateškom/posebnom cilju, podatak o nositelju provedbe i lokaciji provedbe projekta, podatke o planiranim rokovima početka i završetka provedbe projekta, podatke o ključnim točkama ostvarenja projekta s planiranim rokovima postignuća, ukupnu procijenjenu vrijednost projekta s naznačenim iznosima vlastitog financiranja / mogućim izvorima financiranja, podatke o statusu izrade potrebne studijske/projektne dokumentacije.

8.1. Projekti koji doprinose provedbi mjera potrebnih za doprinos ostvarenju pokazatelja održivosti na razini destinacije

8.1.1. Prostorni plan uređenja Grada Makarske

Županija	Splitsko-dalmatinska županija	
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske	
Naziv projekta	Prostorni plan uređenja Grada Makarske	
Kratki opis predmeta projekta	Izrađuje se prostorni plan kojim se svrhovito planira prostor u cilju zaštite i očuvanja prostorne održivosti usklađene s gospodarskim, društvenim i okolišnim polazištima te povećanjem otpornosti prostora.	
Kratki opis svrhe projekta	Osiguravaju se preduvjeti za održiv prostorni, društveni, okolišni i gospodarski razvoj turizma na području Grada Makarske.	
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • zaustavljanje rasta noćenja po hektaru izgrađenog građevinskog područja (OUP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2). 	
Nositelj provedbe projekta	Grad Makarska	
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska	
Planirani početak provedbe projekta	2026.	
Planirani završetak provedbe projekta	2029.	
Ključne točke ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • izrada prijedloga prostornog plana • organizacija javne rasprave • prihvaćanje prostornog plana 	
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • izrada prijedloga prostornog plana: 2027. • organizacija javne rasprave: 2028. • prihvaćanje prostornog plana: 2029. 	
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	140.000 eura	
Iznos vlastitog financiranja	100 %	
Ostali mogući izvori financiranja	-	
Imovinsko-pravni odnosi	riješeni	
Osnova za raspolaganje nekretninama	ostalo	
Status izrade potrebne	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.

studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Naveći način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.2. Centar za posjetitelje – Villa Irena

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Centar za posjetitelje – Villa Irena
Kratki opis predmeta projekta	Uređuje se Centar za posjetitelje kao prostor prezentacije baštine, ali i polivalentni prostor za održavanje prezentacija, izložbi, radionica za posjetitelje i stanovnike Makarske u prostoru Ville Irena.
Kratki opis svrhe projekta	Povećava se kvaliteta boravka posjetitelja uspostavljanjem novog sadržaja visoke kvalitete te povećanje kvalitete života stanovnika Grada.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2026.
Ključne točke ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • rekonstrukcija i energetska obnova izvršene 2025. godine • javna nabava za opremanje prostora u tijeku • uređenje i opremanje terase • Gradski muzej Makarska preuzima prostor, otvaranje prostora
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • javna nabava za opremanje prostora u tijeku: 2026. • uređenje i opremanje terase: 2026. • Gradski muzej Makarska preuzima prostor, opremanje objekta i stavljanje u funkciju: 2026.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	130.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja	130.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja	

Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Da.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Naveći način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i	

	područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.3. Interpretacijski park Čovik i pas – Sv. Petar

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Interpretacijski park Čovik i pas – Sv. Petar
Kratki opis predmeta projekta	Uređuje se interpretacijski park na poluotoku Sv. Petar nedaleko od vrijednog arheološkog nalazišta s kontinuitetom od prapovijesti do novog vijeka. Projekt se sastoji od minizona (klupe, instalacije, informativne ploče) duž šetnice na poluotoku, a naziv je odabran jer je na arheološkom nalazištu na središtu poluotoka pronađena pločica sa otiskom pseće šape.
Kratki opis svrhe projekta	Uspostavlja se posjetiteljska infrastruktura na lokaciji arheološkog nalazišta kojom se unapređuju uvjeti boravka, ali i osigurava kvalitetna i zanimljiva prezentacija nalaza s naglaskom na pseće šape s tergule te priče o dalmatinskom psu.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	<p>Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta	2026.

Planirani završetak provedbe projekta		2027.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • provođenje javne nabave • izvedba projekta
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • provođenje javne nabave: 2026. • izvedba projekta: 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		330.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		330.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		-
Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navedi način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	-
	Navedi na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	-

	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	-
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	-
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	-
Napomena		

8.1.4. Peškera 2.0

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Peškera 2.0
Kratki opis predmeta projekta	<p>Projekt obuhvaća nastavak uređenja i razvoja prostora Peškera realizacijom druge faze urbane regeneracije u kojoj je predviđena izgradnja suvremenog javnog parka s integriranim turističkim, rekreacijskim i edukativnim sadržajima.</p> <p>Projekt uključuje krajobrazno oblikovanje prostora, izvedbu i opremanje javnih sadržaja te uspostavu funkcionalnih cjelina u prostoru, uključujući paviljone/strehe sa zelenim krovovima, uređenje i produženje šetnice prema poluotoku Sv. Petar uz osiguranje pristupačnosti osobama s invaliditetom kao i razvoj inovativnih sadržaja, kao što je oranžerija s mediteranskim biljem.</p> <p>Prostor se oblikuje kao održiv, inkluzivan i multifunkcionalan javni park, uz upotrebu prirodnih materijala i rješenja koja doprinose kvaliteti boravka i prepoznatljivosti destinacije.</p>
Kratki opis svrhe projekta	<p>Transformacija prostora Peškera u kvalitetan javni i turistički prostor visoke vrijednosti koji služi lokalnom stanovništvu i turistima, uz podizanje standarda boravka, razvoj cjelogodišnje ponude i jačanje identiteta destinacije. Projekt doprinosi unapređenju</p>

	urbane kvalitete prostora, povećanju dostupnosti i inkluzivnosti, razvoju inovativnih sadržaja te stvaranju multifunkcionalnog prostora u funkciji turizma i lokalne zajednice.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	<p>Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • smanjenje potrošnje električne energije te smanjenje omjera potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta	2027.
Planirani završetak provedbe projekta	2030.
Ključne točke ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • izvedba komunalne i infrastrukturne opreme (odvodnja, instalacije) • krajobrazno uređenje, sadnja autohtonog i mediteranskog bilja te formiranje zelenih površina • izvedba i opremanje funkcionalnih paviljona/streha s ugostiteljsko-turističkim sadržajima • uređenje i produženje šetnice prema poluotoku Sv. Petar uz osiguranje pristupačnosti osobama s invaliditetom • uspostava edukativnih, rekreacijskih i društvenih sadržaja (dječja igrališta, sportske zone) • izvedba i opremanje oranžerije kao edukativno-prezentacijskog prostora mediteranskog bilja

		<ul style="list-style-type: none"> • opremanje prostora urbanom opremom i javnim sadržajima (uključujući sanitarne čvorove) • stavljanje prostora u funkciju i integracija u destinacijsku ponudu
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • izvedba komunalne i infrastrukturne opreme te početak krajobraznog uređenja: 2027. – 2028. • izvedba i opremanje paviljona/streha te uređenje i produženje šetnice prema Sv. Petru: 2028. – 2029. • uspostava edukativnih, rekreacijskih i društvenih sadržaja te izvedba oranžerije: 2029. – 2030. • opremanje prostora urbanom opremom i javnim sadržajima; 2029. – 2030. • završetak projekta i stavljanje prostora u funkciju: 2030.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		9.000.000,00 EUR
Iznos vlastitog financiranja		100 %
Ostali mogući izvori financiranja		EU fondovi i NEB natječaji
Imovinsko - pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Da.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.

	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.5. Uređenje nove rive

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Uređenje nove rive
Kratki opis predmeta projekta	Projekt predviđa cjelovitu revitalizaciju gradske rive u Makarskoj, temeljen je na prvonagrađenom natječajnom idejnom rješenju. Glavni je cilj transformacija obalnog prostora u višenamjenski urbani prostor koji integrira pješačke površine, zelene zone, javnu opremu, ugostiteljske sadržaje, pristaništa i infrastrukturne priključke, uz očuvanje postojećeg povijesnog i prirodnog konteksta. Projekt ima elemente održivosti i energetske učinkovitost: recikliranje postojećeg popločenja, kontrola oborinskih voda, LED

		rasvjeta s upravljanjem jačinom svjetla, automatsko navodnjavanje biljaka.
Kratki opis svrhe projekta		Svrha je projekta transformacija gradske rive u Makarskoj u višenamjenski, turistički atraktivan i održiv urbani prostor, koji potiče cjelogodišnji turizam, uključujući nautički turizam, unapređuje kvalitetu javne infrastrukture, jača lokalno gospodarstvo i promiče kulturni i društveni život destinacije.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti		<p>Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • smanjenje potrošnje električne energije te smanjenje omjera potrošnje električne energije po turističkom noćenju u odnosu na potrošnju električne energije stalnog stanovništva destinacije (UEN-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta		2025.
Planirani završetak provedbe projekta		2032.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • ishođenje lokacijske i građevinske dozvole • izrada projektne dokumentacije • izvedba projekta
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • ishođenje dozvola i izrada dokumentacije: 2029. • izvedba projekta: 2032.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		10.000.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		10.000.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		Lučka uprava Split
Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		vlasništvo
Status izrade potrebne	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.

studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Naveći način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.6. Šetnica Osejava

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Šetnica Osejava
Kratki opis predmeta projekta	Projektom se uređuje pješačko-biciklistička staza kroz šumu Osejava u smjeru sjever – jug, sa spojevima prema Makarskoj (sjeverno) i Tučepima (južno). Paralelno sa stazom polažu se cijevi za hidrantsku mrežu i postavlja se osam novih hidranata. Uz stazu će se urediti dječje igralište, vježbalište te četiri vidikovaca. Na početnoj i krajnjoj točki uredit će se ulazni i izlazni prostor s punktovima za električne bicikle i signalizacijom. Postavlja se nova urbana oprema te solarna rasvjeta na dijelu šetnice.
Kratki opis svrhe projekta	Svrha je projekta unaprijediti održivi turizam i kvalitetu života lokalnog stanovništva izgradnjom biciklističkih staza i prateće infrastrukture, uz očuvanje okoliša i povećanje sigurnosti.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta	Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta	2026.
Planirani završetak provedbe projekta	2027.
Ključne točke ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • uvođenje u posao odabranog izvođača i početak radova: travanj 2026. • dovršetak svih radova
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • početak radova: travanj 2026. • dovršetak radova: 2027.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta	1.800.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja	1.100.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja	Sredstava EU fondova

Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Da.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Naveći način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i	

	područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.7. Projekt „7 vidikovaca”

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Projekt „7 vidikovaca”
Kratki opis predmeta projekta	Identifikacija vidikovaca te uređenje i interpretacijsko opremanje sedam lokacija na području Grada Makarske unutar postojeće javne infrastrukture. Projekt uključuje njihovo tematsko označavanje, postavljanje jednostavne urbane opreme te oblikovanje prepoznatljivog vizualnog i interpretacijskog identiteta uz minimalne prostorne intervencije. Predviđene lokacije uključuju Osejavu i Sv. Petar, zaseoke Kotišina, Makar.
Kratki opis svrhe projekta	Unapređenje kvalitete boravka turista i posjetitelja kroz uspostavu mreže atraktivnih točaka s pogledom te dodatnu valorizaciju prirodnih i krajobraznih resursa grada. Projekt doprinosi disperziji kretanja posjetitelja izvan najopterećenijih zona, poticanju aktivnog boravka na otvorenom te obogaćivanju destinacijske ponude sadržajima visoke dodane vrijednosti.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija/lokaliteta pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje neto popunjenosti u izvansezonskim mjesecima (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2) • povećanje bruto dodane vrijednosti ostvarene u području i djelatnosti

		pružanja smještaja te pripreme i usluživanja (SPGS-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska i TZ Grada Makarske
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Makarska
Planirani početak provedbe projekta		2026.
Planirani završetak provedbe projekta		2030.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • identifikacija i odabir lokacija vidikovaca • izrada koncepta i vizualnog/interpretacijskog rješenja • projektiranje i priprema dokumentacije, dobivanje dozvola • provedba natječaja za realizaciju projekta • postavljanje vidikovaca, uređenje i opremanje lokacija (urbana oprema, označavanje) • dobivanje uporabnih dozvola te stavljanje vidikovaca u destinacijsku ponudu s promocijom
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • identifikacija točaka i izrada koncepta: 2026. • planiranje i priprema dokumentacije te dobivanje dozvola: 2027. – 2028. po fazama • provedba natječaja te fazno uređenje i opremanje lokacija, dobivanje uporabnih dozvola: 2026. – 2029. • stavljanje vidikovaca u destinacijsku ponudu: 2030.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		300.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		80 % Grad Makarska, 20 % TZ Grada Makarske
Ostali mogući izvori financiranja		Program sufinanciranja razvojnih projekata u turizmu SDŽ-a
Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.

projektne dokumentacije	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Naveći način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Naveći na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.8. Šetnica Krvavica

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Šetnica Krvavica
Kratki opis predmeta projekta	Uređenje šetnice duž obale prilagođeno je konfiguraciji okolnog terena. Uz šetnicu je planirana urbana oprema.

Kratki opis svrhe projekta		Svrha je projekta povećanje i unapređenje mreže pješačkih staza uz obalu, čime se obogaćuje turistička ponuda i istovremeno osigurava kvalitetna infrastruktura za lokalno stanovništvo. Projekt doprinosi razvoju održivog turizma, potiče aktivan način života te omogućuje sigurnu i ekološki prihvatljivu mobilnost.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti		<p>Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska i TZ Grada Makarske
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta		2027.
Planirani završetak provedbe projekta		2035.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • definiranje linije pomorskog dobra kako bi se mogao pokrenuti cijeli projekt • realizacija i opremanje
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • definiranje linije pomorskog dobra kako bi se mogao pokrenuti cijeli projekt: 2027. • realizacija i opremanje: 2028. – 2035.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		2.000.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		600.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		EU i nacionalni fondovi
Imovinsko-pravni odnosi		neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.

	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.9. Burolina – nautika

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
----------	-------------------------------

Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Burolina – nautika
Kratki opis predmeta projekta	Projekt „Burolina“ predviđa izgradnju višenamjenskog paviljona na korijenu lukobrana u Makarskoj, koji integrira funkcije javne turističke infrastrukture, upravljanja lukom i kulturno-urbane valorizacije obalne zone. Prizemlje paviljona uključuje recepciju luke s uredom lučkog kapetana, sanitarije i manji kafić za nautičare, dok krovna panoramska terasa (mirador) postaje mjesto susreta, kulturnih i zabavnih aktivnosti te promatranja akvatorija i luke.
Kratki opis svrhe projekta	Svrha je projekta uspostava višenamjenskog paviljona u Makarskoj kao nove atraktivne točke za turiste, s posebnim naglaskom na razvoj nautičkog turizma i jačanje prepoznatljivosti obalne zone kroz kulturne, zabavne i edukativne aktivnosti.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2) • povećanje poslovnog prihoda gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2) • povećanje bruto dodane vrijednosti ostvarene u području i djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja (SPGS-2).
Nositelj provedbe projekta	Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta	2027.
Planirani završetak provedbe projekta	2033.
Ključne točke ostvarenja projekta	<ul style="list-style-type: none"> • ishođenje lokacijske i građevinske dozvole • izrada glavnog projekta • izvedba projekta

Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> ishođenje dozvola i izrada projektne dokumentacije: 2028. završetak projekta: 2033.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		1.000.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		1.000.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		
Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	

	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektну dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.10. Žičara Biokovo

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Žičara Biokovo
Kratki opis predmeta projekta	Projekt žičare Makarska – Vošac predviđa izgradnju sustava javne turističke infrastrukture koji povezuje obalni dio Grada Makarske s područjem Vošac unutar Parka prirode Biokovo. Polazna postaja planirana je na području Zagon s pratećim sadržajima, dok je dolazna postaja smještena pod vrhom Vošac, sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji. Ukupna duljina trase iznosi približno 2850 m zračne linije. Projekt uključuje izgradnju žičare s povratnim tokom i kabinama kapaciteta 55 + 1 osoba, čime se osigurava učinkovit i kontinuiran prijevoz posjetitelja.
Kratki opis svrhe projekta	Uspostava javne turističke infrastrukture koja povezuje obalni dio Makarske s planinskim područjem Biokovo, s ciljem povećanja atraktivnosti destinacije, razvoja aktivnog i <i>outdoor</i> turizma, produženja turističke sezone te smanjenja broja vozila i prometnog opterećenja unutar Parka prirode Biokovo.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2) • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1)

		<ul style="list-style-type: none"> • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje neto popunjenosti u izvansezonskim mjesecima (STP-1) • povećanje poslovnog prihoda gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Grad Makarska (PP Biokovo)
Planirani početak provedbe projekta		2027.
Planirani završetak provedbe projekta		2035.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • definiranje modela realizacije projekta i uspostava javno-privatnog partnerstva • usklađivanje projekta s nadležnim institucijama (PP Biokovo, nadležna tijela) • izrada projektne i studijske dokumentacije (studija izvedivosti, utjecaj na okoliš i sl.) • ishođenje potrebnih dozvola i suglasnosti • provedba postupka odabira partnera i ugovaranje projekta • izgradnja i instalacija sustava žičare i prateće infrastrukture • stavljanje žičare u funkciju i integracija u destinacijsku ponudu
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • pripremne radnje, koncesijska odobrenja, uspostava javno-privatnog partnerstva (2027. – 2028.) • izrada dokumentacije (2028.) • izgradnja (2029. – 2035.) • puštanje u rad (2030. – 2035.)
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		45.000.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		10 %
Ostali mogući izvori financiranja		javno-privatno partnerstvo ili koncesija Ministarstvo gospodarstva (proračun RH) EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi		neriješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		koncesija ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Da.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.

	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.11. Tematska hodočasnička staza podbiokovskih kapelica

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Tematska hodočasnička staza podbiokovskih kapelica (<i>camino</i>)
Kratki opis predmeta projekta	Obuhvaća uspostavu i uređenje tematske hodočasničke staze koja povezuje podbiokovske zaseoke i lokalitete sakralne baštine na području Grada Makarske i šireg područja Makarske rivijere. Projekt uključuje trasiranje i označavanje rute, uređenje i opremanje staze te procjenu, obnovu i interpretacijsko opremanje manjih sakralnih objekata (kapelica), uz povezivanje u jedinstveni sustav posjetiteljskog doživljaja i spajanja s putem Camino Hrvatska.
Kratki opis svrhe projekta	Svrha je razvoj cjelogodišnjeg turističkog proizvoda temeljenog na kulturnoj i sakralnoj baštini, uz revitalizaciju podbiokovskih zaseoka i disperziju posjetitelja iz obalnog pojasa u zaleđe.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2) • povećanje poslovnog prihoda gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2) • povećanje bruto dodane vrijednosti ostvarene u području i djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja (SGPS-2).
Nositelj provedbe projekta	Udruga turističkih vodiča Makarska rivijera i Zabiokovlje, TZ Grada Makarske, područni župni uredi
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)	Grad Makarska, općine Tučepi i Podgora
Planirani početak provedbe projekta	2027.
Planirani završetak provedbe projekta	2028.

Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • definiranje trase i obuhvata staze • procjena stanja kapelica i definiranje potrebnih zahvata obnove i uređenja • izrada koncepta i interpretacijskog modela • projektiranje i priprema dokumentacije • uređenje i označavanje staze • obnova i opremanje kapelica • uspostava i promocija rute kao turističkog proizvoda
Planirani rokovi postignuća ključnih točaka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • definiranje trase i izrada koncepta: 2027. • projektiranje i priprema dokumentacije: 2027. • uređenje i označavanje staze: 2027. – 2028. • obnova i opremanje kapelica: 2027. – 2028. • uspostava i promocija rute: 2028.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		30.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		100 %
Ostali mogući izvori financiranja		EU fondovi (npr. Interreg) za razvoj kulturnih i tematskih ruta, javni pozivi SDŽ
Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		pravo služnosti
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Da.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.

PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.1.12. Kalelarga 3

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Kalelarga 3
Kratki opis predmeta projekta	Grad Makarska tražio je od RH korištenje nekretninom na adresi Kalalarga 3 na maksimalni zakonski rok, kako bi je renovirao i uredio u muzejske svrhe. Prostor Kalalarga 3 nalazi se uz sam glavni trg (482,20 m ²). S obzirom na veličinu i smještaj, projekt je usmjeren na renoviranje i uređenje prostora koji zbog sadržaja (muzej) i događanja ima potencijal postati novo kulturno središte grada.
Kratki opis svrhe projekta	Uređenje središta grada uređenjem objekta koji zahtijeva potpunu obnovu te proširenje neadekvatnih prostora koje koristi Gradski muzej i uspostava sadržaja koji imaju potencijal postati novo kulturno središte Makarske.

Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti		<p>Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska i Gradski muzej Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta		2028.
Planirani završetak provedbe projekta		2032.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • ishodovanje prava korištenja od vlasnika (RH) na maksimalni zakonski rok • izrada projektne dokumentacije i dobivanje građevinske dozvole • renoviranje i uređenje zgrade u muzejske svrhe
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • ishodovanje prava korištenja od vlasnika (RH) na maksimalni zakonski rok: 31. prosinca 2028. • izrada projektne dokumentacije i dobivanje građevinske dozvole: 31. prosinca 2029. • renoviranje i uređenje zgrade u muzejske svrhe te dobivanje uporabne dozvole: 1. siječnja 2032.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		1.300.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		500.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		sredstva EU fondova
Imovinsko-pravni odnosi		u postupku rješavanja
Osnova za raspolaganje nekretninama		ostalo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.

Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Da.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Ne.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektanu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	
Napomena		

8.2. Projekti od posebnog značenja za razvoj destinacije

8.2.1. Gastronomski centar Makarska

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Gastronomski centar Makarska
Kratki opis predmeta projekta	<p>Projekt obuhvaća uređenje i revitalizaciju centralnog prostora u staroj gradskoj jezgri Grada Makarske kroz uspostavu suvremenog gastronomskog centra kao javne turističke infrastrukture.</p> <p>Gastronomski centar zamišljen je kao multifunkcionalni prostor koji objedinjuje prezentaciju i prodaju autohtonih gastronomskih proizvoda, promociju lokalne proizvodnje, razvoj cjelogodišnje gastronomske ponude destinacije, organizaciju događanja (degustacije, radionice, manifestacije).</p> <p>Projekt uključuje i funkcionalno povezivanje s postojećim komunalnim sadržajima u okruženju (uključujući ribarnicu i druge opskrbe sadržaje), čime se stvara jedinstvena urbana cjelina usmjerena na autentični doživljaj destinacije.</p>
Kratki opis svrhe projekta	<p>Svrha je projekta uspostava suvremene javne turističke infrastrukture kroz razvoj Gastronomskog centra u Makarskoj, s ciljem unapređenja kvalitete i raznolikosti turističke ponude, jačanja prepoznatljivosti destinacije kroz autentičnu gastronomiju te poticanja održivog razvoja povezivanjem turizma i lokalne proizvodnje. Projektom se dodatno uspostavljaju uvjeti za integriranje gastronomske ponude više visokokvalitetnih ugostiteljskih sadržaja (restorana, barova i kulinarskih koncepata) s naglaskom na zajednički prostor i živahnu atmosferu, u kojoj se posjetiteljima nudi tradicionalna lokalna hrana temeljena na lokalno proizvedenim namirnicama.</p>
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	<p>Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1)

		<ul style="list-style-type: none"> • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1) • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2) • povećanje poslovnog prihoda gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2) • povećanje bruto dodane vrijednosti ostvarene u području i djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja (SPGS-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta		2027.
Planirani završetak provedbe projekta		2029.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i ishođenje građevinske dozvole • izrada glavnog projekta • izvedba projekta
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • rješavanje imovinsko-pravnih odnosa: 2027. • ishođenje dozvola i izrada dokumentacije: 2027. • izvedba projekta i stavljanje prostora u funkciju: 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		2.400.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		520.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		Fond za turizam i ostali namjenski izvori financiranja
Imovinsko-pravni odnosi		u postupku rješavanja
Osnova za raspolaganje nekretninama		vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Da.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.

Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Da.
	Navedi način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	Projekt doprinosi specifičnom cilju razvoja proizvoda visoke vrijednosti kroz povećanje kvalitete destinacijske ponude i usluga usmjerenom valorizacijom atrakcijske osnove i širenjem destinacijskog lanca vrijednosti uz poticanje lokalne proizvodnje za turizam te stvaranje jedinstvenih makarskih doživljaja. Projekt doprinosi i realizaciji rebrandiranja destinacije na ciljnim turističkim tržištima u skladu s proizvodnim portfeljom te izgradnju prepoznatljivog i poželjnog imidža destinacije kroz razvoj ponude usmjerene na kulturni i <i>wellness</i> turizam, ali i bitno podižući razinu kvalitete ostalih nosećih proizvoda destinacije.
	Navedi na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	Projekt osigurava povećanje potrošnje turista na području Grada širenjem destinacijskog lanca vrijednosti, povećanjem kvalitete ponude visoke kvalitete, ali i poticanjem rasta broja noćenja izvan sezone kao i većim zadovoljstvom posjetitelja turističkom ponudom Grada. Jednako tako, projekt generira povećanje bruto dodane vrijednosti gospodarskih subjekata na području Grada kako kroz povećanje prihoda temeljem povećanje ponude visoke kvalitete tako i povećanjem udjela lokalno proizvedenih proizvoda i usluga.
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	Da.

	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	Da.
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	Da.
Napomena		

8.2.2. Merkur 5 – Multifunkcionalni centar za događanja

Županija	Splitsko-dalmatinska županija
Turistička zajednica	TZ Grada Makarske
Naziv projekta	Merkur 5 – Multifunkcionalni centar za događanja (kongresni centar)
Kratki opis predmeta projekta	Projekt Multifunkcionalni centar za događanja predviđa uređenje i opremanje suvremenog javnog prostora u Makarskoj namijenjenog edukacijama, prezentacijama, radionicama, susretima i drugim turistički relevantnim aktivnostima. Prostor će biti fleksibilan zahvaljujući pomičnim zidovima, što omogućava organizaciju različitih tipova događaja i prilagodbu veličine prostora prema potrebama korisnika.
Kratki opis svrhe projekta	Svrha je projekta uspostava suvremene javne turističke infrastrukture u Makarskoj koja omogućava organizaciju edukacija, prezentacija i raznovrsnih susreta, s ciljem podizanja kvalitete i raznolikosti turističke ponude, jačanja prepoznatljivosti destinacije te poticanja održivog razvoja lokalnog gospodarstva i turizma.
Način doprinosa ostvarenju pokazatelja održivosti	Realizacija projekta doprinosi ostvarenju sljedećih pokazatelja održivosti: <ul style="list-style-type: none"> • povećanje zadovoljstva lokalnog stanovništva turizmom (ZL-2) • povećanje zadovoljstva cjelokupnim boravkom u destinaciji (ZT-1) • povećanje udjela atrakcija pristupačnih osobama s invaliditetom (PD-1) • povećanje popunjenosti u komercijalnim smještajnim kapacitetima izvan glavne turističke sezone (smanjenje sezonalnosti) (STP-1)

		<ul style="list-style-type: none"> • povećanje prosječne dnevne potrošnje turista u eurima (STP-2) • povećanje poslovnog prihoda gospodarskih subjekata (obveznika poreza na dobit) u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (PGS-2).
Nositelj provedbe projekta		Grad Makarska
Lokacija provedbe projekta (grad/općina)		Grad Makarska
Planirani početak provedbe projekta		2027.
Planirani završetak provedbe projekta		2029.
Ključne točke ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • ishođenje građevinske dozvole • izrada glavnog projekta • izvedba projekta
Planirani rokovi postignuća ključnih točka ostvarenja projekta		<ul style="list-style-type: none"> • ishođenje dozvola i izrada dokumentacije: 2028. • izvedba projekta i stavljanje prostora u funkciju: 2029.
Ukupno procijenjena vrijednost projekta		1.000.000,00 €
Iznos vlastitog financiranja		300.000,00 €
Ostali mogući izvori financiranja		Fond za turizam i ostali namjenski izvori financiranja EU fondovi
Imovinsko-pravni odnosi		riješeni
Osnova za raspolaganje nekretninama		vlasništvo
Status izrade potrebne studijske dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen profil projekta?	Da.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađena studija predizvedivosti i/ili studija izvedivosti?	Ne.
	Postoji li u trenutku popunjavanja upitnika izrađen CBA?	Ne.
Status izrade potrebne projektne dokumentacije	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen idejni projekt?	Ne.
	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana lokacijska dozvola?	Ne.
	Postoji li u trenutku ispunjavanja upitnika izrađen glavni projekt?	Ne.
	Može li se projekt graditi prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima?	Ne.

	Je li u trenutku ispunjavanja upitnika ishodovana građevinska dozvola?	Ne.
PROJEKTI OD POSEBNOG ZNAČAJA ZA RAZVOJ DESTINACIJE	Radi li se o projektu od posebnog značaja za razvoj destinacije? (DA/NE)	Da.
	Navesti način doprinosa strateškom/posebnom cilju.	Projekt je usmjeren na postizanje specifičnog cilja razvoja proizvoda visoke vrijednosti na temelju proširene lepeze i povećanja kvalitete destinacijskih usluga u segmentu razvoja ponude relevantne ponajprije za izvansezonsko poslovanje. Projekt stoga izravno doprinosi podizanju kvalitete i imidža proizvoda kulturnog turizma, a time i rebrendiranju destinacije na ciljnim turističkim tržištima. Realizacija projekta istodobno će podignuti i kvalitetu ostalih nosećih proizvoda destinacije.
	Navesti na koji način projekt predviđa značajan i mjerljiv, izravni ili neizravni pozitivni financijski učinak na sektor turizma i povezane sektore.	Oснаživanjem destinacijskog lanca i jačanjem ponude usluga relevantnih za portfelj turističkih proizvoda destinacije koji omogućavaju održivo širenje sezone poslovanja ostvaruje se mogućnost za povećanje potrošnje turista i posjetitelja, a time i mogućnost za povećanje prihoda te bruto dodane vrijednost, svih gospodarskih subjekata na području Grada koji svoje proizvode i usluge izravno (na temelju izdataka za kulturu ili hranu i piće) ili neizravno (npr. proizvodnja za djelatnost pripreme i posluživanja hrane i pića) prodaju posjetiteljima.
	Projekt od posebnog značaja započinje s provedbom u razdoblju važenja plana upravljanja destinacijom kojim je predviđen.	Da.
	Projekt od posebnog značaja ima minimalno izrađenu studijsku/projektnu dokumentaciju prema propisu kojim se regulira odobravanje investicijskih projekata za koje obveze preuzimaju proračunski korisnici jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.	Da.
	Projekt od posebnog značaja prelazi minimalnu vrijednost od 1.000.000,00 EUR.	Da.
Napomena		

9. Smjernice i preporuke

Prepoznati destinacijski razvojni izazovi te definirani strateški pravac, prioriteti i ciljevi destinacije Grad Makarska iskristalizirali su široku lepezu međupovezanih mjera i aktivnosti potrebnih za osiguranje održivog razvoja destinacije.

Opis aktivnosti te definirani nositelji, izvori financiranja, planirano vrijeme provedbe te pokazatelji realizacije jasno određuju smjernice i preporuke za dionike u sustavu turizma i dionike u sustavu upravljanja turizmom usmjerene na ostvarenje ciljeva Plana upravljanja turizmom destinacije Grad Makarska.

Polazeći od ključnih aktualnih odrednica turizma destinacije, utvrđena je potreba:

- obustave izdavanja novih rješenja o odobrenju za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu u višestambenim zgradama odnosno zgradama namijenjenim stanovanju, a koje se sastoje se od najmanje četiriju stanova na području Grada te mogućnosti prenamjene poslovnih prostora u prizemlju poslovno-stambenih zgrada u prostore za pružanje usluga smještaja, kratkoročnog ili dugoročnog najma
- obustave izdavanja novih rješenja na području zaštićene kulturno-povijesne cjeline Makarske o odobrenju za: (I) pružanje ugostiteljskih usluga u objektima koji nemaju prostor za usluživanje na otvorenom i zatvorenom prostoru, (II) postavljanje bankomata te (III) obavljanje trgovačke djelatnosti na malo u segmentu trgovine na malo kruhom, kolačima i slatkim proizvodima (NKD 2025, djelatnost 47.24) te nakitom (NKD 2025, djelatnost 47.77).

Planom je nadalje, polazeći od odredaba članka 3., stavka 5. Pravilnika o javnoj turističkoj infrastrukturi, NN 136/2021, određeno da javnu turističku infrastrukturu destinacije Grad Makarska čine i objekti:

- tržnica i gastronomski centar, kao doživljajni i interpretacijski centar gastronomije Makarske i Dalmacije
- Merkur 5, kao multifunkcionalni centar za organizaciju manjih kongresa, sastanaka i edukacija kao i različitih kulturnih događanja.

Dodatno je uspostavljen i okvir za provedbu brojnih aktivnosti usmjerenih na uklanjanje brojnih destinacijskih uskih grla generiranih turističkom aktivnosti, ali i povećanja ponude proizvoda visoke vrijednosti te širenja ponude proizvoda visoke vrijednosti usmjerenih na konkurentsko pozicioniranje te jačanje destinacijskog brendiranja i promociju te tržišnu komunikaciju.

Pri tome je kao posebno važan smjer djelovanja Plana naglašena potreba:

- povezivanja razvojnih dionika i unapređenje destinacijskog upravljanja unapređenjem destinacijskog menadžmenta i sustava praćenja održivosti i nosivosti destinacije, ali i
- podizanja razine znanja, vještina i inovativnosti pružatelja usluga.

U tom smislu izuzetno je važno informiranje šire javnosti o obilježjima Plana upravljanja destinacijom Grad Makarska, ali i izvješćivanje o provedbi pojedinih aktivnosti i projekata te ostvarivanju postavljenih općih i specifičnih postavljenih ciljeva.

Mjere i aktivnosti ostvarenja postavljenih ciljeva poželjno je i moguće provesti u sljedećem četverogodišnjem razdoblju, no po važnosti se izdvajaju aktivnosti čija je provedba nužna. Te aktivnosti, uz vremenski usklađenu provedbu, prikazane su u nastavku.

	2026.	2027.	2028.	2029.
Razrada uvjeta gradnje/uređivanja/namjene objekata	■	■		
Uređenje, tematiziranje i dodatno opremanje plaža i plažnog prostora		■	■	■
Usporavanje rasta turizmom motivirane stambene izgradnje	■	■	■	
Podizanje kvalitete i širine destinacijskih usluga	■	■	■	■
Unapređenje sustava šetnica, staza, vidikovaca	■	■	■	■
Komunalni red	■	■	■	
Unapređenje interpretacije		■	■	■
Da budemo još bolji		■	■	■
Izrada Strateškog i operativnog marketinškog plana		■	■	
Unapređenje digitalne komunikacije	■	■	■	
Unapređenje sustava mjerenja pokazatelja održivosti i nosivosti destinacije		■	■	■
Koordinacija nositelja turističke politike i destinacijskog menadžmenta Grada	■			
Podizanje razine znanja, sposobnosti i vještina zaposlenih u TZ-u Grada	■	■	■	■